

שושנה ויג

העצובים

שושנה ויג

העצובים

נובלה

הוצאת פיוטית

פברואר, 2016

שבט תשע"ו

Shoshana Vegh

Sad People

הספר יצא לאור

בסיוע קרן יצחק לייב ורחל גולדברג –

קרן קימת לישראל

עיצוב וציור הכריכה : איה ויג

אין להעתיק, לצלם ו/או להעביר לאינטרנט

ספר זה או כל חלק ממנו בכל אופן

דרך או שיטה, בדפוס, בצילום,

בהקלטה או בהעתקה

(מכאנית, אלקטרונית או דיגיטאלית),

ללא קבלת רשות בכתב מאת המחברת

או מאת בא כוחה.

WWW.PYUTIT.COM

כל הזכויות שמורות למחברת

shosh.vegh@gmail.com

מסת"ב 9-39-7598-965-978-ISBN

למשפחתי האהובה

בחדר של אוונס תומפסון מיטה ברוחב מטר וארבעים, ספרייה, ספה קטנה פרחונית, ארון בגדים קטן, ארונות מטבח, כיריים חשמליים, אופניים, קסדה, מקלחת לבנה ושטיחים קטנים פרוותיים בצבע שחור, מגבות בצבע שחור תלויות צמודות לקיר שעליו מדף קטנטן. על קירות החדר עבודות אמנות. שלט ענק עשוי בד קנווס מונח מעל למיטה של מיסטר תומפסון, ועליו כתוב "ברור, אני כותב רומן." על הקיר ממול מודבק קולאז' מנייר קרטון שמשרטט גורדי שחקים. בנייני העיר נשקפים מציורי העיפרון שעל הקרטון. בין המבנים חומקים דמויות גיבורי על אמריקנים, 'סופרמן', 'אשת החתול', הוליווד מצוירת בנייר ירוק. המבנים מחוץ לדירת החדר מציצים בחלונני. כוננית קטנה לספרים בשפה האנגלית. כוננית נוספת צמודה לעבודת האמנות של גורדי השחקים. ספה ירוקה צמודה לקיר. על הדופן הפנימית בדלת ארון הבגדים מודבק מכתב, כמה שורות בשפה האנגלית. האם גברת מאוהבת באדון תומפסון, האם חברה לשעבר או סתם חברה בהווה. מישהי השאירה מכתב על הדלת וציירה שרבוט בלתי מובן, מיהו האדון תומפסון.

בחדר של מר תומפסון מיטה גבוהה, שני מזרנים שניצבים על רגליים תותבות. הישיבה אינה נוחה ואני מתאפרת בישיבה על אחד משני הכיסאות שבחדר. שניהם עשויים מעץ, אחד אדום ואחד לבן. כיסא אחד מסתובב וכיסא אחד יציב. לא, אין פינת אוכל, מול הספה פינת טלוויזיה. מתחת למיטה המוגבהת מחסן שאין אפשרות לבדוק מה חבוי בתוכו. אלה החפצים של האדון תומפסון. כששוכבים על המיטה של אוונס חושבים על כל הקודמים ועל כל הבאים שילוונו כאן בעקבותינו.

שכרנו חדר קטן עם כל מה שצריך בברוקלין. בבניין שנדמה כדיר מוגן במרכז העיר. רחוב אחד חותך רחוב שני, דרכים מצטלבות, הרכבת התחתית עוברת שם. תחנת הויט שמרהורן סטריט קרובה לחדר, קווים שונים מקצות העיר נפגשים ונפרדים בפינת הרחוב. התקשיתי לבטא את שם הרחוב, לכן רשמתי על פתק את שם הרחוב לבל אשכח לאן לחזור. המכבסה היקרה נמצאת ברחוב שלנו. לקחו מאתנו תשעה עשר דולר לכביסה של שנים עשר קילו. כמה ימים לפני כן כיבסנו בארבעה עשר דולר. בינתיים ביקרנו בחנויות. איזה מרוץ מטורף למלא אתר משאלות לבם של הילדים והנכדים. מדרחוב פולטון בברוקלין מספק את תאוותי.

לא מיציתי את תאוות הקניות המטורפת. קינאתי בשקית קניות שאינה שלי. שבועיים מסע שופינג בתפוח הגדול. השומרים בקבלה לבושים במדים שחורים כמו שוטרים במשטרה. כשהגעתי ללובי עמוסה בשקיות השופינג, לחצו על כפתור ופתחו מחסום בכניסה. אין דייר כמוני בבניין, רק אני עסוקה בקניות. ליד הבניין עמדו מדי יום

הומלסים. לפעמים יצאו ממעלית הבניין יחד עמי אנשים שהחזיקו ביד קופסת פח לקיבוץ נדבות. היה זה בניין מפואר שדרו בו בכפיפה אחת אנשים חנוטים בחליפות לצד מוכי גורל חסרי שיניים.

כששכבתי על המיטה של אוונס תומפסון בכיסוי המיטה הסגול, תהיתי מי הוא האדון? כשיצאתי לרחוב ראיתי אנשים שחורים ברחובות. הם חיים כאן ללא חששות. איש עם תופים ענקיים מוכר קטורת בפירת הרחוב ליד החנות לבגדי יד שנייה לצד מרכז הנזקקים. במעלית עולים אתנו שיכורים וגם הומלסים. בקומה שלנו גרה אישה לבנה שלא החלפנו בינינו מילה, היה זה השכן השחור שהציע עזרה.

יום אחד הופעלה אזעקה מפני שריפה בבניין שלנו והזנקה מחלקה שלמה של מכבי אש. בקומה השביעית ליד הדירה שלנו כמה שחורים. כשלא ידעתי היכן פח האשפה של הקומה היה זה השחור בדלת לידנו, בדירה הצמודה, שנטל ממני את השקית ורץ עמה לאורך המסדרון הארוך עד לפינה הפרוזדור, פנה שמאלה ונעלם. הלכתי בעקבותיו כדי שאדע היכן פח האשפה. יום אחד כשראה אותי אוחזת שקית אשפה וחולפת ליד חדרו ביקש לשאת את אשפתי. ויתרתי על התענוג והשלכתי אותה בעצמי לחדר האשפה בסמטת הקומה. כל יום השארתי בחדר שקיות שנערמו מקניות, וכשבתי עם שקיות אשפה חדשות נעלמו הישנות ופחי האשפה תמיד ריקים ונקיים.

כמעט שכחתי למה באתי לכאן הסתובבתי עטופה במעיל פוך, צעיף וכובע. הילד הזכיר לי כל יום שבאתי לבקר אותו. שבועיים הצטמצמו לכמה ימים של פגישות

בתחנות הרכבת התחתית, במסעדות, בחנויות, לא יכולתי להכניס אותו לחדרי שהיה חדר בבניין מוגן ואני בסך הכול האורחת של האדון תומפסון שאותו לא ראיתי. הוא השאיר לנו את דלת פתוחה אל הדירה ואת המפתח תלה על קולב בחדר האמבטיה כשעזבתי לא נעלתי את הדירה ותליתי בדיוק כמוהו את המפתח על המתלה בחדר האמבטיה. איני מכניסה אורחים לדירה שלנו היא לא באמת שלנו. זה לא מלון, זה הבית של האדון תומפסון והאדון לא בבית. הוא מחוץ לעיר, נסע למקסיקו. איני יודעת אם הוא שחור או לבן. לא יודעת מי התגורר לפנינו. עכשיו אנחנו כאן חולקים דירה של מישהו שלא פגשנו ולא נפגוש.

כשאני טסה הביתה, כשהמטוס באוויר ביקשתי לבכות. אני מבינה שאפשר לאבד ילד בדרכים שונות. כל אחד בדרך אחרת עובר לעולמו. אחד גר במרחק נסיעה ואחד גר במרחק טיסה. אני מבינה שדמעות לא יעזרו לי. הדרך המתארכת מנחמת אותי ומעניקה לי נקודת מבט שלא תהיה לי כשאנחת. אפשר באוויר לראות את מה שאי אפשר לראות כשאנחנו על האדמה. הטייס מדליק מדי פעם את נוריות חגורות הבטיחות של המושבים ופוקד עלינו לחגור ואנו נחגרים בפקודה. לאורך טיסה הטרנסאטלנטית צריך להדק חגורות כשנכנסים לכיס אוויר. אני מהדקת ומתירה את החגורה, מהרהרת ביני לביני לאורך הטיסה. תלמדי לשחרר את כל מה שאת לא חייבת לידך. נזכרתי בכמה ימים של לבד מתוך בחירה, עכשיו הילד שלי רוצה לחיות באמריקה.

כשאני באוויר קלטתי שוב מה שלא קלטתי על הקרקע שהחיים שאינם גן של שושנים. החדר הקטן שבו גר

הילד אין בו פינת אוכל רק שולחן כתיבה שהוא מדף על הקיר. טלוויזיה אין שם אלא את מסכי המחשב. על המיטה שממכה ירוקה, מחוץ לחדר פרוזדור ארוך הוביל אל המטבח. הרחתי גז שנדף מן הבית הישן בקראון הייאץ בברוקלין. כמה אנשים גרו שם לפני כן בקרבת ביתו של הרבי מלובביץ' ואני מבינה ששם דווקא בין הקהילה הדתית יכולתי למצוא חכמה בינה ודעת, לו רק מצאתי מישהו שהיה מספיק מאמין.

ביקרתי בקברו של הרב. את הפתקים שכתבתי שם קראתי אחרי פרקי תהלים ואחר כך קרעתי את הפתקים. כשקרעתי בפתק שכתבתי שמעתי קולות קריעה לכל אורך התפילה, יהודים התקבצו בשתי עזרות, נשים וגברים ווילון חוצץ ביניהם וכולם קראו בספר תהילים. קראנו ברכות ובקשות ואחר כך ביצענו קריעה של הפתקים. פעם בחודש מישהו אוסף את כל הבקשות ומבעיר עשן שעולה עד למשכנו של הרבי מלובביץ' בגן העדן. באותו מעמד עמדה התרגשות והתרוממות רוח. מי מחליט מתי הקדושה יורדת לעולם, מתי אנו מאמינים והאם אנו חייבים להאמין במישהו או במשהו.

לא ידעתי מה לבקש כשנסענו לקברו של הרבי מלובביץ' תהיתי מדוע רבקה שהכרתי יום קודם בהופעה במנהטן ביקשה לקחת אותי והתאמצה כל כך ביום ההולדת לילד שלה לנסוע עמי לאוהל של הרב. איזה מעשה אצילי לפנות את זמנה ולקחת אותי לאן שהיא לקחה. אישה שלא הכרתי יום קודם ותוך שניות התחברנו. משהו בי ביקש להתחבר אל החוויה הזאת, חכמה בינה ודעת. והנה כשירד גשם הצטופפנו בבית הקברות מתחת למטריה שקניתי באותו בוקר בארבעה דולר.

שם בחדר הזר התיישבתי לסיים כתיבה שהתחלתי חודשים רבים קודם לכן. תנאים כאלה של לוקסוס לא יהיו לי כשאשוב לישראל. בחדשות מן הארץ קראתי על פיגועים שמבצעים מפגעים יחידים והחיים נגדעים בלי שנראית תקווה באופק. נמשכתי החוצה אל המדרחוב וידעתי שאמריקה היא ארץ של שופינג, ארץ שחוגגת חגים בקניות. בחדר בבניין הדירות המוגן התחייבתי להמשיך לכתוב. כשאשוב לארץ יעמדו כל ההתחייבות לפני ולא אוכל להמשיך ביצירה. בשבוע השני יצא בבוקר בעלי מן הבניין אחז בידיו שתי מזוודות עמוסות מתנות והותיר אותי בחדר של מר תומפסון שיהיה לי זמן איכות. ביקשתי את הלבד הזה לעצמי בלי לתת דין וחשבון לאיש. השומרת מן הלובי המאובטח צלצלה אלי לשאול אותי האם אצלי הכול בסדר לאחר שהאיש שהיה אתי שבוע יצא בלעדיי. זו הייתה דאגה של שומרת שביקשה שהכול ידפוק כמו שצריך במשמרת שלה. כשסגרתי את שיחת הטלפון ממנה, ביקשתי שהמוזה תהיה אתי. ביקשתי לסיים משהו שהתחלתי.

ככה בבוקר קמתי סוף סוף אל השקט שלי, לבד בחדר בברוקלין, בעלי צלצל משדה התעופה בטורונטו כשהמתין לטיסת ההמשך לישראל וסיפר לי איך אחי נהרג. מה אכפת לו, מה כל כך חשוב לספר על אח שנהרג לפני יותר מארבעים שנה. אחר כך יצאתי מן החדר והלכתי קצת לאיבוד. וכן, שוב הלכתי לשופיניג. נכנסתי לחנות מייסיס שעמדה במרכז רחוב פולטון במדרחוב מוארת באורות הכריסמס ונברתי במחלקת הנעליים, חיפשתי ומצאתי זוג נעליים של אן קליין. נעלתי מגפונים בצבע שחור מבד רך, עליתי על דרך המלך, הן היו נעליים נוחות. כמה טוב למצוא נעליים שמלטפות את כף הרגל, לא מהודקות מדיי, לא צרות. נעליים מנחמות.

בעלי סיפר את מה שאין לי רצון לשמוע בפעם המיליון. איך אחי נהרג. רונית שעבדה בשלישות קראה בתיק כמה פעמים במהלך שירותה הצבאי והיא ידעה כיצד אחי נהרג. באותו בוקר בשעה עשר וחצי בבוקר לפי שעון ניר יורק שנים רבות אחרי שאחי נהרג הבנתי שהכריחו אותו למות. אחי לא נהרג מכך שמישהו פגע בו בכדור. זה לא היה כדור מחבלים ולא כדור אויב. הכריחו אותו למות כי לא הייתה ברירה מישהו היה צריך להעמיס זלדה על משאית המוביל. אח שלי נהרג בפקודה. אף שהתנגד בכל כוחו, עדיין נחשבה פקודה מפיו של המפקד, מלאך המוות הזהיר שאם הוא לא יעלה על רכב הזלדה יכניסו אותו לכלא, ואח שלי העדיף להיכנס לתא הנידונים למוות. נהג הנגמ"ש המכונה זלדה ברח ל"שקם", מישהו אחר ברח לחדר האוכל ודווקא אחי שהלך לחדר האוכל בקיץ בשנת 1974 נתפס כקרבן והכריחו אותו לעלות לעקידה.

בוקר אחד כעבור ארבעים שנה בברוקלין הבנתי שאם אחי היה חי כל העולם היה נראה יפה יותר. כשבן הדודה טובי דיבר על אחי ידעתי שהטראומה שלנו היא טראומה משפחתית. גם אשתו רונית שותפה לטראומה. היא שותפת סוד, שותפת כאב. הוא עזב לאמריקה ואחר כך עבר לקנדה ביקש הצלה לעצמו ולבניו שנולדו בישראל. לפני שאחי עלה לשמים בתאונת האימונים הוא הגיע בטרמפים לבקר אצל בן הדוד שלנו שגם הוא קרוי על שם הסבא טוביה שלנו שנהרג בשואה. טובי שהיה טוביה שינה את שמו לתמיד לטובי כשאחי טוביה נהרג. השטן לא יכול לבקר כל כך הרבה פעמים את אותו השם. זו הייתה יוד טובה שנוספה אל שמו והוא הלך ותפח עם השנים. בן דודי הג'ינג'י שחי תמיד בתחושה שמרחק המקום אינו קיים בעבורו, תמיד שומר על קשר עמי ועם כל מי שקרוב אל לבו.

הכול התחיל מזה שמושה בעלי ישב בשעה שתיים-עשרה
בצהריים בשדה התעופה בניוארק שבניו יורק, בהמתנה
לטיסה לטורונטו שבקנדה ומשם לישראל. עוברים
ושבים נדדו בין חדרי ההמתנה והצטיידו בכרטיסי עלייה
למטוס. הוא עבר כרטוס לקראת הטיסה לטורונטו. בעת
ההמתנה החליט לפתוח את המחשב וקרא לתוך אלפי
המיילים שהגיעו אליו בשעות האחרונות. הוא דילג
ממייל למייל, ובעוד השתלט על האחרונים, נכנסו
במהרה מיילים חדשים. בדיוק בחצות היום פלוס חצי
שעה, נעלם התור שהתרכז ליד דלפק דיילות הקרקע
בדרך לעלייה למטוס, וכשהרים את ראשו מצג המחשב,
ראה דלפק ריק מאדם. המטוס של חברת "אייר קנדה"
זינק באוויר אל האופק. משה נזעק אל פקידת הקבלה
בדלפק הראשי ושאל כיצד לא קראו לו במערכת
הכריזה. נודע לו שנשלחו לטלפון הנייד מסרונים רבים,
אך הוא טבע בים המיילים ושכח להביט בטלפון. באותם
רגעים נזכר שכיבה אותו לקראת הטיסה. כשהבין על
בטוח שאינו טס במועד, אחזה בו חלחלה - מה יהיה?
האם ישוב על עקבותיו? מתי יטוס?

תחושת בלבול השתלטה עליו. הדיילת זיהתה את מצוקתו והציעה לו פשרה. " במקום לנסוע חזרה לחפש מלון בניו יורק, כדאי לך לטוס בטיסה הבאה וללון בטורונטו. משם תתפוס טיסה לישראל. זול יותר - רק הלוך ושוב לתוך ניו יורק יעלה לך מאה וחמישים דולר. ככה תרוויח גם לינת לילה בטורונטו. תשלם רק שמונים דולר עבור חדר ללילה בטורונטו בהמתנה לטיסה הבאה." ללא היסוסים אישר את הצעתה ובלבו שמח שהרוויח הפסקה בקנדה. אמנם מדובר רק בביקור בשדה התעופה ולא בטיול לתוך העיר פנימה, אך גם זה משהו. באותם רגעים טווה את הפגישה שתתקיים בעוד כארבע שעות בלובי מלון סמוך לטרמינל.

מיד סימס לקרובו טובי שבטורונטו וביקש שיבוא לפגישה בלובי המלון כשינחת בטורונטו. משה סיפר בקצרה שפספס טיסה, ושם מעבר לקו התרגש טובי כמו ילד קטן, שסוף־סוף יפגוש את מיודעו שאותו לא פגש זמן רב.

וכל העניין הזה לפגוש קרוב משפחה, קרוב כמו חבר, בארץ זרה עלול להוביל לגילוי סודות חבויים. משה היה בשלהי העשור השישי לחייו, שערו היה שחור, ומעט מאוד שערות כסופות כיסו את קרקפתו - הן התחבאו והיה נדמה שצָבַע את שערו. פניו החלו להתקמט מעט, והוא החל להיראות כמו סבא טוב לב. משה חי רוב חייו כמו קרובו טובי, כמעט ארבעים שנה בזוגיות עמי. טובי היה בחור חם מזג, אשכנזי מרוקאי שאהב עמבה. תמיד היה ההרפתקן מבין השניהם. היו שמועות שאהב הימורים ורדף שמלות. אשתו רונית סלחה לו על כל משובותיו. היא קיבלה אותו כאחות וכאם והם שרדו

בזוגיות ארוכה. באחד הביקורים לקח טובי את משה למועדון רקדניות ואלה לא הצליחו להמם את חברו. בילויים כאלה היו זרים לו. התגברנו על עליות וירידות ועל לונה-פארק של זוגיות, גזעים זרים בעולם שמשתנה ושל שבועות המתפרקות בקלות.

כשנחת בשדה התעופה של טורונטו כבר חיכה לו שם טובי. שניהם התחבקו ממושכות. שמח וטוב לב ליווה את משה ללובי מלון מודרני שניצב בפאתי המסלולים. משה חתם על החדר והעלה אליו את המזוודה. אחר כך ירד וישב עם חברו ואשתו רונית שהצטרפה, וכולם הזמינו משהו קטן מהבר. משה היה רעב ומותש מן היום שעבר עליו. הוא שקע בכורסה כחולה בלובי והזמין כריך טבעוני. כריך מלחם כוסמין ובתוכו כמה עלים ירוקים ומשהו שנראה כמו קציצת עדשים ובטטה.

טובי שקיבתו הייתה מורגלת בתבשילי קדרה ובסטקים עסיסיים, תקע בו מבט של רחמים. פקח בתימהון את עיניו הכחולות שישבו בין הנמשים. שעררו לא האפיר ועדיין יכולת לראות שהצבע הג'ינג'י בצבץ לו. טובי בכרסו הענקית הסתכל על משה ועל הבטן שצמחה לו. הוא מדד את עצמו בהשוואה למשה והשווה בדמיונו את ממדי הכרס שלו מול זו של משה בן גילו. "אנחנו לא רעבים, אכלנו בבית", ענו רונית ובעלה טובי למלצרית ששאלה בנימוס: "סורי, דו יו וואנט טו איט?" וכך ישבו כחצי שעה, מקשקשים על דא ועל הא, על הנכדים שנולדו למשה ועל האישה שעבדה וגם נשארה קצת מאחור בניו יורק, כי הזמינו אותה להרצאה חשובה במנהטן. רונית גילתה למשה שהיא קוראת כל מילה

שאני כותבת בפייסבוק. רונית מעודכנת בכל המתרחש בעולמי.

למשה לא היה מושג מנין נפלטה השאלה הבאה לטובי:

”תגיד לי, איך חיי המין שלך?”

וכבר נפלטה תשובה כזאת:

”לא משהו”.

היה נדמה לו שהוא לחש לעצמו, אבל הכול נקלט בחושים החדים של היושב מולו.

”אל תדאג, אסדר אותך. אתה תחזור לארץ ותהיה ממש חדש. אתן לך כדור. יש משהו חדש, הרבה יותר טוב מוויאגרה. אל תדאג, הכול יהיה בסדר.” משה לא יכול היה לקחת בחזרה את המילים שנפלטו לו מבלי משים. הן היו תלויות באוויר ביניהם - זה שישב מולו כבר תכנן תכנונים והמליץ המלצות. מי יודע אולי היה סופרמן במיטה, או אולי כוכב־על מסרטי פורנו.

שני אנשים שהתקרבו לגיל שישים, שכל מה שנותר להם כדי לשוב לחיי מין פעילים הוא לקחת כדור אחד קטן.

ואכן, למחרת בבוקר שב טובי אל המלון והגיש למשה חפיסה שלמה של כדורי פלא. ”אל תדאג,” אמר, ”כבר אצלצל לבדוק איך החיים החדשים שלך.”

אבל הפחד היה הכדור היעיל ביותר.

בסוף השבוע הראשון לשובנו לארץ צלצל טובי. עניתי לטלפון כששמעתי את קולו פרצתי בצחוק שלווה

בגניחות שאין לטעות בפשרן. אחר כך העברתי את
הטלפון למשה, שענה בגמגום מבשר גדולות: "לא,
תודה. הסתדרתי בלעדיו."

כששבתי לארץ בין שמחה לבין עצבות מצאתי דרכי אל סדנה לאחים שכולים. כעבור ארבעה עשורים צמחה הטראומה לממדים ענקיים, גם כשלא הבחנתי בה היא התקיימה בכל תנועה שלי. כשצעדתי יכולתי לחוש חטוּטרת שצמחה מתוכי. קרן חדה ודוקרת שיצאה מגבי וגם שלחה פנימה אל חדרי לבי דקירות קטנות שרק אני הרגשתי בהן. דקירות שהגיעו מן הגו אל גופי העיף, דקירות שהצמיחו בעיניי רסיסים קטנים של דמעות יבשות.

שנים רבות של הדחקה נמחקו ברגע אחד. כשהכול פרץ החוצה. בכיתי בכי גדול כמו הגיע המבול. אנשים שלא הכרתי רצו לשמוע מה אני מספרת כעבור ארבעים שנה. ראיתי שלמישהו אכפת ממני. גם כשבכיתי בעבור כל ימי ההדחקה אין בדמעות תרופה לימים אחרים. נדמה שאני מחוסנת, ואז קורה הרגע הזה שבו הסכר נפרץ ובא הבכי הנורא, זה קורה תמיד כשאני בטוחה שהמרתף שלי הצמיח עובש ונדמה שהכול שקע וחבוי ללא יכולת התעוררות, וזה תמיד קורה בפתאומיות.

הבכי הזה הוביל למעיינות של מילים. כשכתבתי פסקו הדמעות לזלוג, הן פורצות כשאני נתקלת בזיכרונות ואין מעקה להיאחזו. מילים החליפו את הבכי שהיה חלק משגרת יומי. כל מה שאמרו לי ולא הצלחתי לענות עליו בביטחון הוביל אותי להתפרצות של בכי. זה היה מזמן, חלפו כחמש-עשרה שנה מן היום הזה שבו מצאתי את עצמי בוחרת מילים. לכתוב במקום לבכות. כתבתי וכתבתי, והיו כוחות שצמחו מתוך המילים. פרקתי את מה שצמח בתוכי ואף פעם זה לא הספיק. והיו אחר שנים שקטות שלא בכיתי. והנה בתקופה מרוחקת של ארבעה עשורים נתקף הגוף בגלים של זיכרונות, ושוב פניתי אל המילים ותקתקתי את עצמי עד אשר נרגעתי. בכיתי אל האותיות חסרת אונים, ביקשתי לשכך כאבים. אחי הצעיר אמר לי שאני מתפרנסת מן הכאב של המשפחה. נראה שהאמת נמצאת אי שם באמצע בין התובנות שלי לתובנות שלו, אמת שפורצת את גבולות ההסגר ונכתבת מעצמה.

לא כל עולמי שרוי באותו זיכרון, כמו בתקופה האחרונה שמצאתי פרנסה זמנית בקניון על אם הדרך כמוכרת בחנות למוצרי טיפוח. בחנות נמצאו אביזרים לקישוט היָעָר ולטיפוח הגוף. מוצרי פרפומריה זולים לנשים. מנהלת החנות תלתה מודעה קטנה מעל אחת ממדפי החנות לפני חודש ואני הצלחתי להבחין בה. זו הייתה מודעת דרושים דרך אגבית, שרק במאמץ רב יכולת להבחין שמחפשים עובדים בחנות שהוסתרה מאחורי המדרגות הנעות של הקניון. הסתובבתי במרכז הקניון. לא חיפשתי עבודה. שאלתי את המוכרת, אישה צעירה אם נערה תוכל לאייש את המשרה, סברתי שבתי הצעירה היא עבדה מחוץ לבית תוכל להתאים למשרה. היא

ענתה לי במבט ביישני, "תכף תבוא המנהלת. תשאל אותה." כעבור כמה רגעים נכנסה אישה לחנות, שָׁעַר בלונדיני דהוי, פנים חרושי קמטים. שוב אזרתי אומץ ושאלתי. "צריכה עובדת, נערה בת שמונה-עשרה?" היא התבוננה בי וענתה לי. "אישה כמוך אנו מחפשים." גמגמתי מעט ואמרתי לה "באמת?" "כן!" השיבה בביטחון. היה בי משהו בשל, גובה ממוצע, מכנסי ברמודה קצרים, חולצת גופייה, בקושי הבחינו שהילדים לא זקוקים לי, ומי בכלל יודע שאני בת חמישים פלוס, צועדת לעבר גיל הפנסיה הרשמי, עיניים שצבען מטושטש ואי אפשר לדעת אם הן בגון חום או בגון ירוק. שָׁעַר שצמח מעט לגובה הכתפיים, וממדי גוף שתפחו בגיל המעבר. מנהלת החנות הביטה בי במבט חכם, והחליטה שאני מתאימה למשרת זבנית בחנות פרפומריה זולה. שכחתי מדוע פניתי אליה, מיד הסכמתי לעמוד בחנות למשמרות של חמש שעות. ביקשתי לאייש את המקום בשעות הבוקר משעה עשר בבוקר, מרגע פתיחת הקניון עד לשעות הצהריים. לא רציתי שירגישו בבית שאני יוצאת לעבודה מחוץ לבית. וראה זה פלא – הדרישות שלי התאימו לצרכי החנות.

רוב שעות היום לא היו לקוחות בחנות. יכולתי לסדר את החנות "מראה פלא" כאוות נפשי. זו הייתה הממלכה הפרטית שלי, סיכות צבעוניות משובצות ביהלומים מזויפים. סרטים בכל צבעי הקשת לקישוט, קוקיות לְשָׁעַר מקטיפה, מבד. זו הייתה עונת האביב ולכן, העמדתי בדוכן הכניסה כובעים. לפעמים נכנסו גברים ורכשו מתנה לאישה שאיתם. בחנות סטים לפי צבעים. מדפים שבהם ספוגים בצבע קרם ובצבע לבן. קולבים שעליהם סודרו קשתות וקוקיות לְשָׁעַר בצבעי הקשת.

מאחורי הקופה עמדו סדרות של תמרוקים במחירים זולים במיוחד. קרם עיניים בשלושים שקלים, קרם פנים בחמישים שקלים. מוצרים שיכולתי לנסות בבית כי קיבלתי דוגמיות מן המשווקים. שעות רבות יכולתי להרהר בעולמי, בחיי.

קיוויתי שחיי מתנהלים באופן מושלם, ללא בליטות מיותרות, האמנתי שחייתי חיים חלקים כמו מי הם בחודש אוגוסט. מים שקטים שנרגעו מכל סערות החורף, מים שנוקו מים המדוזות שנחת בפאתי האביב בחופי הארץ החמה, קיוויתי שגיליתי את נוסחת הקסם. נטייתי להאמין שאני חיה בעולם שבו שלטתי בעולמי.

מגיל צעיר חייתי בזוגיות. זה היה רצון בלתי מוסבר לכרוך את חיי בחייו של אדם שלא הכרתי עשרים שנה לפני כן. וראה זה פלא, אנחנו יחד כמעט ארבעה עשורים. למשה מעלה אחת ענקית: הוא לא הכיר אותי בימי הטראומה. ברור שהוא ידע מה קרה בימים ההם לפני ארבעה עשורים וקיבל אותי עם אותה קרן שלא יכולתי להיפטר ממנה. נפגשנו שלוש שנים לאחר הימים ההם, אפשר לומר שהפצע היה עדיין טרי, זה ניכר בכל תנועה שלנו בראשית דרכנו המשותפת.

כשעמדנו בחופה אמי רבקה בכתה. אבי עמד ליד אביו של משה והתרגש מאוד, זו הייתה השמחה הראשונה במשפחה אחרי הטרגדיה של אחי. הטראומה הזאת שנחתה עליו הטביעה בו עצבות חדשה שלא הכרתי. אבי יצחק ניצול שואה. ילד שאיבד את הוריו במהלך המלחמה כשברחה המשפחה מפולין לרוסיה, ילד ששרד במלחמה בין בריחות לבין בתי מחסה יתומים. ילד שהתחיל להתפלל לאם הקדושה מרים והיא באה

אליו בחלומותיו והוא נשבע להישאר נאמן אליה כל חייו בעת שהצילה את חייו. כשהסתיימה המלחמה והחלו לאסוף את שארית הפליטה חיפש את הוריו בעזרת ארגונים יהודיים ומצא בסופו של תהליך ארוך ומתיש את אמו. בת ארבעים הייתה כשמצא אותה אך שערה האפיר ופניה חרושות קמטים, היא הזדקנה טרם זמנה.

שנים סיפרה אמי את סיפורי הישרדותו של אבי. היא שעלתה כפליטה מארצות צפון אפריקה הזדהתה עם סיפור הילד היתום בימי המלחמה. אמי אונרייט עלתה לארץ בגיל צעיר בעזרת עליית הנוער כמו אבא שלי, כשעלתה זכתה לשם העברי רבקה. שניהם עברו דרך אותו בית ילדים בדרום צרפת, הוא כפליט ממזרח אירופה והיא כפליטה מצפון אפריקה. כששהתה בבית הילדים ציוריו עיטרו את קירות בית הילדים והיא התבוננה בהם, שם לא דמיינה לעצמה שתקשור את גורלה בגורלו.

ילדה בת ארבע־עשרה שנשלחה לפני הוריה לבית ילדים בדרום צרפת ומשם לקבוצת כינרת. השליחים ביקשו שתתערה בהווי הארץ. גם אייזיק אבא שלי קיבל שם ישראלי. כשהגיע לבית הילדים בצרפת החליפו את שמו ליצחק, שזהו שם דומה לאייזיק. מה היה הקשר בין השמות החדשים לשמות הישנים, אף פעם לא ידעו. חלק זכו לשמות זהים חלק לשמות דומים ולחלק לא היה קשר בין השם הישן לבין השם החדש. צעירים שהשלימו עם גורלם קיבלו זהות חדשה, כולם התחילו חיים חדשים בארץ החדשה. יצחק קראה אמי לאבי, בקושי שמענו את השם אייזיק בבית. שנים רבות החביא

אותו מאתנו, אמא העדיפה לקרוא לאבא בשמו החדש. אנחנו פרצנו בצחוק כששמענו את אבא מדבר בידיש עם אחיו בטלפון. לאט לאט נעלמה היידיש לחלוטין מביתנו. כמה חבל שאבדה שפה יהודית בעת ההתערות בארץ.

בחתונה שלי אבי עצר דמעותיו כשכולנו בכינו, אבי היה שורד ידוע זאת ידענו ברבות השנים. באותו ערב בסוף שנות השבעים של המאה העשרים, באולם חתונות זול. כל חיייהם הוריי נלחמו מלחמת קיום נצחית כסף לשלם עבור אולם חתונות מיוחס לא היה להם. הם התווכחו עם הוריו של משה על כל פרוטה שהיו צריכים לשלם בעבור החתונה ובסתר לבם שמחו שהחתנתני עם משה, היה נדמה שהוא בא ממשפחה מסודרת. אבא שלו עבד כמנהל מלטשה של יהלומים. הוא החזיק מעטפות קטנות לבנות ובתוכן חומרי גלם. אבנים קטנות היו בכל המגירות בביתם. אביו עסק בהעברת אבנים ממרכז הסחר ליהלומים בתל אביב אל המפעל שהחזיק בשוק בנתניה ובחזרה אל הבורסה ליהלומים הוביל אבנים מלוטשות. בשנות השבעים כולם עבדו בנתניה ביהלומים. גם אלה שלא עבדו וישבו בכיכר העצמאות עבדו בעבר במלטשות היהלומים. בקומה השנייה בבניין תעשייתי ארוך היו חדרים חדרים ובתוכם ישבו רוב שעות היום, משמונה בבוקר עד לשעה ארבע אחר הצהריים, הלוטשים. גם אני זכיתי ללוטש אבנים יקרות כשהשתחררתי מן הצבא, זו הייתה עבודה מועדפת בסוף שנות השבעים של המאה העשרים.

עבור הורי הייתי נטל מרגע שקרתה הטראומה. הם חיו בגיהנום מאותו היום שהגיעו המבשרים. ומשנכנסתי

לחופה וקידושין עם בעלי שמחו שנפטרו ממני, ובינם לבין עצמם חשו הקלה שהנה מצאתי משפחה שתוכל לטפל בי ובטראומה ששלחו עמי, את הגיהינום לא הצלחתי להוציא מהם.

למעשה, לא דיברנו אני והוריי שנים רבות. סידרנו את העניינים בינינו תמיד בשרשו. לא היה זמן לדבר על מה שבאמת כאב. לא היה עם מי לדבר על מה שכאב. מותר לנו להיות עצובים. עם אבא ואמא לא יכולתי לדבר על הכאב שלי. גם עם משה לא יכולתי לדבר על מה שכאב לי. הוא ידע שאני חיה בכאבים שלי, עצבות שאינה ניתנת לשחרור ולהקלה, ואין אפשרות להימלט ממנה. לא ידעתי שאי אפשר להכיל עצבות כפולה, הוא לא רצה ממני עצבות לו הייתה עצבות משלו. הוא היה בנם של זוג ניצולי שואה.

כשהייתי ילדה היו רגעים של שמחה, זה תמיד קרה בהפתעה. זכרתי שאבא שלי שב הביתה עם חבילה ענקית שלא ידענו מה בתוכי. הוא אמר לנו הילדים שהסתקרנו מהחבילה הגדולה שהגיע משלוח מיוחד מאמריקה שזה "משו, משו." אמא עיוותה את פניה ולא כל כך התלהבה מהרעיון שהוא מבזבז כספים. כל פעם מצא דרך לבזבז את כספו על משהו אף שזה הספיק בצמצום למחייתנו. הוא ידע להפתיע את כולנו וגם את עצמו. גם כשלא היה כסף לשלם את חשבונות החשמל או כשניתקו את המים בדירת השיכון ידע למצוא דרך לרכוש פריטים בתשלומים. כמה פעמים מצאנו אותו עומד בדלת הכניסה עם איזו חבילה משונה והסתכלנו עליו אני, אחי הגדול טוביה ואחי הקטן ניר כמו על אבא קוסם. הוא ידע להפעיל מסרטה ענקית שקנה לנו. זו

הייתה מכונה ענקית בצבע שחור עם חלונות מלפנים ומאחור. בצד היה גלגל שעליו הרכיב סרטי סלילים בצבע חום כתום שישבו בתוך גלגל מתכתי. אבא הסריט לנו בכל סופשבוע על הקיר בסלון סרטים מצוירים. אבא הוציא את המסרטה הענקית שלא ברור היכן אחסן אותה ביתר ימי השבוע והניח אותה על השולחן בפנית האוכל. הוא נטל כמה ספרים מן הספרייה שרכשו הוריי ברחוב הרצל בתל אביב, למשל אנציקלופדיות, וסידר אותם זה על גבי זה בתנוחה של תמיכה. הספרים שכבו כמו אלים יווניים והעניקו למסרטה במה יציבה. ואבא לקח סרטים בסלילים והפך אותם לאותות על הקיר בסלון. ראינו את מיקי מאוס לפני שהייתה בשכונה טלוויזיה, אצלנו ישבו הילדים והביטו במסך הקסום בהשתאות. גופי ודונלד דק התארחו בשחור ולבן בסלון שלנו.

הילדים ישבו על השטיח בשעה שהדמויות רצו על הקיר שהיה עטוף בסדין לבן הם ישבו בפה פתוח לראויה והשתוממו כיצד המכונה הענקית של אבא שלנו מצליחה להקרין תמונות נעות. השכנים נעמדו בדלת וביקשו להיכנס לראות את דונלד דק. את הסרטים של השמן והרזה שהיו הסרטים הכי מצחיקים שלא לדבר על צ'ארלי צ'פלין אהבנו מאוד, והקרנו אותם פעמים רבות עד אשר ידענו מתי הדמות קופצת, צעקו כשהדמות צעקה וצחקו כשהדמות צחקה. הנה עכשיו הילד יצא מהפינה, הנה עכשיו הם יברחו. כך דובבנו את הסרטים במילים שלנו. פעמים שקענו בכורסה בסלון והיבטנו בסרטים, זה קרה כשהיינו לבד ולא היו לנו אורחים בלתי קרואים.

לאמא אף פעם לא היה זמן לשבת אתנו. כשגדלנו היא התחילה לעבוד בבית ההבראה וגם אם כעסה על אבא על ההתנהלות שלו בקשר לקניות הבלתי סופיות שלו הניחה לו להרכיב כל מיני מכשירים ולבצע את כל מה שאהב. זו הייתה ילדותו השנייה של אבא שחגג אתנו את ילדותו האבודה. הוא נהנה לפנק את עצמו ואותנו כשהוא משלים את כל מה שחסר לו כשהיה ילד בסיביר.

וכשהגיעה החבילה שגילינו בתוכה רדיו בן-גל. לא ידענו עד כמה נהיה מאושרים ועד כמה הוא יכניס לעולמנו צבע חדש שלא הכרנו. יחד עם הרדיו אבא קיבל תקליטים. מתנת פיתוי שהייתה חבילה של תקליטי וניל בצבע שחור עם ציורי המלחינים של המוזיקה הקלסית. היו שם תקליטים של שטראוס, שוברט, בטהובן. אבא כמעט לא האזין למוזיקה. כולנו לא הספקנו להאזין למוזיקה. מאז שאחי נהרג לא השתמשנו ברדיו הישן הוא עמד כמו אנדרטה לאחי, הרדיו עבר דירה כל פעם התגורר בבית אחר. כשאמא רבקה נפטרה עשרים שנה אחרי בנה אבא החליט למכור את הבית ברחוב דיזינגוף וקנה רהיטים חדשים. הבית שלו הפך להיות בית בסגנון רוסי. ולא היה מקום לרדיו ישן על כן אחי ניר לקח את הרדיו עם כל החפצים של אחי. הרדיו עם אחי המת עברו דירה לביתו של אחי. כל המכתבים שטוביה קיבל בימי חייו הקצרים כשהיה חייל בסיני נמצאים עד היום בתא הפטיפון שבנוי בתוך הרדיו. קשה לפתוח את המכסה ולקרוא מכתבים של מישהו שמת סתם בטעות לפני ארבעים שנה. קשה לדבר על אח שנהרג כשהיה בן כמעט עשרים וכשכתבו על המצבה שלו שהוא נהרג בן עשרים. אחי לא הספיק לעבור את הקיץ ואת הסתיו ולא הספיק לחיות עשרים חורפים.

שם בחנות הפרפומריה בקיץ ההוא הסתדרו הזיכרונות שלי בסדר מופתי. הם התעוררו כשמיינתי סיכות קטנות וסידרתי למדפים. הם הופיעו כשתליתי סרטים מבד משי וגומיות עשויות קטיפה וקשתות משובצות באבנים לקישוט השָׁצֵר. מיינתי פריטים לפי צבעים על מדפי המכירה. דמיתי לבובה רובוטית. ביצעתי את מה שציוו עבורי הורי בלא שיכולתי לברור את רצוני האמתי. רציתי להיות אמא, גם ביקשתי להיות אמא צעירה. לא חשבתי הרבה. ההורות והאימהות שלי לא הגיעה ממחשבה מסודרת, אולי הרצון להיות אמא הוא רצון גנטי. אנו נולדות לחיות בתפקיד האימהות שהיו לנו. ואנו חולמות להגשים את מהותנו כאימהות, או שנדַמָּה להן או שנהיה שונות מהן.

העבודה הזמנית בחנות התמרוקים הזולה העמידה מולי מראה. לקח לי ארבעים שנה להתבונן באימהות שלי. אהבתי ושנאתי אותה. ביקשתי להשלים את מה שהיה חסר בעולם. ולחמתי כל חיי להשלים את עולמי מעבר לאימהות. רציתי באימהות מאוד. אמי ראתה בכל חבר שיצאתי אתו בעל פוטנציאלי עד שהתחתנתי והיא

נרגעה, כבר היה מי שיכול היה להיות בעלי ואבי ילדיי. היו לאמי משאלות פשוטות בקשר לחיי. היא ראתה אותי אישה קטנה שעושה את מצוות בעלה. היא מסרה אותי אליו כמו שמוסרים בנות בעיר הולדתה, בהרי האטלס שבארץ הולדתה טוניס. שם הבת מועברת מחזקת משפחתה לחזקת משפחת הבעל. משפחת הבעל צריכה לדאוג לה. היא לא הכירה משהו אחר, כך נהגו בה, וכך נהגה בי. 'אקרובטית הייתי' סיכמתי לעצמי, תוך עשיית חשבון ללקוחה שרכשה קופסת תמרוקים שקנתה כמתנה לבתה.

הספקתי להתאהב. אהבתי את מי שחי אתי ואהבתי את מי שהיה קיים בדמיוני. עולמות רבים התחברו ביניהם כשאני עוברת מעולם אחד לעולם אחר מבלי לנפץ זגוגיות. בדמיוני יכולתי לדבר אל כל מי שהיה פעם חלק מעולמי, זכרתי את החבר הראשון שנים רבות לאחר שנפרדנו. חייתי בין עולמות, נעתי בין העולם הקיים בתוכי לבין העולם שבניתי. בעולם האחר היו פיגומים של אושר, פיגומים שלא התפרקו שנים רבות. לא נזקקתי לתחזק אהבות בלתי נראות. יכולתי לאהוב אהוב לשעבר גם שנים רבות לאחר שנפרדנו. שנים רבות קיים עמי אהבה מעל גופו של בעלי, שכבתי עם שני גברים אחד מעל השני, חברי לשעבר חייך מעל פניו העצובים של בעלי. שנים רבות חנק בעלי את קנאתו ולא ציין בפני את אהבתי הראשונה שהייתה גווייה מעל גופו. האיש שחי אתי שנים רבות לא ידע לומר מילות אהבה. והאיש שאהבתי המשיך להתגורר בתוכי בין מכתבי האהבה ששמרתי בארון הספרים.

האיש שחי אתי נהג להביא לי פרחים לקראת שבת כמו שהכיר מבית הוריו ואני שנאתי את הפרחים שהיו מונחים בתוך הוואזה בסלון והזכירו לי סלון בפולניה. לא הייתה סיבה מוצדקת לחסל את המנהג הזה שלו להגיש לי גלדיולות משוק הפרחים. היה בי עצב, היה בו עצב, ושנינו חברנו יחד באותו העצב ולא היה מקום לפרחים. לו יכולתי לגלגל את שעון הזמן לאחור הייתי מקבלת את הפרחים בהמון אהבה ומברכת את האיש שלי על מנהגו. איש צעיר שמבקש להגיש פרחים לאישה שאהב יותר מכול. לי הפרחים הזכירו את הקבר, אני זכרתי פרחים ממקום אחר. מגיל צעיר פרחים הפכו לסיוט עבורי. אני מוכנה לוותר היום על זיכרונות עצובים ומוכנה לקבל פרחים בסלון. לא נהגנו לומר זה לזה דברי אהבה. ואם היו מילות אהבה הן נאמרו בשקט, בהסתר, בשעה שתינה עמי אהבים. האיש שחי עמי ינק אותי כמו דג, לא דיבר ולא הוסיף, ואני חיפשתי מילים, שנים חיפשתי שידברו אלי כשאוהבים אותי. אהבה אינה מלאכה שמסיימים ונרדמים. וזה היה שנים רבות, עד אשר הפסקנו לגעת.

כתפיו של בעלי המצומקות הלכו והתרחבו עם השנים והגבר הראשון של חיי הלך והצטמק עם השנים עד שפשוט נעלם ואיני זוכרת אלא את הלילה ההוא ששכבנו על מיטה קטנה בבסיס צבאי ישן, נצמדנו זה לזו בתוך קרוון קטן. מיטה שעליה שמיכה צבאית ושמיכה דקה לכסות אותנו, גופו של אהובי ליטף את גופי כל הלילה. אורו של הירח חדר בעד החלון, מנגב את גבו של איש שידע לכתוב אלי מכתבי אהבה, איש שידע לתנות אהבים אף שהיה בסך הכול בן גילי. גבר שאהבתי וגם שנאתי כל חיי. התייחדנו בחדר בבסיס

צבאי עד שזרחה השמש בחלון הקטן וראינו כי בא הבוקר. נזכרתי פעמים רבות בבטן הקטנה שנצמדה אליו והוא גהר מעלי בגופו החסון. מה שעשינו שם נשמר אצלי בזיכרון אף שנדמה לי פעמים רבות כי נמחק כבר, ונדמה שגם אצלו חבויים זיכרונות אהבה. ואולי לא נפרדנו מעולם. מי יודע אולי הוא ממשיך לשהות בתוכי. אהוב שחי כל פעם מחדש כשאני מסוגלת להתאהב ולחיות אהבה. הוא מתעורר בגופי כשאני משווה בינו לבין כל מי שאהבתי ותמיד הוא שב לעמוד במקום הראשון. אינו מוחק את זיכרו ואינו נשכח. טבוע בתוכי גם כשאנו כבר לא מדברים ולא מקיימים בינינו קשר אמתי.

משה ואני גרנו בשמונה בתים, נדדנו מרחוב אחד לרחוב שני, גרנו בכמה ערים, אפילו גרנו בחוץ לארץ. גרנו בנתניה, היה לנו בית בנצרת עילית. היה לנו בית בעיר ימית שנחרב יום אחד כשהחליטו להחזיר את סיני למצרים. גרתי בכל כך הרבה מקומות, גרתי שוב בנתניה, רק באשקלון לא שבתי להתגורר. שם באשקלון נמצא הקבר. אותו פקדתי. רציתי להיאחז במקום אחד ונדדתי ממקום למקום.

האמת, אני חושבת שהייתי אישה טובה רוב הזמן. אישה טובה לבעל עצוב. אישה טובה לילדים עצובים. חיינו חיים עצובים. כשהגענו לשיא הקיום העצוב הזה כבר גרנו בבית פרטי בשכונה מטופחת, צמודה אליו גינה שהתייבשה מחוסר השקיה, עצים ששתלנו התפרעו ופעם בחודש הגיע גנן שהודיע לנו שהוא אינו פועל ניקיון. בין עץ האבוקדו לבין מרפסת הבית טייל לו כלב שחיפש היכן להטיל גלליו, והם זיבלו את האדמה.

כשישבתי במרפסת השמש ביום אביב, הדיפה הגינה ריח זבל אורגני בלתי נסבל. כשהגנן הגיע הוא גזם את הבוגנוויליה, והניח לכלב שטייל בחצר בחוסר מעש להסתובב בין הפועלים ולא אסף את גלליו שנשארו כמזכרת בין רגבי החול. את הדשא שצמח ייבשנו לפני שנים כשהיה מחסור במים בארץ וביקשו לא להשקות גינות.

בקרוב נשיב את הדשא כדי שהחצר תהיה ירוקה.

חיי התנהלו בין דפיקת שניצלים בארוחת הצהריים לבין ארוחת ערב שבה טיגנתי חביתות. בעלי קצץ סלט ירקות דקדק. כמה שנאתי את הירקות החתוכים לחלקים מיקרוסקופיים ובכל ערב רטנתי שאני אוהבת ירקות שחתוכים באופן גס. גם ירקות למרק הוא טחן למרק 'גרבר' גם כשכבר הילדים התחתנו והפכנו לסבא ולסבתא. הסבנו לחיי היום יום המשעממים. זו הייתה גזירה שווה לכל אחד מבני המשפחה. גדעון המטפל אמר לנו פעם בשיחה לפני שנים שאנחנו משפחה עצובה.

גדעון המטפל שנפגש עם הילד שלא ידענו מה יש לו, צדק. צחוק מתגלגל לא אצלנו בבית. גם את הילד שהלך לטיפול והחליט להפסיק אותו, לא הצלחנו להפוך לילד שמח.

היה עצוב מאוד בבית שבניתי. הקירות התקלפו מרוב עצבות בבית הזה. כשקינינו את הבית מזוג שחזר בתשובה היה על אחד הכתלים חלק חשוף ומחוספס שסימל את חורבן בית המקדש. סתמנו את הקיר החשוף

וכיסינו בצבע כי אנו לא אנשים מאמינים ואיך זה שאני מצליחה לראות את הקיר החשוף שמסמל את החורבן.

אפשר להריח את העצב מן הקירות. הבית צבוע בצבע קרם שאיבד מזמן את הברק שלו, רק קיר אחד קטן שצמוד אל המקלחת שלנו תוקן על חשבון ביטוח המשכנתא, קיר שזכה לצבע טרי ומאז איני מרשה להשתמש במקלחת הזו שצמודה לחדר השינה. הקיר צבוע בצבע קרם מבהיק, שהתחדש ומסמל תקופה חדשה שעוד תבוא.

כבר שנים שאנו לא משפצים ולא מחליפים רהיטים. בסלון ספה חומה עשויה מעור ושתי כורסאות צהובות שידעו ימים יפים יותר. את המרפסת סגרתי באחרונה כשכבר לא יכולתי לשבת על הספה בשעות אחר הצהריים, השמש שנפלה במערב סנוורה והפריעה לי להתמרח על הספה לקראת השעה חמש אחר הצהריים, השמש הטרידה אותי בעת שצפיתי בחדשות עם רפי רשף. ככה זה היה חמש-עשרה שנה ולא הייתה בי התעוזה לשנות את נתיב הסנוור.

סבלתי בשקט אפשר לומר, השלמתי עם גורלי שהשמש תחדור בעד חרכי התריס ואחפש את הפינה שבה קרניה לא יטרידו אותי. לכל זה שמת לי לב רק בשנה האחרונה ומיד הזמנתי את מוריס מחנות הפרגולות שבשוק שסידר לי סוכך איטלקי. התלבטתי בין סוכך איטלקי לסוכך ספרדי לבסוף התפשרתי על גימור ישר ולא גימור גלי. בד בפסים כמו של שמש מחובר לזרועות מתכת לבנות התנופף במרפסת שלנו. את הגפן שטיפסה צמוד לגג הרעפים הצמדתי למעקה המוזהב והפכתי את מראה המרפסת לטוסקנה. בקיץ כשהגפן פרוחה ואשכולות

קטנים של ענבי פינו נואר בצבצו בין עלי גפן יכולתי להביט בערגה מן הספה החומה החוצה. מעבר לגדר החיה שבה צמחה בוגנוויליה צבעונית יכולתי לראות את הים ביום יפה. האיש שחי עמי חלם יום יום לרצוח את הגדר החיה ולשתול במקומה כמה עצי פרי ואני מנעתי זאת ממנו. פשוט שנאתי שינויים בנוף.

בבית הזה שבו אנו גרים כמעט עשרים שנה לא נולד אף ילד. זהו בית שקנינו כשכבר הילדים סיימו כמעט את בית הספר התיכון. רובם לא כולם, כמו שסיימתי ללכת ליום ההורים מיד התחלתי לבקר בכיתה א' כשילדיי הצעירים הלכו לבית הספר. כשהם נולדו הילד הגדול היה כבר בצבא. במהלך השנים יצאו רובם מן הבית, כל אחד בקצב שלו ואם הוא לא יצא בעצמו הוצאתי אותו. אני בטוחה שהוצאתי אותם מן הבית כי לא יכולתי לשאת את העצבות הזאת של ילד שאינו מאושר בתוך הבית הגדול.

אלה שנותרו בבית גרים שניהם בחדרים למעלה, בקושי מדברים, לכל אחד מהם אוזניות לשמיעת מוזיקה. לה בצבע לבן ולו בצבע שחור. הילד העצוב משחק משחקי מלחמה והילדה מדברת אתי על הכול אני רוצה שישארו בבית כמה שאפשר, אולי יום אחד ארצה שגם הם יצאו מן הבית. בינתיים אני שמחה בתוך העצבות הזאת.

כל אחד סגור בדלת אמותיו, מעט מדברים זה עם זה. גם כשאנו יושבים יחד בעלי ואני בקושי מדברים. השנים עושות את שלהם. הפה קפוץ כבר באופן טבעי, זווית הפה נשמטת לי מצד שמאל, יש איזה פצע קטן שהשתרש לו מאיזו תקיפה של וירוס. מערכות הגוף

קורסות בבית אחת ואצלי מערכות הגוף קורסות ממצב רוח ירוד. לא לקחתי כדורים, אף פעם לא לקחתי משהו להרגעה. אולי פעם מזמן כשילדתי את הבן הראשון, כשהייתי בת עשרים ושנים. היום הוא בן שלושים ושש כבר אבא לתאומים. כשאני מתכוננת בזוגיות שלו, בשמחה שלהם, אני יודעת שהם הצליחו להתגבר על העצבות שהייתה בבית שלנו. הוא ואשתו מדברים ביניהם והילדים מחייכים כל הזמן. אולי זה נדמה לי, כמו שהצלחתי להסוות את חיי הפרטיים ואני גרה בבית גדול בשכונה מטופחת, כך הילד שכפל את היופי הזה וגם הוא יודע להסוות את מה שהלב יודע.

חמש שנים אחרי הטראומה לקחתי איזה כדור. הלכתי אל רופא המשפחה במרפאת זמנהוף והוא שאל אותי מה יש לי. אמרתי שאני קצת בדיכאון. הוא מיד רשם על פתק מרשם של קופת חולים לכדור כלשהו. הוא לא שלח אותי לפסיכיאטר, אלא האמין לי שאני פשוט עייפה מכל החיים האלו ורשם לי על פתק הקטן את המילה "ליבריום". אני זוכרת את ההרגשה הזאת לעמוד בבית המרקחת בזמנהוף, בקבוקי התרופות הענקיים, עשויים זכוכית, מדבקה לבנה במסגרת שחורה וסימון של רעל עליהם, תור ארוך השתרך עד אשר הגענו לרוקחת במדים לבנים והיא הכניסה כדורים לתוך שקית נייר לבנה קטנה, שרשום עליה קופת חולים. ספרה בקפידה כדורים קטנים לחולים שעמדו לפני בתור שלא לעבור מכסה שקבע הרופא. והנה אני הגעתי עד אליה והיא לקחה את המרשם שרשם לי לפני כמה רגעים ד"ר פוגל ושאלה אותי בקול עייף של אישה שעוד מעט תקרוס מרוב עבודה, את יודעת איך לקחת את הכדור. אפשר לקחת בבוקר ואפשר לקחת בערב. אחד ביום. לקחתי

שקית נייר קטנה שחבויים בה כמה כדורים ולא סיפרתי לאיש שנתנו לי כדורי הרגעה. גם למשה לא סיפרתי שעמדתי בתור לקבל כדורי הרגעה. הוא לא שם לב שקרסתי אל תוכי. בעלי יצא בבוקר לעבודה וחזר בערב. חיבר חוטים במעבדה של "מוטורולה". נטלתי כמה פעמים ליבריום ואחר כך שכחתי מכל העניין. דיכאונות הם עניין קיומי ברוב המקרים אי אפשר להשתחרר מהם. הם חוזרים ומופיעים כשלא רוצים לדבר על מה שמתרחש בפנים. הרעש הזה שהמנוע הפנימי שלנו מייצר לנו. מנוע כזה של חוסר שקט. פריגי'דר ישן שחורק ומתקלקל לפתע ללא הכנה מוקדמת.

האיזון העדין התפורר ברגע אחד. טלפון אחד קרע אותי מן המציאות שבניתי לי והוביל אותי אל כל מה שניסיתי להסתיר. עכשיו כשאני כותבת על העצב הזה ששורר בבית שלנו, שלי ושל משה, אני מודעת לכך ששנינו דור שני לניצולי שואה. שנינו דור שני לשורדים. אצלנו בבית היה הורה שורד אחד, ובבית של משה היו שני ההורים שורדים. הפחדים והעצבות של משה חזקים משלי. הוריו גידלו אותו בבית שלא רצה להיזכר בשואה. שני הילדים, משה ואחיו ישראל, חיו בבית מלא שמחה אף שהעצב לא הוזכר בו ונכח כל הזמן. זו הייתה שמחה מזויפת של זוג הורים שחיפשו כל דרך להעניק לילדים את כל מה שנחסך מהם בימי המלחמה. יונה סיפרה בכל הזדמנות שנקרתה בדרכה שלא חסכה מאומה מן הילדים שלה. היא לא רצתה ולו לרגע דל שהם ירגישו במחסור. כשהיו קטנים סרגה להם סוודרים קטנים, קראה בפניהם את כל ספרי הילדים, סיפרה את כל סיפורי האגדה של אנדרסון והאחים גרים. יונה חוותה את ילדותה השנייה דרך משחקי הילדים של בניה משה וישראל. אביו של משה, יוסף, לא רצה ילדים. המלחמה עשתה את שלה.

בקושי שרד. במלחמה נדד בין כפרים וערים. נער צעיר ללא משפחה. נער שהחליף זהותו לזהות שלהם. כמו רבים כדי לשרוד החביא את זהותו ואימץ את הסמל שלהם, הצלב. יוסף למד להצטלב, ונשבע בשמו של ישו, את השם יוסף החליף במקום השם יעקב. כך נשאר עד יומו האחרון. אמו של משה, יונה, רצתה ילדים. היא ביקשה ילדים מיוסף כדי לחזור לילדות שאבדה לה שם, בימי המלחמה. בילדותה חייתה תקופה קצרה בגטו ובזכות מטבעות זהב של אמה הלוחמת הצליחה להתברג בין פרטיזנים ביערות. לדבר על מה שקרה לה שם היא לא העזה מעולם. אולי בחדר קטן מול המטפלת שלה במועדון ניצולי השואה סיפרה את מה שקרה לה שם.

הילדים שחיו במלחמה ההיא הם הזקנים שלנו עכשיו. הם הולכים ומתמעטים. רובם אנשים שמחים עצובים. מברכים על כל מה שיש. כמה פעמים עמדה יונה מול המוות בינקותה ושרדה. היא סיפרה לאיש שבקושי הצליחה להדביק את קצב הלוחמים ביערות. לא פעם ולא פעמיים כיוונו אליה הפרטיזנים קנה רובה ורצו להיפטר ממנה, ילדה בת עשר שנדרה עם אמה בבוץ של המלחמה. לא רק אנשים ניסו לתקוף אותה. גם חיות היער כשניסתה לנוח בצל העצים רדפו אותה. עיניהם סיננו רוע באפלת הלילה. כל מה שיהיה אחר־כך יהיה משחק ילדים עבורה. ועכשיו כשהיא כבר זקנה היא מנסה להיזכר בדברים פשוטים מחיי היום יום. היא נאחזת בזיכרונות הקרובים המתרחקים ממנה. מה שהיא זוכרת משם מכביד עליה, והיא אינה מצליחה להימלט מן הזיכרונות. היא נלחמת בזיכרונות בגבורה. עומדת במטבח ביתה, קוצצת דק בצל, מטגנת במחבת כבדי

עוף, מכינה קציץ כבד כמו שאמא שלה הכינה כדי להביא לנכדים ביום שישי. דברים קבועים היא אוהבת. ללכת לסופרמרקט ביום שישי ולקנות חלות לשבת, חלה בעבורה וחלה עבור הנכדים. פיצוחים בשקית וגם עוגיות רוגלך.

ואבא שלי לא חושב על כלום. אכפת לו מעצמו. אכפת לו מהניצחונות שלו. לאבא שלי אכפת מימי ההולדת שלו. הוא מונה ימי הולדת ניצחון לתלאותיו. ביום ההולדת מצליחים לראות שהוא שמח. בשאר הימים הוא עצוב. לפעמים גם חולם עליו. חי לזכור ולא לשכוח.

כשנולד משה לא הייתה מאושרת מיונה. היא דיברה שנים על המלקחיים שנכנסו לתוכה וחילצו את בכורה. מאז הוא היה עצוב ובתמונות הילדות לא רואים אותו מחייך. הוא נשאר כך גם כשהתחתנו.

לא היה להם סבא לרפואה. לנו היה לפחות סבא אחד מעולי טונים. אחרי המלחמה הגדולה נותרה רק האמא של יונה, מרים לוחמת הפרטיזנים, שהייתה אישה חזקה, למשה ולישראל הייתה סבתא גיבורה.

עד סוף ימיה מרים מילאה טפסי טוטו. בכל יום חמישי הגיע אליה משה כדי למלא עמה את הטופס השבועי, הם ישבו במטבח, ושניהם התייעצו ביניהם מי תהיה הקבוצה שתנצח בשבת הקרובה. מרים הסבתא של משה לא שכחה שמות של שחקני כדורגל זו הייתה תקופה של האחים מכנס, מוט'לה שפיגלר היה כבר מאמן. היא זכרה גם שמות של קבוצות כדורגל גם בגיל שמונים וחמש חיכתה למוי'ש'לה שיבקר אצלה וימלא את הטפסים. הסבתא הכינה לו כוס נס קפה בכוסות זכוכית,

פרסה מעוגת פרג או עוגת שמרים שהכינה, לפעמים עמדה רולדה ממולאה בשוקולד על השולחן וכך ישבו השניים למלא את הטפסים. הפועל מרמורק, הפועל תל אביב, בני יהודה, מכבי נתניה. איקס תיקו, איקס תיקו. טופס קטן באותיות בצבע אדום, משבצות קטנות שצריך לסמן בהן איקס. והסבתא ביקשה ממוי'לה "תשתה אינגלה, תשתה מהקפה. תיקח פרוסת עוגה." התיישבתי בכיסא השלישי, התבוננתי בהם כשדנו במשחקי הכדורגל שהתקיימו בשבת. חשתי זרה. הסבתא, אישה קטנה מכופפת בשל עצמות רכות, עיניים כחולות וישער לבן אסוף בכדור קטנטן מעל העורף. סבתא שמתאמנת במשחקי כדורגל.

אלה היו ההורים, שני ניצולים שעבדו קשה לפרנס בכבוד את ילדיהם והחביאו מפני הילדים שנים את מה שעברו שם. היומן שכתב יוסף לאחר המלחמה נעלם או נדחף לאיזה מקום ולא מצאנו גם לאחר מותו הפתאומי בגיל שבעים וארבע.

הוא היה איש שקט ועצוב שלא דיבר הרבה. כשהלך לעולמו לא יכלו הילדים משה וישראל לומר לעצמם מי היה אביהם. ישראל בנה ליוסף אתר באינטרנט והדביק שם כמה צילומים לזכר אביו יוסף. הוא לא כתב כמעט כלום על אבא שלו.

האישה הקטנה שהייתה אמא של משה בעלי וישראל חייתה את ילדותה דרכם. היא אישה שמחה האישה העצובה הזאת יונה. כשישראל היה קטן היא הייתה חברה של כל החברים שלו. כשהגיעו לשחק עם הבנים שלה. היא הגישה להם עוגות רולדה מתוקות ממולאות בקרם שוקולד, אצלם במקרר נמצא באופן קבוע מיץ פז בבקבוק זכוכית. אצלנו בבית לא היה מיץ פז. אצלנו הייתה בירה שחורה.

כשהכרתי את משה היא שמחה, אימצה אותי כבת אליה אף שבשנים הראשונות הייתי שקטה כמעט לא דיברתי דבר. שמעתי אותם מתלחשים בשקט בחדר השינה ולא יכולתי לומר להם משהו בעצמי. הרגשתי רחוקה מעולמם החצוי בין עצבות לבין שמחה. יונה סיפרה סיפוריה שדרכם שבה אל ילדותה הנגזלת. עם הילדים שלה היא שיחקה בכל משחקי הילדות שהיו חסרים לה. היא ישבה איתם על השטיח בסלון הבית ושיחקה מונופול, דומינו, משחקי קובייה ומשחקי קופסה.

אמא שלי סיפרה לנו סיפורים פחות שיחקה. לאמא של בעלי היה רצון לשחק והיא ניצחה בתחרות ההליכה של החיים. הרי היא חיה עד גיל מופלג כי היא פרטיזנית. ואמא שלי שחייתה בגיהנום מאותו יום שנחתה הידיעה השאירה בידי כמה סיפורים. היא לא ידעה לשחק משחקים ולהתקדם עם הזמן.

כשהחלה המלחמה יונה נעה בדרכים עם פרטיזנים וניצלה פעמים רבות ממוות אמה נתנה שוחד בעזרת מטבעות זהב שנשאה עמה. זאבים ביקשו לטרוף אותם, ועיניהן הנוצצות עוד באים אליה בלילות. עכשיו יונה שוכחת איך להדליק את הטלויזיה בסלון, אך המראות משם עדיין רודפים אותה. והיא סותמת את הפה ולא מספרת לאף אחד. כדי להירדם היא לוקחת כדור שינה. ביום היא לוקחת ציפרלקס. כל החברים שלה במועדון ניצולי השואה לוקחים כדורים למצב רוח.

כשהתחנתי עם משה בשנים הראשונות, הוא סבל מדיכאון עמוק. לא, איני רופאה בקופת חולים ואין לי אישור רפואי להגדיר את מחלתו המוקדמת אבל אני יכולה להעיד שכל מה שאני זוכרת הם משפטים שחזרו על עצמם באותו עניין.

בוקר וערב אמר לי בלא להניד עפעף את אותו משפט. "אני רוצה למות." הוא אמר את המילים בשקט, באמונה שלמה שאין טעם לחייו. לא ידעתי ממה סבל. האם סבל מזה שהתחתן כל כך צעיר ולא הלך ללמוד כמו כל החברים שלו באוניברסיטת "בן גוריון" בבאר שבע? לא יכולתי לדעת מה מעציב אותו ומה מכניס אותו לדיכאון. אצלי הכול היה ברור, סומנתי בקרן הזאת, החטוטר הזאת שנדבקה אלי וכרסמה את גופי מבפנים ומבחוץ.

הימים הפכו לסיוט כשרציתי לשמוח ולא יכולתי. הכול היה עצוב, ושיאים של עצב היו גם בתוך שיאי השמחה.

היינו בסך הכול זוג צעיר שרק עכשיו התחייב לגור ביחד בדירה מושכרת. המילים הללו יצאו מפיו ואני לא ידעתי מה לעשות עם עצמי. זה היה חלק משיחות היום יום שלא התפתחו לשום דבר. זה נשאר תלוי באוויר בינינו שנים רבות. "אני רוֹצָה למות." חיינו התחילו מניצחונות לניצח את המוות שנמצא בחיים. היינו ילדים לניצולי שואה שאיבדו את עולמם בימים השחורים וקיבלנו עלינו עול כבד מאוד מיד בלידתנו.

בחנות הפרפומריה שבאם הדרך ישבתי רוב שעות היום, מחשבת לקליינטים מחירים והם תמיד יצאו מן החנות בפנים זורחות. פני היו עצובות, ופניהם היו מאירות. נכנסו לחנות בגלים כשהגיע אוטובוס נופשים אל המתחם. הם נעו בין החנויות, בעיקר חיפשו מזכרות. וכאן היה קל למצוא מזכרות או מתנות לחבר או לחברה. הלהיט היה קשתות וסרטים לְשֶׁעַר. אחר כך רכשו סטים לפדיקור למניקור במחירי מבצע. וכן, גם קרמים לטיפוח הפנים היו ללהיט. בשעה שהיו קונים התעוררה החנות לשעה קלה. יצאו הקונים יכולתי לשקוע בזיכרונות, מנהלת החנות לא טרחה לבדוק מה קורה אתי. בכל ביקור שלה הביעה שביעות רצון מנוכחותי במקום. וקיוותה שלא אעזוב את התפקיד שנים רבות.

בסוף חודש אוגוסט חם ומיוזע נכנסה המנהלת ופניה נפולים. לצערי, זרקה לעברי שמהנהלה הראשית יצאה החלטה לסגור את הסניף הזה. הבטתי בה משתאה, והיא הביטה בי בפנים חתומות. היא הציעה שאשאר עד שהחנות תיסגר, ביקשה שאסייע לה לפרק את כל אביזרי החנות לארגזים כדי שישלחו למפעל. נזכרתי בחנות

עציצי הפלא שהיו עציצים עשויים מפלסטיק ריחני לחדרי השירותים שהייתה צמודה לחנות הפרפומריה עד לפני שנה שגם היא נסגרה ואחר כך נחסמה. המסעדה ההודית החדשה כבשה אותה והיא נעלמה כמו לא הייתה קיימת בכלל. דמיינתי שתוך חודש גם החנות הגדולה והמרווחת תיבלע בקניון על ידי איש עסקים חדש שיחפש מה לעשות בפינה הזאת. הפסקתי לעצב את החנות. הצטערתי שעוד מעט אאלץ להיפרד "ממראה פלא" הצטערתי שאצטרך למצוא מקום אחר לשקוע בזיכרונות. גיליתי שמיון וסידור חפצים מזכיר לי מנייה של מספרים לפני השינה ואלה הרגעים הכי יצירתיים, אני כותבת בדמיוני שורות יפות שנמחקות ברגע שנרדמתי. אהבתי את השלווה בין סיכות הראש המנומרות לבין גומיות הקטיפה.

חלף חודש ימים אספנו את מוצרי החנות בקופסאות קרטון. רשמנו על הארגזים את שמות החפצים שהיו בתוכם. החנות גוועה, התחלנו מהקיר המערבי והתקדמנו מקיר לקיר. בחנות היו מוצרים רבים, לא הצלחנו למכור את כל הסחורה. מה גם שהיה זה סוף הקיץ, חנות לצרכי משרד בפינה אחרת של הקניון הייתה גדושה בקונים כולם התכוננו לבית הספר, ציפו לפתיחת שנת הלימודים. לפעמים נכנסו אימהות עם ילדות קטנות וחיפשו קוקיות לְשַׁעֵר או קשתות. זה לא הספיק לחסל את הסחורה. אספנו הכול ונתקע לי משהו בגרון. לא יכולתי לדבר עם המנהלת שפניה נפלו. היא נראתה לי לפתע כמו אישה בת שמונים אף שהייתה בת שישים פלוס. היא צקצקה בלשונה כשהכניסה את החפצים אל הארגזים, וביכתה בדממה את הימים האחרונים של החנות. לא יכולתי להרגיע אותה. לא ידעתי מה לומר

כשהעסק מתחסל. היא שקיוותה להמשיך להתפרנס מעבודה זו בקניון היפה הזה שנשפכו אליו תיירים בדרום מצפון הארץ לדרום הארץ או תיירים שעלו צפונה, מצאה עצמה לפתע מתייתמת מעשייה מבורכת. ואני שלמעשה הייתי חדשה, רק לפני כחודשיים הצטרפתי לעשייה, לא ידעתי מה לומר לה. בשקט של אבלים אצרנו את החפצים. היא הביטה החוצה אל הרחבה במרכז הקניון אולי יבוא משם המשיח שיודיע לנו שהעסק לא ייסגר. נזכרתי בבנק שהיה במרכז מסחרי קטן. בנק שלא היו בו לקוחות, רק כמה תושבים מאזור המושבים נכנסו והפריעו לפקידה האחת ולמנהל את מנוחתם. כשהעבירו את מאיה אל הסניף הקטן מהמולת העיר הגדולה היא בכתה ולא האמינה שתתרגל לשקט הזה של הסניף. כשהגעתי לבקר אותה, לבדוק מה קורה עם החשבון שלי ושל משה, הרגישה שפעילותה בסניף חשובה ורתמה את כל בני המשפחה לסניף הזה. היא חיפשה לקוחות, אבל לא הצליחה לרתום את כל תושבי האזור לסניף הקטן. הוא התקיים כשנה ואחר כך נסגר מטעמים כלכליים. אם בנק גדול לא מאפשר קיום של סניף קטן, אז גם רשת פרפומריות לא יכולה להרשות לעצמה להחזיק חנות בלב קניון כשאינה רווחית. חיייהם של הכול תלויים באחרים.

לאחר שסגרו את החנות האהובה בקניון, הרגשתי אבודה, חשבתי שאם אסתפר קצר, אפילו קצוץ, ייפתרו לי הצרות. שנים צימחתי שערי, הדבקתי לדמותי מראה של ילדה הטובה, מראה ששיקף את מצבי הנפשי, מראה מטופח ומסודר היה חשוב מאוד עבורי. לכן, כה אהבתי את עבודתי הקצרה והזמנית בחנות המטריפה בקניון.

הצלחתי להסתיר את החטוּטרת שדמיינתי שצמחה לי בעזרת השֵעֶר. שערי השתרע על כתפיי כמו מסך שמשדר מעולם שכולו טוב. השֵעֶר הסתיר את החלק השחור שהחבאתי שנים רבות. נדבק אלי שלט שרק אני ידעתי על קיומו. שלט שהתכחשתי אליו פעם אחר פעם. לא התפללתי לשאת אותו ואף פעם לא רציתי שיזהו אותי ככזאת. והנה בכלל לא בגללי אלא בגללו באתי לטיפול הזה, נדחפתי לטיפול בעקבות אבא שהזדקן ועשה לי הצגה שהוא הופך לסיעודי.

בילדותי אמא שלחה אותי להסתפר, השֵעֶר שלי קפץ לכל עבר וכשהגיע לממדים פראיים היא הסיתה אותי לראות סֶפֶר. השֵעֶר שלי רצה חיים עצמאיים ואמא

שהבחינה שצמח לי על הראש שיח פרא, דרשה שאסדר אותו. הייתי ממושמעת והסתפרתי כמו בן. הבנים בשכונה הצטערו שהסתפרתי. צביקה ברגר פגש אותי לאחר שהסתפרתי ורכבת כמו בן על אופניים, תמיד עצר אותי ואמר לי, "חבל, כל כך התאים לך שֶׁעַר ארוך, את נראית עכשיו כמו בן." המילים של צביקה מהדהדות עד היום. אני עדיין יכולה לראות את צביקה חולה הפוליו צועד אליי צולע ברגלו הימנית, מביט אליי ומביע צער עמוק על אבדן שערי. ואני כאילו שלא היה לי אגו משל עצמי הסכמתי עם אמא ולא התמרדתי. תמיד הסתפרתי. היום אני מסתפרת לבד ללא העצות של אמא, היא כבר לא כאן כדי לשלוח אותי לסדר את השֶׁעַר בקפידה אני מסדרת ומיישרת כמו שאני רוצה. היום כשהשֶׁעַר קצר אני יוצאת למלחמה, אני הופכת לפנתר.

ההורים שלי היו זוג. אבא שורד ואמא שעלתה ממדינה צפון אפריקאית. כשאני שואלת את עצמי מי אני, או כשמנסים לברר מי אני, אני מנסה לומר שאני חצי חצי. שיש בי גם את מי ששרד את ימי המלחמה ההיא בדרך לא דרך. איש שהיה ילד שהלך לאיבוד ונדד בין יערות וכפרים ברחבי רוסיה. איש שהיה, ג'וליק כזה, פרחח שלא הפסיק לברוח מבית יתומים אחד לבית יתומים אחר. זה אבא שלי, בגיל שמונים וארבע לא אכפת לו מכלום. אכפת לו מעצמו ואכפת לו מהקלנועיות שלו. פעם הוא היה אבא אחר. הוא היה אבא אוהב. מאוד דומה להורים של משה, אבל יש לי אבא שהיה אבא עד היום ההוא ויש לי אבא אחר מהיום ההוא. כל מה שעשתה לו המלחמה לא עשו לו החיים. הוא מוכר וקונה הכול. ומיום ליום הוא מפסיד עוד ועוד. כל הזמן רע לו ולא טוב לו. הוא רוכב על קלנועית מהודרת כמו אופנוע

קטן, פנסיה זוהרים כמו יהלומים קטנים. לוח שעונים קטן שממנו הוא יכול לדעת באיזו מהירות הוא רוכב בסמטאות העיר.

אבא שלי מכר את הרכב שהבטיח לי בירושה. אף פעם לא ראיתי את הצוואה שבה הבטיח לי את הרכב שהיה ברשותו. האמנתי לו כל השנים שיום אחד אזכה ברכב החדש שלו. חשבתי שהוא יפסיק לנהוג ויאליץ למסור לי את הרכב. פרסמתי מודעה ב"יד שתיים", כמה חודשים איש לא צלצל עד שהגיע טלפון מקונה לזהטת לרכב שאין לו ביקוש. היא הזמינה את אבא עם הרכב למכון בדיקת הרכבים בהרצליה, שניהם עמדו בתור ולאחר שמכונאי הרכב במקום הפכו את הרכב וסרקו כל בורג במנוע החליטו שהמנוע במצב מצוין, הכול אורגינלי, רק משהו לא בסדר בצבע הרכב. הם מצאו שאבא חידש את הצבע. הוא תיקן את צבע הרכב במבצע "אחד ועוד אחד". צבעו לו את הקלנועית שנתקלה בקירות והשתפשה בהם וגם צבעו את הרכב שנשרט מחניות בלתי זהירות. אבא החל לאבד את שיווי המשקל ויכולת התמרון. מאדם זריז הפך לאטי והמשיך לשרוד.

אמא של משה מעולם לא סיפרה את הסיפור שלה לילדיה, היא בראה עבורם עולם חדש, רחוק מן הזוועות שלה גם כשזכרה בלילות את מסעותיה ביערות כילדה קטנה התעוררה בבוקר וחיוך רחב התפשט על פניה. עיניה הכחולות נצצו באור מיוחד. תמיד ידעה שהיא הילדה הקטנה ניצחה מלחמה איומה.

הגיע היום שבו פתחה וסיפרה לנכדתה את סיפורה העצוב. זה קרה בעקבות המסע לפולין של בתנו הצעירה, היא החליטה לספר את הסיפור שלה ממש ברגע האחרון, לפני שהזיכרונות נמחקו, ניצני דמנציה החלו להופיע, ישראל אמר שזו הזקנה, שזה נורמלי שכך מתנהגים הזקנים.

היו ימים שהיא חזרה על אותה שאלה כמו תקליט שבור. היא חילקה כסף לנכדים ואחר שאלה אם מסרה להם כסף. היא שאלה אם הנכדה קיבלה ממנה מאתיים שקל ואם מסרה מאה שקלים עבור אחיה. חלפו מספר דקות והיא שוב שאלה היכן הכסף. הזיכרון לטווח קצר נפגע אט אט והזיכרון לטווח ארוך, זכר מה קרה שם.

הזיכרונות התרוממו והפכו חדים ודוקרים. פיה סיפר כל מה שלא רצתה לספר שנים רבות. היא זכרה הכול. היא זכרה בדיוק כמו אבא שלי שידע לספר את סיפורו בפירוט יתר. הוא לא חסך מאתנו את סיפורו וגם כתב אותו במחשב בביתו לפני שנים, והוציא ספר זיכרונות. אבא שלי היה מסוג האנשים שחי את הניצחון ויונה שהייתה ילדה קטנה חשה בושה שנים ארוכות וניסתה להרחיק מילדיה את הטראומות שהיא חוותה, היא לא סיפרה שנים כשניסתה לספר פרצה בבכי, לכן הפתיע את כולנו שסיפרה את סיפורה לענת.

המלחמה תפסה את יונה כבת יחידה בין שלושה אחים, אביה משה היה סוחר ואמה מרים עקרת בית וסוחרת בשוק השחור. כשהיא נזכרת בימים ההם שלפני המלחמה נמסך חיוך על פניה. המשפחה פינקה את האחות הקטנה. היא זכתה שבכיתה א' וגם בכיתה ב' עמד אביה וצחצח לה את המגפיים עד לרמת ניקיון מושלמת. הפינוק שזכתה לו לא היה צעצועים מפוארים אלא, תוספת מזון, בגד חדש. וכן, גם צחצוח נעליים שאבא ערך לנעליים של בתו הקטנה.

המלחמה קטעה באכזריות את האידיליה המשפחתית. כשהחלה המלחמה הפסיקו הפינוקים. והיא הפסיקה לבקש בקשות מיוחדות. הסתפקה בפרוסת לחם יבשה העיקר שהבטן לא תקרר.

כל הבעיות התחילו כשהגרמנים כבשו את פולין. הם באו לקחת את אבא של יונה ומאז היא לא ראתה אותו יותר. היא סיפרה לנכדתה סיפורים שיצאו ממנה ברגע האחרון, רק לה ולא לבניה משה וישראל. הסודות שנשמרו שמונים שנה בכספת הנפש יצאו לאוויר העולם

כמו מפלצות ששחררו מכלוב שהיה נעול על בריח. מילדת יערות היא הפכה לאישה צעירה. אישה קטנה מלאת חכמת חיים שבנתה לעצמה עולם מושלם רחוק מילדותה הנרדפת.

האזכרה לאביה נקבעה על פי התאריך שבו נלקח מהבית היה זה בשישה ביוני 1941. היא עמדה דוממה ונכלמת כשבאו להוציא אותו מן הבית. כשהוא הלך לא ידעו בני המשפחה שזוהי פרידה נצחית. בת עשר, ילדה קטנה בעיניים כחולות גדולות עמדה בפתח וראתה איך לוקחים את אביה לעולמים. היא לא צמחה מן היום שאביה הוצא מן הבית. יונה נשארה באותו הגובה, מטר וחצי. שערה השחור היה קלוע בשתי צמות ארוכות. הם לא הספיקו להיפרד ממנו. את היום הזה לא תשכח לעולם. כמנהג יהודים שומרי מסורת חיפשו את התאריך העברי כדי לקיים אזכרה שנתית לאבי המשפחה וכך קיימו טקס זיכרון לאביה כל שנה בתחילת הקיץ. כשלקחו את אביה אל מקום ממנו לא חזר העבירו אותם אל הגטו, ולפני שהכניסו אותם לאותו גטו למדה להכיר חיות אדם, גרמנים. המלחמה לימדה אותה דברים שילדה קטנה לא שוכחת.

כאשר הגרמנים התקדמו לעומק פולין מטוסים הפציצו את העיר שלהם. כולם נמלטו החוצה כדי להתחבא בין השיחים, גם יונה חיפשה מקלט. הבית כבר לא היה מחסה.

באחת הפעמים כשהסתתרו מפני הפצצות, התכופפה במסתור ולידה נמצאה ילדה, ממש ילדה בת גילה. עיניה הירוקות של הילדה רודפות אותה כל השנים. שתיהן שכבו בתוך שוחה שנחפרה בחול וכשהסתיימה ההפגזה

הילדה נותרה שם פשוטת זרועות ורוחה עפה ממנה אל השמים. עיניה היו פקוחות לרווחה בתימהון. המוות תמיד מפתיע בני אדם. הוא אינו מדלג על ילדות ומימות. הילדה נהרגה וליונה לא קרה כלום, אפילו לא שריטה. תמונת הילדה המתה לצדה רודפת אותה בזיכרונות. היא נזכרת ואומרת שזה היה נס. המוות דילג עליה והשאיר לה זיכרונות עצובים. בית ההורים שהיה עשוי מעץ, נשרף. לא היה להם לאן לחזור.

תלאותיהם לא תמו. הם נדדו לתוך העיר, למקום שהגויים התגוררו בו ונשארו שם. המשפחה מצאה חדר והתגוררה בו עם עוד כמה משפחות, עדיין מחוץ לגטו. בלידא, העיר שבה חייתה בילדותה, חיו 17,000 יהודים שהתרכזו במרכזה. את כל היהודים הובילו אל שלושה גטאות.

יונה שהתה בכולם. שניים מהם היו גטאות סגורים, אין יוצא ואין בא. בכל אחד מן הגטאות ערכו סלקציה בכיכר השוק, מיינו את היהודים מי לחיים ומי למוות. ככה חיסלו גטו אחד והמשיכו הלאה. יונה ומשפחתה שרדו בסלקציה הזאת. ילדה בת עשר שנצמדה אל אמה בין המון אדם. אלה דוחפים את אלה. עיניהם כבויות וחלקם מיאשים. נשארו שני גטאות.

צמצמו את הגטאות, יהודים נעמדו במרכז העיר והחיילים הגרמנים הניפו את מגלביהם מי לחיים ומי למוות. הכול היה מזל, הילדה ניצלה מסלקציה נוספת.

הם חזרו לגטו פתוח שאינו מגודר. ליד הגטו ניצבו פסי רכבת על גשר. שמירה הדוקה התקיימה מסביב לגטו הפתוח ודווקא שם צמחה הבריחה. זו הייתה תחילתה

של הצלה, קרוב משפחה הצטרף לפרטיזנים וארגן בגטו קבוצה שתניצל. כבר ידעו שהסלקציה הבאה לא תציל ממות.

הוחלט שכל יהודי שיוצא מהגטו צריך להבריח אתו נשק. לא היה להם כסף. הכסף היה זהב. למי שהיה זהב היה, אבל למי שלא היה אולי היה לו כסף ולמי שלא היה לא היה, הוא לא ניצל. רובה עלה שלושים מטבעות זהב. אמה קנתה לכל המשפחה רובים. גם יונה, ילדה בת עשר, קיבלה מאמה אקדח, גם ממנה דרשו נשק. הכופר של סבתא של ענת היה אקדח. בן דוד שלה ארגן קבוצה של שלושים איש שהובלו לפרטיזנים. הוא ידע את הדרך. אמא של יונה הייתה חכמה, היא התעקשה להוציא קודם את הילדה בת העשר ואת אחיה הבכור השאירה בגטו.

קבוצת היהודים מן הגטו ראתה שיש ילדה ביניהם וסירבה ללכת אתה. בסוף האנשים ויתרו. בן דוד של יונה ידע את הדרך ולכן הוביל את כל האנשים לשם. כל הלילה הם הלכו עד שהצטרפו לפרטיזנים ושם יונה פגשה גם בדודה שיצאה לפניהם מן הגטו. מכאן התחילו חייה ביער.

אמה ושני אחיה נשארו בגטו כי אחד האחים חלה בטיפוס ולא היה מסוגל לברוח. בן דוד של יונה חיכה עד שאח שלה הבריא. בזמן הזה המשיך בן הדוד להוביל קבוצות אחרות מהגטו לפרטיזנים.

כמה שבועות נותרה יונה עם קבוצת פרטיזנים כשאמה ואחיה מאחור בגטו, היא התחננה שיצילו את שארית

המשפחה. הפצירה בשאלות "מתי אתה מביא את המשפחה שלי?" והוא כל הזמן ענה לה "מחר, מחר."

ילדה בת עשר לא שכחה את משפחתה מאחור. כל חייה חשה גאווה שרבים ניצלו בשל אחיה החולה, והעיכוב הזה בגטו אפשר חיים. לנכדתה ענת היא אמרה: "את יודעת כמה אנשים הוא הציל? הוא הציל אנשים בגללנו."

הגטו נסגר והם שמעו שכעבור חודש חיסלו את הגטו. לקחו את כולם לטרבלינקה.

ביער לא היה קל, התקיים מצור ומצוד אחריהם. מישהו בקבוצה התמצא בהסתעפויותיו של היער. הוא הכיר כל שביל. כאשר שמעו שיש מצור עליהם, ברחו אל מעבה היער, וכמעט שקעו בביצה.

בתוך הביצה הזאת עמד אי. קבוצת פרטיזנים וילדה קטנה התיישבו על האי, לא היה אוכל. הכול הושמד בעת חציית הביצה. לא הייתה מנוחה על האי, התחילו להפציץ אותם. הם סתם ירו בכל מקרה אף שלא זיהו את מקורות הירי, כן, גם יונה הקטנה אחזה ברובה שהיה טמון בחצאית הקרועה שלה וירתה לתוך היער אולי פגעה במישהו ואולי לא. אף פעם לא ראתה במי פגעה גם לא הלכה לברר. למזלם הגרמנים לא מצאו אותם בשטח היער.

הגרמנים עזבו את השטח והותירו אחריהם מחנה שבו מדורה. הם יצאו והפרטיזנים נכנסו. החזית התקרבה אליהם. חלק מהפרטיזנים נהרג בהתקפת הרוסים כי חשבו אותם לגרמנים. כאשר הרוסים הדפו את הגרמנים הוצמדו הפרטיזנים אל הצבא הרוסי. יונה חזתה בנער

רוסי בן שבע־עשרה שתפס חייל גרמני ונקם את מות המשפחה שלו. הוא הרג את הגרמני הזה כשנקמה עזה בעיניו, חיה רעה התפרצה מתוכו. והיא שעמדה שם זיהתה את פניה של הנקמה האכזרית.

היא ואמה חזרו ללידא כשהרוסים שחררו את החלק הזה בפולין. המשפחה חיפשה לאן לחזור, אף שלא היה זה ביתם הם שהו בעיר בין השנים 1944-1946.

אחיה התגייסו לצבא הרוסי. היא ואמה החליטו לעלות לארץ ישראל, לפני כן נסעו לגרמניה, למחנה ברגן בלזן. שם פגשו האם והבת באחים. יונה לא זיהתה את אחיה מילדים הם הפכו לאנשים צעירים ועצובים.

כולם עלו לארץ. זה הסיפור שהצילה ענת מפי סבתה המאבדת את זיכרונה. כל מה שהחביאה מבניה היא סיפרה לנכדתה בטרם תישכח את מסעות ילדותה בין ביצות ויערות. מה שחסכה מילדיה היא חשפה בפני נכדתה. פיקדון הזיכרונות קפץ מעל ראשו של משה ונגלה לענת. סבתה נזכרה בילדה שמתה, היא נזכרה ברובה שהיה לה בילדותה. הכול הופקד בידיה של נכדתה למשמרת. ענת תוכל לספר לנכדיה על סבתא יונה הגיבורה. ענת תוכל לומר לילדים שלה שהיא עדה למה שהיה שם. הזיכרונות כלואים בה לנצח.

הפסקתי לעבוד בחנות התמרוקים הקטנה, החלו המפגשים עם האחים שכולים, מטעם משרד הביטחון. המפגשים התקיימו במבנה מסחרי באזור התעשייה החדש של העיר נתניה, ליד מתחם איקאה. בשיחת ההיכרות מסרתי הסכמתי להשתתף במפגשי הטיפול.

ישבו שני אנשים שהיו זרים עבורי בחדר טיפולים, אישה שלא הצלחתי לשער מהו גילה וגבר שנראה כלא מטופח, מסרק לא בא בשערו כמה שבועות, או שזה נדמה לי. פניו היו חייכניות והוא הצליח ליצור אווירה מרגיעה במפגש הראשון. אלה המטפלים שלנו, חשבתי לעצמי. בינינו ניצבה קופסת טישו שנותרה מיותרת, עדיין לא הצלחתי לבכות וסברתי שמה שהיה לפני ארבעים שנה נשאר שם חבוי עמוק בתוכי ואין סיכוי שיפרוץ. שערי היה מסודר בקפידה, שיוויתי לרמותי מראה מוקפד, בתוכי הסתרתי עולם קרוע ותווי פניי לא הסגירו מה שהתחולל בתוכי. שמחתי שסוף סוף קראו לי לטיפול. הרגשתי שהנה מצאו אותי. הגיע הזמן, אמרתי לעצמי, למה לא !?

הקבוצה הטיפולית של שנת אלפיים וחמש עשרה החזירה אותי לניסיון הקודם שלי להגיע לטיפול פסיכולוגי שהיה לפני שמונה עשרה שנה.

כשהייתי בת ארבעים הלכתי לטיפול מיוזמתי. ככה לפתע הכול קרס. זה החל מבכי מידתי שהגיע בכל שנה בחופשת הקיץ. קריסה שקרתה תמיד בחוסר תיאום עמי, תמיד כשלא ציפיתי. בכיתי בכי שלא היה קשור לכלום. פרצתי בבכי, גם כשלא פגעו בי, מועקה בלתי מוסברת השתלטה עלי והתקדמה. זה התחיל כמו גל עצום שהתקרב אל החוף ואינך יודע מתי יציף את החוף. גל שיכול להמריא מעל גבעות כורכר ענקיות ויכול לנפץ את אשליית השלווה על החוף. כך הופיעה המועקה בתחילת חודש יולי, מועקה שדרדרה באטיות את מצבי הנפשי. המועקה החליקה אל נשמתי, הותירה אותי חסרת אונים מולה. קיבלתי אותה כחלק משגרת חיי. ואט אט שקעתי במרה הזאת הקבועה, מרה שתקפה את גופי ונפשי פעם בשנה כחלק משגרת החיים.

באותם ימים שימשתי מורה. בחופשת הקיץ, בחופשה מעבודתי הקבועה, שחררתי את התלמידים אל החום הלוהט ואת עצמי כלאתי בדיכאון שהסב נזקים לאורך שנים. המועקה הפכה אותי לאדם בודד. חיכיתי שהחופש הגדול יסתיים, העדפתי ללמד לשון בכיתות עמוסות בבני תשחורת מאשר להתמודד בעצב שהשתלט על עולמי. כשהסתיימה החופשה קראתי עם תלמידיי את יצירות עגנון על הרופא וגרושתו, על אהבות אבודות, ונשאבתי לחיי היום יום משאירה מאחור את ימי החופש הגדול המטריד.

הייתי מורה לאוכלוסיות חלשות. שימשתי עבורם אם ואחות במהלך השנה, טיפחתי אותם והענקתי להם סיכוי להצליח בעולם. עבור חלקם המסגרת החינוכית שימשה בית אחרון לפני שנזרקו לרחוב. וכשהם נפרדו מבית הספר יצאתי לחופשת הקיץ ואצלי התחיל הדיכאון. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי כל שנה בימי הקיץ. היום אני יודעת, בעונת הקיץ חזרתי לאותו יום. כל שנה התכוננו כולנו ליום האזכרה. הוא תמיד נפל באמצע החופש הגדול. כל שנה אח שלי הרס לי את החופש הגדול.

בטיפול הראשון ההוא אני לא רוצה להיזכר, הגעתי בכוחות עצמי, אף אחד לא כיוון אותי, אף אחד במשרד הביטחון לא דאג לי. הלכתי לפסיכולוגית מרוחקת מהבית כי חשבתי שאני לא בסדר. לא רציתי שיראו שאני זקוקה לטיפול. חיפשתי תחנה רחוקה מן הסביבה המוכרת לי, ומצאתי בעיר חדרה מקום שבו נשארו סודותיי. הכול קרס, לא אהבתי ללמד, התלמידים שכה דאגתי לעתידם שמו לב שהשתנית. הם התחילו להתלונן עלי. המורה שוכחת את החומר. היא לא מחזירה לנו מבחנים בזמן. היא אחרת. הם כתבו מכתב שבו תארו אותי משדלת אותם לשמוע אותי קוראת להם טקסטים מדפים שהדפסתי במדפסת ביתית. קראתי בפניהם את הדפים שכתבתי. וכן, גם בכיתי אפילו בכיתת לימוד. הדיכאון גלש מן החופשה לשנת הלימודים. כבר לא היה זה בכי מידתי. זו הייתה תקופה שדבר לא התאים לי. האוכל לא ערב לחכי. לא הכנתי מאכלים פשוטים כמו שניצלים, החיים נהיו מסובכים עבורי. הילדים הבחינו באדישות שלי כלפי עצמי. הם ניסו לעזור לי ובגיל הטיפש עשרה עמדו במטבח ובישלו לנו שקשוקה, אחר כך הכינו תבשילים מורכבים כמו

פשטידות ירקות. סלטים סיניים עם נבטים וירקות, טופו ורוטב סויה. יום אחד כשהצלחתי לעמוד במטבח ולבשל קוסקוס בא בני הצעיר ואמר לי, "אמא, את כבר בסדר." זה היה אות שהתגברתי על המצוקה.

כשאני מתבוננת בחיי אני יודעת שכאשר הייתי בת ארבעים רציתי לדפוק לי את החיים. חיי הטובים כמעט נהרסו. בת ארבעים וקצת, חיפשתי שינוי. יכול להיות שרציתי לשבור את השגרה שחלחלה אל עולמי. התרסקתי פתאום ללא הכנה מוקדמת, היה זה גל ענק שכפה את עצמו עלי. נדנד וטלטל אותי. נסחפתי מחוץ המבטחים, נלקחתי מלהיות אם לילדיי ורעיה לבעלי אל הלא נודע.

רציתי לעזוב את מי שהיה עמי בנאמנות אינסופית. והתחילו בריחות קצרות עם הרכב. נסעתי עד לים, כן, לא הרחקתי. ושום דבר לא היה אותו דבר. אחר כך למדתי לנסוע רחוק, למדתי לשקר, אפילו שיקרתי עד מטולה. פעם נסעתי יום שלם עד ים המלח ובחזרה. אחר כך נסעתי לכביש היורד לאילת ואף אחד לא הרגיש שהגעתי בצפון עד למקום שישו הלך על המים, או שנסעתי עד למקום הכי נמוך על כדור הארץ. טבילה בכנרת וגם ציפה בים המלח. הכול הספקתי ביום אחד.

רציתי לפגוש מישהו שהכרתי באינטרנט, איש דפוק שחשב שהוא מאוהב בי. הוא פנה אלי באחד מחדרי הצ'טים ושאל אותי בת כמה אני. תמיד הייתי חמודה 43. לא שיניתי את גילי כבר חמש־עשרה שנה. הוא סיפר שהוא גר בחצור הגלילית. איש צעיר עם שלושה ילדים שנולדו מהפריית מבחנה. הוא ברח לאינטרנט וניהל אתי שיחות ולא רק איתי הוא בטח דיבר עם כל הנשים הבודדות. פעם הוא נסע למרכז הארץ, החליט להשתלם באיפור. למד פעם בשבוע קורס איפור מקצועי. היה צובע משתלמות כמוהו. נפגשנו באיזה מגרש חנייה. הוא הסתכל עלי ובקושי דיבר. וכשנסעתי לטייל עד למטולה עצרתי בקניון חצור הגלילית חשבתי שניפגש לקפה. הוא לא הגיע.

בימים שנסעתי עד לחוף הים, מה יכולתי לעשות? ישבתי ברכב כי פחדתי לצאת ולהסתובב לבד. עד עכשיו אני לא יוצאת לטיולים ארוכים לבד, כמעט לא נוסעת לחוץ לארץ לבד, לא לטרקים על הרי ההימליה, לא הגעתי לתאילנד, מקסימום נסעתי עד מצפה רמון. יום אחד אגיע לכל המקומות שלא הספקתי לבקר. כשיהיה לי אומץ ארכוש כרטיס טיסה לבייג'ינג ואסע לעיר האסורה לחפש את עצמי. אני צריכה לצאת למסעות ארוכים בעצמי. בסופו של דבר אין סיבה להישאר בתוך הדיכאון הזה. גם כתיבה היא תעופה למקומות שלא הגעתי אליהם באמת, ואולי ברחתי אליהם.

הכול קרה כשאמא שלי שגוננה עלינו הלכה לעולמה. היא חלתה במחלה הארורה שכרסמה לה את הרחם. המחלה התנקמה בה על זה שהיא הרגה את הילדים שלה. יום אחד אחרי מיליון גרידות אצל הרופא הזה ד"ר

גרימברג היא הרגישה שמשוהו לא בסדר. כבר לא היה לה מחזור והרחם שלה דיממה לפתע. בבהלה היא רצה לרופא שאמר לה שצריך להוציא את הרחם. ככה היא נסעה לבית חולים וכרתו לה את הרחם ואמרו לה שבאותה הזדמנות יוציאו לה גם את השחלות. ואחר כך הוסיפו, שעל כל מקרה היא צריכה לעבור הקרנות כדי לחסל את התאים הארורים הללו שהשתרשו בתוכה. אמא שלי סמכה רק על עצמה ואמרה שהיא בטוחה שהכול נקי, ואין בעיה בכלל. היא אפילו הבטיחה שהיא תשמור על עצמה, שהיא לא צריכה הקרנות. וככה שחררו אותה הביתה.

אבא שלי אמר שהיא הייתה הרופא של עצמה. פעם אחת היא הלכה לביקורת ושוב ניסו לשכנע אותה שצריך הקרנות אבל היא החליטה שהיא יודעת מה טוב עבורה, ולא טיפלה בעצמה כמו שצריך, אולי זה נבע מחוסר אמונה שאפשר לשנות את הגורל או אולי תקווה שהכול יהיה בסדר. כעבור ארבע שנים הבטן שלה התמלאה בתאים סרטניים שהתפשטו ונגסו בה. החיסול היה שקט ובטוח. אמא שלי הייתה רופא גרוע לעצמה ולא הצליחה להילחם במחלות של עצמה.

כשאמא שלי מתה יכולתי להתפרע. זהו, הסתיימה ההצגה. כל הזמן שיחקתי אותה לידה לידה טובה. לא הלכתי לטיפול פסיכולוגי כי היה לי טוב. היה לי רע ולא הייתה סיבה ברורה מדוע אני בוכה. היום אני כבר לא בוכה.

אני בטוחה שמאגר נסתם ואין דמעות. גם אם אסחוט את בלוטת הדמעות בקושי ייצאו לי טיפות. הלכתי לטיפול הראשון בכוחות עצמי, לא מטעם משרד הביטחון. הם

בכלל לא חשבו שאני זקוקה לטיפול. מי בכלל סָפַר אותי במניין השכול, מי בכלל ספר את האחים והאחיות השכולים.

האמת, שבכלל לא רציתי שיידעו שאני אחות שכולה. עשיתי הכול להסתיר את זה. בקושי דיברתי על אח שלי. רק כתבתי. לא תליתי תמונה של אחי אצלי בבית. גם לא תליתי תמונה של אמא שלי לאחר שנפטרה. האמת, כשאמא שלי מתה למעשה, הטוב ביותר קרה. אני בטוחה שהיא שחררה אותי. ולא רק אותי היא שחררה, אלא גם את אבא שלי, היא לא שחררה רק אותי היא שחררה גם את אחי. לו לקח שנים להשתחרר מכל מה שהכיר, הוא גם החליף אישה והתחתן מחדש, אני נשארתי בסופו של דבר עם המשפחה שלי, לא רציתי דרמות מיותרות, למדתי לסגן את חיי מחדש באותה המסגרת שהכרתי, ולא פרצתי מסגרות. לקח לי שנים רבות להשתחרר מאמא.

אני מתחבטת אם לצלצל אל אבא ולשאול אותו לשלומו. מי בכלל רוצה לדעת מה קורה אתו כל יום וכל שעה. איזה מזל שאבא שלי רוצה שאדע שהוא מסתדר לבד כך הוסרה מעט דאגה מלבי. אני סומכת עליו שהוא יודע לדאוג לעצמו. כל חייו היה ילד יתום גם כשהוריו חיו. ככה זה כשילד מאבד את הוריו בילדותו, זה קורה לפעמים כשאתה חי עם הורים שאינם שמים לב אליך בתוך הבית שלהם וזה קורה כמו שזה קרה לאבא שלי. הוא הלך לאיבוד בזמן המלחמה ההיא. מגיל צעיר הוא הסתדר בכוחות עצמו. הוא נרדם על עגלה שסחבה קש בעת שהמשפחה ברחה מן הכפר שלהם בפולין אל הגבול הרוסי. כשהתעורר מצא עצמו לבד בעולם. ילד קטן בן שמונה שמחפש רחמים מאנשים זרים. בעת מלחמת העולם השנייה הוא נתפס פעמים רבות כששוטט עם ילדי הרחוב והושם בבתי ילדים. כך מצא עצמו בילדותו בורח מבית יתומים אחד לבית יתומים שני, נדד כל הזמן וכך שרד. אבא שלי הוא גיבור מלחמה. ילד קטן שניצח את הגרמנים מבלי שנלחם

בהם. וכל זה לא משנה וכל זה לא הפך את אבי למה שהוא היום.

אבא שלי נכה של משרד הביטחון. הוא מקבל מהם משכורת. הנכות שלו היא בזכות הבן שלו. הוא איבד בן בצבא. מאז שאיבד בן בצבא הוא שותה את התמלוגים של אח שלי. הוא מקבל משכורת חודשית. אבא שלי יודע לקבל הטבות ממשרד הביטחון. הנחות על רכב חדש, הנחות בארנונה, הנחות על כל מיני דברים שאין לי מושג מהם. החיים שלו מתחלקים לכמה חלקים. המלחמה הנוראה וההליכה לאיבוד, ומי שהציל אותו מעצמו זה אח שלי. אח שלי שומר על אבא שלי מלמעלה. לפני שאח שלי נהרג אבא שלי רצה שיחליף אותו בעבודה, בנהיגה על המונית. הבטחות של נער היו לאחי.

אבא היה נהג אמבולנס בבית החולים "ברזילי" באשקלון אבל יום אחד בשנות השישים של המאה העשרים הוא החליט שזה לא מספיק לעבוד במשרה ממשלתית. הוא החליט שלא מספיק שאכל במסעדה של בית החולים ארוחות מסודרות. הוא החליט שלא מספיק שהילדים ראו סרטים בחינם במועדון של בית החולים. אבא החליט שקשה לחיות עם משכנתה בדירת השיכון. הוא רצה לעבור לקנדה או לפחות לעשות כסף כאן בארץ. הוא למד נהיגה על מונית והתחיל לעבוד כנהג מונית צ'קר שחורה. אלה היו השנים שתכפו המריבות בין אמא לאבא. היא לא הסכימה לעזוב את המשפחה שלה ולנסוע לקנדה. האחיות שלה גרו לידה והסבא והסבתא שלי גרו בבית ערבי בעיר העתיקה. אבא לא ויתר על החלום שלו להתעשר, אם לא לנסוע לקנדה הוא

יתעשר ממזומנים שהרוויח בנהיגה על המונית. בהתחלה עוד הצליח לתמרן בין המונית לבין האמבולנס. בבוקר נהג את האמבולנס עם האחיות של בית החולים לתחנות טיפת חלב במושבי הסביבה ובלילה נהג במונית השחורה. היה לנו כסף ויכולנו להזמין מאבא בגדים מתל אביב.

אחי כשהיה נער הכניס את הראש שלו לתא נהג המונית מן החלון והבטיח לאבא שיבוא יום והוא יישב ליד ההגה, אחי הבטיח לאבא שיחליף אותו. אחי הבטיח לאבא שיעזור לו בפרנסה, הוא כהבטיח שיסדר אותו בחיים. החלומות של אחי מתגשמים בגן עדן משם הוא שולח לאבא שלי מתנות. הפנסיה של אבי משולמת על חשבון הדם של אחי. הוא היה עצמאי כל חייו ולא היה יכול לחיות ברווחה לולא אחי שנמצא שם למעלה. אבא שלי חי משילומים מגרמניה. גם יונה חיה משילומים מגרמניה. העצובים אוכלים את הכסף שנוולד מאנשים שמתו. אנשים שנלחמו ומתו השאירו לאנשים שחיים כסף שלא הם משלמים אלא ממשלות.

השילומים לאבא מגיעים מאגף השיקום. כשאבא נכנס לפקידה במשרד הביטחון הוא בטח זוכר שהוא נכנס לשם עם אחי על גבו, ככה אב שכול סוחב גופה כל החיים. כולנו סוחבים את אחי על הגב שלנו. לא רואים עלינו הוא חלק מאתנו. הגופה הבלתי נראית.

אני יודעת שביום שני אחר הצהריים אבא הולך לעובדת הסוציאלית שלו במועדון "עמך". ככה החיים של אבא מתערבבים בין שכול אחד לשכול שני. ככה החיים של אבא מתערבלים בין מלחמה אחת גדולה למלחמה אחרת. שם הוא יושב ומספר לה את השקרים שלו, אבא

שלי מספר על העולם העקום שהוא מנסה ליישר. לאבי עולם של טלאים. אבא שלי יושב בחדר שבו הוא יכול לדבר עם מישהי במשך כמעט שעה והיא מקשיבה לו. נועה עושה לו עיניים כאלה טובות של עגל מסכן שבאו להאכיל אותו. כן, היא אוהבת לשמוע את הסיפורים שלו. היא צריכה להרוויח מהסיפורים הללו, כי אחרת איך היא תביא כסף הביתה. אולי כשהיא מקשיבה לסיפורים שלו היא פחות עצובה. בטוח שגם היא עצובה ממישהו וגם לה חרא בלבן על כלום.

הלכתי לטיפול הראשון לפני שבע-עשרה שנה. סיפרתי לפסיכולוגית על החיים הסמויים שלפתע התגלו לי. גיליתי יכולת לרמות את עצמי ולא הצלחתי להבין איך אני משקרת לעצמי. מה לא סיפרתי שם בחדר הקטן? נסעתי מחוץ לעיר כמו שכתוב בתורה. חשבתי שמוותר לבגוד בעיר אחרת. לא רציתי שיתפסו אותי בעיר שלי כמי שהולכת להתוודות. אני חיפשתי למי לספר שמצאתי דרך לפוצץ לי את הצורה. חיפשתי אהבה ולא קיבלתי אותה כמו שרציתי. כמה אפשר לאהוב את אותו מתכון. גם גולש יכול לגרום לבחילה. התחלתי להקיא את האוכל שאכלתי, לא יכולתי לאכול את אותה ארוחת גורמה שהגישו לי וחיפשתי לי הרפתקאות. וכשנסעתי לטיפול האישי מחוץ לעיר הרגשתי בהתחלה בחילה, גם בכיתי המון, על עצמי בכיתי, על אף אחד אחר לא יכולתי לבכות. רק חשבתי על עצמי ועל החיים הדפוקים והשקרניים שחיברתי לי. ומה רציתי כל כך? חיפשתי איזה בחור מזורגג שפעם אהבתי כשהייתי בת שבע-עשרה. ומה יקרה כשתפגשי בו, שאלה אותי המטפלת. תגידי, הוא יכול לעזור לך? ואני לא ידעתי למה התחלתי

לחפש בכל מי שפגשתי את הגבר הזה שאהבתי כשהייתי בת שבע-עשרה. ואיך אומרים הנביאים, מה שאתה רוצה יכול לקרות. וכמו שחלמתי שהאביר הזה יופיע על הסוס הלבן, הוא באמת הופיע. כשעליתי עליו ברשת האינטרנט, הוא ישר שאל אם זו אני המטורללת הזאת מגיל שבע-עשרה. ישר זרק את השם שלי. איזה מטומטמת הייתי כשרציתי לפגוש אותו. זה היה לפני עשר שנים לפחות. הוא חיבק אותי וחזר הריח הזה שאמא שלו הטביעה בו.

אותו ריח שמחזיר אותי בבת אחת למאורה הקטנה שלו בשיכון בשנות השבעים. כשאני שומעת את לד זפלין אני נזכרת בצעפים שהיו תלויים על התקרה, ובאורות הפסיכודליים שליטפו את האוויר. אני זוכרת את הרגעים האלה שגופו נגע בגופי, אני שבה אל הרעד הזה של הפעם הראשונה שעולה מן הטבור אל הלב. רטט של אהבה ראשונה. אני נזכרת בחדר הקטן בבסיס הצבאי שבו שכבנו על מיטת קפיצים. שכבנו כמו שני דביבונים קטנים כל הלילה עד שהשמש הציצה מן החלון הקטן שהיה מעל למיטה שלי והפריעה לנו להתחבק. בחדר הקרוואן שהועידו לנו הבנות בשירות הצבאי לנוח בין המשמרות עשינו אהבה. זיכרונות רחוקים טיבם להימחק, הם נשכחים ומוטלים רחוק כל כך. כבר ארבעים שנה הכול מורחק וממודר. כשאני כותבת אני נזכרת בגעגועים בנער שפעם אהבתי. נער גבוה, ששערו הזהוב נופל על כתפיו החסונות. נער שאפו נשרי ועיניו כחולות ומבטו הטוב אוהב. זכרתי אותו כל השנים וחכייתי לזכור או לשכוח לעד.

כשמצאתי אותו מה חשבתי לעצמי, מה הוא חשב לעצמו. היו כמה רגעים של פגישות חטופות. נסענו עד לצוקי הכורכר של גבעת אולגה שעליהם סיפור שאוהבים התאבדו בקפיצה אל הים. הבטנו אל הים, חיכינו שיעלה משהו מן הים. בסוף הוא הבין שלא יוכל להיות חבר שלי כמו שהיינו בגיל שבע־עשרה.

היום אחרי כל כך הרבה שנים אני יודעת שאני טובה בשקרים. טובה בשקרים לעצמי, טובה בשקרים לאחרים. אלופה בלהעמיד פנים. אולי חולת נפש בלי תעודות. המצב שלי עכשיו בסדר. אני רגועה. מה יהיה, שאלתי את עצמי, טוב, אלך לקבוצת הטיפול ארבעה עשר שבועות, ארבעה־עשר טיפולים קבוצתיים. הטיפול יהיה תמציתי. מה שהיה בטיפול היחידני הועיל לי לשבע־עשרה שנה. וטיפול קבוצתי יסדר אותי לארבעים שנה. אחר כך אלצהיימר, אפשר להסתדר בחיים האלה. חלמתי שהטיפול הזה יצליח לכולנו בקבוצה האנונימית כמו שהצליח לי הטיפול הקודם היחידני.

ביום שהחל הטיפולים עליתי במעלית לקומה הראשונה והאמת, הייתה לי הרגשה טובה. משרד הביטחון מסדר לי סדרת טיפולים, שאני לא אקח? אני אקח בשתי ידיים ואעצום עיניים. משרד הביטחון שטיפל ועדיין מטפל באבא שלי יפה סוף סוף התייחס אליי. האמת, הלכתי לטיפול בגאווה. כשנכנסתי למרכז הטיפול השעה הייתה כמה דקות לשעה שמונה בערב. לא איחרתי! איזה מזל. בכניסה ישבה מישהי שפניה נראו לי מוכרות. אמנם העיר גדולה ואין סיכוי שאכיר את כל תושבי העיר הגדולה אך פניה היו מוכרות. אולי הייתה זו פקידת הקבלה, לא זוכרת במדויק, היא הורתה לי להיכנס לחדר הטיפולים.

כיסאות פלסטיק לבנים היו מסודרים בגורן, שני המטפלים שעדיין לא זכרתי את שמם. החדר היה צבוע בצבע תכלכל ובו כיסאות פלסטיק לבנים מסודרים במעגל, ספרייה קטנה ועליה כמה ספרי ילדים. התיישבתי צמודה לקיר. איזה מזל שהיה קיר תומך. מימיני התיישבה אישה בשער לבן וארוך וניכר שפעם הייתה יפה מאוד. משמאלי ישבה שחרחרת. ומולנו

ישבה מישהי בשֶׁעַר מתולתל ששתקה כל המפגש וגם כמוני שאלה את עצמה את אותה השאלה המפגרת שקפצה לאוויר כל הזמן מבלי ששמענו אותה: "מה לעזאזל אני עושה כאן, לכל הרוחות?" המצב שלה היה טוב מכולנו. היא באמת הודתה לאל כששמעה את הסיפורים שלנו.

אח שלה נהרג באסון המסוקים בשנת אלף תשע מאות שבעים ושבע. היא הפסיקה לבקר במפגשים הבאים. נפרץ חלל ראשון בינינו. אמא שלה לא הפריעה לה יותר מדי בחייה. כשהתאלמנה היא החליפה את הבית שחייתה בו שנים ועברה לדדות בבית האבות ליד נתניה. שם הלכה לחוגים, עולמה התמלא בעשייה ואין מה לדאוג לה. המטפלת צמודה אליה. נו, בטח אמא שלה מסודרת בדיוור מוגן. האחות הזאת לא הופיעה יותר בינינו ותווי פניה נמחקו מזיכרוני. היא נעלמה, לקחה את אובדנה ולא שבה. היא תהיה הראשונה שעזבה ולא שבה.

האישה שישבה לידי קפצה ואמרה שגם אחיה נהרג באסון המסוקים. בחדר הקטן שתיהן נפגשו בפעם הראשונה. הייתה גם אישה אחת שנראתה לי קצת זקנה, לא ידעתי מדוע היא כאן בחדר הטיפול. חשבתי שצריך לטפל בה בנפרד. ובאמת, כשהיא פתחה את הפה שלה היא לא סתמה אותו, היא גזלה לנו את כל הזמן.

המטפלים הבינו שאי אפשר להפסיק אותה ופנו אלינו. ברגע הזה שהם פנו אלינו נפל האסימון של התובנה, סוף סוף הפכנו למטופלים. גבר ואישה זרים ביקשו שנגיד משהו על עצמנו. כן, אותה זקנה שישבה מולי בחולצה

שצבעה סגול מהוה ובמכנסיים בצבע אדום נדמה לי שאמרה שהיא מכפר יונה.

זו שדיברה ללא הפסקה עיפה אותי ולי לא נמצאה סבלנות לשמוע אותה. היא סיפרה סיפור קורע לב והיה נדמה שהיא צוחקת כל הזמן. "אח שלי נהרג כשהיה בצבא בגיל ארבעים ושלוש." היא צריכה לסתום את הפה שלה ולא לדבר ראשונה. אח שלה נהרג בן ארבעים ושלוש והיא עדיין פותחת את הפה שלה? שתגיד תודה שהוא הספיק לחיות! שתגיד תודה שאח שלה הספיק להיות אבא. היא צריכה לשתוק ולהתבייש שהיא מספרת שאח שלה הספיק לחגוג בר מצווה לבן שלו. איזה מזל היה למשפחה שלהם. הטרגדיה שלהם קטנה לעומת הטרגדיה שלנו. היו לאחיה חיים שלמים. תתנחמי, חמודה! שאת בכלל באה לטיפול, ועוד פותחת את הפה שלך. כשהיא דיברה הלב שלי נמחץ. רציתי לבכות כמה פעמים כשהיא דיברה על ההחמצה של אחיה ואחר כך היא עברה לדבר על אבא שלה.

כשאמה התאלמנה היא אספה אותה לביתה ובנתה לה יחידה בקומה הראשונה, אמא בת תשעים וארבע. ואיזה כיף להם כולם ביחד עם הסבתא שגרה איתם. וזוהי אותה סבתא־אמא שלא רצתה מטפלת, דווקא היא הייתה בן הזוג החולה ואילו האבא שהלך לעולמו לפני כשנה היה בן תשעים וארבע.

אביה דאג להשיג מטפלת עוד כשהיה בחיים כשהיא נפלה ושברה את אגן. כשהגיעה המטפלת הפיליפינית, היא עשתה לבעלה הצגות שהוא בוגד בה עם המטפלת שהוא השיג עבורה. אמה המציאה סיפור שאביה השיג מטפלת כדי לדפוק אותה. עכשיו לאחר שהוא נפטר היא

רוצה לחיות יותר שנים ממנו כדי להתנקם בו. היא חייבת ולשבור שיא ולחיות, אמא שלה פשוט אינה רוצה למות. אישה שאינה הולכת, איזה מזל שהיא צלולה רוב הזמן, ולחיות היא רוצה עד מאה ועשרים, איזה בלגן יש לבת שלה בעת שאמא שלה חווה פלשבקים. ותדעו לכם, כן, במיוחד בגיל תשעים וארבע היא מדברת באידיש. ומניין היא יודעת אידיש? היא לא הייתה כלל בעיירה היא נולדה בארץ ישראל בשנות העשרים של המאה העשרים ליד כפר יונה והיא צועקת באידיש "העיירה בוערת." מה פתאום אמא שלה הוזה על עיירות ומקומות שלא הייתה בהם. היה זה החלבן שלימד אותה אידיש. החלבן לימד את אמא שלה אידיש. איך אפשר ללמוד אידיש בכלל בלי שאתה מטפח קשר. אמא שלה לא מתגעגעת לאבא שלה אלא לחלבן החרמן. נראה שהיא אהבה לשותן חלב מבקבוקים של תנובה שהיו מונחים על מפתן הדלת. אמה שתתה חלב בקרום שמנת. שתתה המון חלב עם החלבן. וככה למדה אידיש. שתתה וינקה חלב לבן עם החלבן. היא כל כך אהבה את החלבן ניצול השואה והיא, אמא שלה, נזכרת בו ובאהבתו. עכשיו יש לה זמן לזיכרונות. כשאתה זקן הזיכרונות צפים. תיזהרו, הכול עלול לצוף, את כל מה שהחבאת כל חייך תוכל לחשוף ברגעים הללו של הטשטוש. אסור לי להחביא ואסור לי לשקר בסוף האמת תתגלה. לכן אני כותבת. אני כבר לא רוצה שזה יעזוב, רוצה רק לכתוב.

ומי דיבר אחר כך. אני לא זוכרת מי דיבר בדיוק. נדמה לי שזה היה הגבר היחיד שהיה בחדר מלבד המטפל. הוא ישב בחדר לצד המטפלת שלנו סמוך לאישה עם השֵׁצֶר הלבן. וגם הוא כמו כולנו היה האח שתמך בהוריו הזקנים. על פנינו התלבש המבט הזה שבו העיניים

מתכווצות מצער. הכאב שבא מסיפור של ילדה קטנה בת שש שאיבדה את אחיה יחד עם הוריה לפני ארבעים שנה וגם הילדה בת השתיים-עשרה שאחיה היה נעדר תשעה חודשים. כשהיא סיפרה על חוסר הידיעה, התכווצנו מכאב בתוך המושב הלבן, רצינו להיבלע בתוך הקירות שעטפו את החדר. הצער היה כבד עלינו. מה אני עושה כאן לכל הרוחות? שאלתי את עצמי, מה פתאום הגעתי לטיפול קבוצתי של כמה אחים שכולים מכוחות הביטחון? מה לעזאזל חשבתי לעצמי? הפצע יישאר, והתווית לא תימחק, מישהו ייקח לנו את הפצע הזה? ובכלל הבטיחו לנו לדבר על ההורים המזדקנים שלנו. וכמו שאני לא מכירה בזהות שלי כאחות שכולה לא רציתי להכיר בדמנציה שהזדחלה אט אט לחייו של אבי.

כשהגיע תורי לדבר בקבוצת התמיכה פרצתי בזעקות. לא זעקות שבר, ולא קריאות אבל. צליל קולי הדהד בחלל החדר. קראתי שאני לא מבינה איזה מטומטמת אני, למה בכלל באתי לטיפול. למה אני צריכה לשמוע את סיפורי האחים השכולים? מדוע אני צריכה לחטט בפצע הזה? והילדה בת השש מולי שמטפלת במסירות בהוריה כבר ארבעים שנה, אמרה: "את אמרת בקול את מה שהיה כאן באוויר."

וכשדיברתי בפעם הזאת שאלתי את עצמי אם יש לי מה לספר על אבא שלי השקרן. כשנקרתה לפניי הזדמנות, בין אלה שדיברו לאלה ששתקו שאיני זוכרת כמה היינו, סיפרתי על אבא שלי שלקח את העוזרת של אמא וזיין אותה חודש אחרי שהתאלמן. וכל השנים אני שואלת את עצמי למה אבא שלי מזדיין בקלות. אולי הוא כבר לקח אותה לאישה לפני שאמא שלי מתה וזו הייתה הטעות שלו ושלה.

האישה, העוזרת של אמא, נשארה עשרים שנה עם אבא גם כשאמא שלי חייתה עמוק בעולם הבא ולא הפריעה

לה. היא הרוסייה האמינה שהיא רק העוזרת של אמא שלי המתה ולא המאהבת של אבא שלי. והיא כל השנים הללו כעשרים שנה התלוננה שהוא לא ממש אוהב אותה שהוא משקר לה. והיו שם הרבה קללות ברוסית שאני לא הבנתי. ולא אשכח את הפעם הזאת שבאנו אני ואחי ניר לסדר את העניינים של אבא אֶתה. היא אף פעם לא הסכימה לחתום על הסכם הממון עם אבא, היא תמיד אמרה שהיא לא רוצה מאומה, היא לא רצתה אותנו ולא רצתה את אבא. חשבנו תמיד שאבא צריך לשמור על הרכוש שאמא השאירה לנו, ולכן כשהרוסייה התחילה לגור אתו דרשנו ולא קיימנו את הדרישה שאבא והעוזרת יחיו תחת הסכם ממון. כשבאנו אליהם ערב אחד לסדר את העניינים היא הגיחה מן החדר שבו צפתה בסדרות בשפה הרוסית והסתכלה עלינו במבט רוסי כזה שלא הצלחנו לפענח, ואבא נאלץ לתרגם שאני ואחי לא התנהגנו אליה יפה וגם הודיע שהיא ביקשה שנתייחס אליה בכבוד ואז אולי היא תסכים לחתום על הסכם.

בסוף הם חיו עוד כמה שנים עד שהיא הרגישה שהיא על באמת רק עוזרת של אבא ולא ממש נחשבת מעבר לכך ונשבר לה. היא לקחה את חפציה ועזבה אותו סופית היא עברה להתגורר בבית שלה. לפני כן, התרסק בלילה סרוויס שעמד במזנון של אמא. כשהיא יצאה היא לא לקחה בגדים שקנה לה, ולא לקחה תכשיטים שרכש ליום הולדתה. כפי שבאה כך יצאה. לא דרשה ממנו דבר. לא דיברנו אֶתה. היא לא רצתה לדבר בעברית. ולא האמנתי שהיא לא מבינה אף מילה לכן ניסיתי לדבר אֶתה בעברית. שמעתי אותה אומרת כמה מילים בעברית לעתים רחוקות. אמנם בהתחלה היה נדמה שאוכל להרחיקה מחייו, ואפילו העדפתי שאישה אחרת זרה

לגמרי תחדור לחייו. על העוזרת של אמא שתישאר אתו
כמעט עשרים שנה - על זה לא חלמתי.

כולנו דיברנו על האסונות שלנו גם כשכבר לא היה לנו אוויר. זה יצא בלא שרצינו. נחש כזה הסתובב בינינו. המטפלים לא ידעו מה לעשות, לא הוציאו מילים מיותרות מן הפה. למטפלים מקצועיים מפותחות מערכות ההקשבה, להם אזנים ענקיות שכרויות לזולת. המטפל ניסה לשאול אותנו מה אנחנו רוצים להשיג מהמפגשים. הוא ניסה לתאם ציפיות במקום שבו לא ידענו מהיכן להתחיל. לא כל כך חיפשנו להיות כאן במעגל הזה.

הגענו סוף סוף. משרד הביטחון הכיר בנו כבנים החורגים שלו. ככה בעקיפין הוא העניק לנו טיפול מזורז. משהו כמו ניסוי בבני אדם. יבדקו אותנו ובסוף הפגישות יגלו שאנו דורכים במקום. לא יהיה שינוי מהותי. המדבקה דבוקה לנו על המצח, על הגב, בין העיניים. מישהי לידי סיפרה על אביה בן התשעים וארבע שיש לו מטפל והיא דואגת שיהיה לו רק מטפל וחס וחלילה מטפלת. כשהיא שמעה על הרוסייה שהייתה לאבא שלי כל השנים היא צחקה והביעה שביעות רצון שלאבא שלה יש מטפל ולא מטפלת וחס

וחלילה אם יכניסו לו מטפלת. היא סיפרה שאבא שלה מחפש אהבה. הוא רצה לצאת עם אישה צעירה כמו שאבא שלי חולם להיות חבר של אישה צעירה.

סיפרתי להם בקול חנוק על אבא שלי איך בערב סוכות רציתי להזמין אותו לחג, לא לסוכה כי אנו לא בונים סוכה כבר עשר שנים מאז שהילדים כבר לא הולכים לגן. כשהזמנתי אותו גיליתי שהוא נוסע לים המלח. רק לפני חודשיים הוא בקושי הלך. חשבתי שלא יחזיק מעמד. לא יודעת איך הרגשתי שמהו קורה לו. ניסיתי לסדר לו מטפלת לעשרים וארבע שעות. ראיתי שהוא בקושי זו. הגענו למכון לגיל השלישי והרופא הגריאטרי שלח אותו עם דופק 35 ישר לבית חולים. על המיטה שלו במיון זרקו מערכת החיאה עם כבלים על כל מקרה. בכניסה לבית החולים אבא כבר לא הצליח ללכת וביקש שאסיע אותו בכיסא הגלגלים. כעבור יומיים הוא יצא משם כמו חדש בגופו קוצב לב. העמידו אותו על הרגליים וביקשו ממנו שלא יעבור במתקני הבידוק הביטחוני, העניקו לו תעודת שחרור והוא צריך לשים לב לא לעבור בין מכשירים לזיהוי חפצים מתכתיים.

כשחזר הביתה פמפמנו לו שאין לו אפשרות לנהוג ברכב שקנה לפני חצי שנה. רכב חדש עם שריטות בפגוש הקדמי, שריטות שלטענתו גרמו לו חייזרים קנאים שבאים לפגוע דווקא בו. הוא נהג מצוין למרות שהוא מעצבן אותי כשאנו נוסעים יחד. כל הזמן הוא מחלק הוראות כמו מורה לנהיגה. חי את הכביש. שנים היה נהג מונית וכשלקחו לו את רישיון הנהיגה של הרכב הציבורי המשיך להסיע לקוחות שצלצלו אליו וביקשו שיסיע אותם לשדה התעופה.

הספקתי לספר שאבא חזר לעצמו שהוא כמו חדש בגופו קוצב לב. ולא רק שהוא לא מוגבל יותר בתנועה יש לו גם קלנועית מתחת לבניין. הוא מוריד כבל חשמלי מחדר השינה להטעין את המכונה כדי לדהור ברחובות העיר. כמה פעמים ניסה להזמין אותי לרדת לים. לא הגעתי וראו אותו נוסע עם מישהי בלונדינית בקלנועית, זו בטח ההיא שנסעה אֶתו לים המלח. בקרוב אסע אתו בקלנועית, יגיע היום הזה.

לא צלצלתי לאבא בכל יום, הנחתי לו לחיות כמו שאמרתי בקבוצת התמיכה. העיקר שאבא מסתדר, הוא רוצה לשרוד. הוא רגיל לעצמו ויודע להסתדר. גם כשאני מגיעה הוא מגיש לי משהו אם יש לו כוח. רק כשהוא מרגיש לא טוב אני מטפלת בו. בדרך כלל אני אורחת אצלו.

הוא שוכב על הכורסה מול הטלוויזיה. כבר עזב את הסרטים מהטלוויזיה ברוסית ועבר לטלוויזיה הישראלית. הרוסייה עזבה אותו לפני שנה והוא חזר לחיות במציאות הישראלית. נשאר הרחיטים הכבדים שקנה בהשראתה. מזכירים סלון מתקופת סטלין. רהיטים מפורמייקה מבריקה בויטרינות מזכוכית.

הכלב הקטן הנאמן שנמצא פעם כששוטט על כביש החוף וקפץ לרכב של אחי יושב לצדו על הכורסה צמוד לרגליו וגם הוא שמח כשבאים אליו אורחים, הוא קופץ ממקומו ונובח ליד הדלת עד שהיא נפתחת ואחר כך מקפץ על שתי רגליו כמו איש קטן, לוכד את תשומת לבו של האורח.

ביקוריי אצלו אינם קבועים ואינם סדירים. כששמעתי על האחיות והאחים המסורים במפגש האחים השכולים חשבתי שאולי אני בת רעה שצריכה להשקיע יותר. אחר כך נזכרתי באבא שאחרי השבעה על אמא זרק אותי מהבית. דאגתי לו, הבית התרוקן ככה פתאום לפני עשרים שנה ובאתי למלא את התפקיד של החלל האחרון. אבא עמד בחלוק המשובץ שלו בסלון הבית ודרש ממני ללכת הביתה. אל תדאגי, אני אסתדר, הבטיח לי. התמונה של אמא עד היום בארנק של אבא, והתמונה של אחי על הקיר. הכול מסודר ואין מה לעשות, זה המצב. ואחר כמה שבועות הוא הכניס את העוזרת שלי לקה לו את האצבעות וניקתה את הפאנלים של הבית. היא הבריקה את הבית אולי הרגישה תמיד העוזרת של אמא וחיכתה לה שתחזור, היא חיכתה לה עשרים שנה, בהתחלה עוד באה לימי האזכרות בבית הקברות וכשראתה שאין סיכוי שאמא תצא מהקבר לתת לה הנחיות ניקיון הפסיקה לבוא לבית הקברות. האמת, לא חסרה לנו, דווקא שמחנו שהיא לא מגיעה יותר ואבא נשאר שלנו ושל אמא בבית הקברות.

מי שישבה לידי איבדה כמונו את אחיה כשהיה בן תשע־עשרה. האחים שלנו נעלמו באותו הגיל. לכולנו היו אחים שנשארו בגיל תשע־עשרה לנצח. ככה ישבנו במעגל. ילדה בת שתים־עשרה כמו הילדה ממול וכמו הילדה לידי. דווקא בי נדבק התואר הזה כשהתבגרתי, הן היו ילדות קטנות. האם עלי לרחם עליהן? מה נעשה בדיוק. ולמה באנו לכאן? שוב צעקנו. באנו לדבר על ההורים שלנו. וככה מתוך הכאב צמחנו להיות מפלצות שמדברות על ההורים שלהם או מה שנשאר מהם, ולא רק על מה שנשאר מן ההורים. דיברנו גם על זו שהאבל שלה על אמא שלה, שנפלה במדרגות, עדיין טרי והאבא שלה מנצל אותה, או שהיא מנצלת את אבא שלה ולא מניחה לו להישאר לבד או לאכול לבד והיא משלימה את חסרונה של אמה כבר ארבעה חודשים. תהיתי איך היא יכולה להמשיך. היא באה למפגשים כדי שיעזרו לה להמשיך להיות סופרוומן אמיתית. והרגענו אותה שהיא לא תדאג. אבא שלה יקבל זריקת מרץ לחיים וזה עשוי לקרות בקרוב, זה אמור לעבוד. והיא לא רצתה להאמין שככה יהיה. לא האמינה, שאבא לא יזדקק לה. לאבא שלה יש כבר מטפלת עדיין לא השיגו רישיון אבל הביאו תחליף לאמא. הם השיגו מישהי הכי מהר שאפשר.

נזכרתי באבא שלי שחיפש את המטפלת הכי כנועה בקרב המטפלות והתלונן אצלי על כל אחת שהתחצפה בפניו. סיפרתי שצלצלתי לסוכנות המטפלות ועזורות בית המדופלמות ודרשתי שישלחו עוזרת, מטפלת חדשה גם אבא שלה שיגע אותה עד שמצא עוזרת כלכבו.

אבא שמע באחת הפעמים כשביקר במרכז המטפלות על המטפלת האתיופית שנמצאת במאגר ודרשנו אותה. אין לי מושג איך הוא קלט שהיא נמצאת במאגר והוא ביקש אותה מבלי שפגש בה. סידרו לו מטפלת שלא מתחצפת. אישה כושית קטנה וכנועה. היא נכנסה אליו, ניקתה את כל הבית, וכשהיא עבדה הוא ישב על הכורסה שלו בסלון. הכלב הקטן מיקו ישב לצדו קשקש בזנבו ושניהם המתינו עד שהעובדת המסורה תסיים להבריק את הבית.

אבי מאס בעובדת האתיופית וגם אותה החליף בעוזרת רוסיה. אישה צעירה שהגיעה שלוש פעמים בשבוע וסידרה קצת את הבית. העובדת הסוציאלית החלה לדאוג ללבושו והלכתי אליו ושתינו זרקנו בגדים שנראו מוכתמים ללא תקנה.

ההשראה באה אליי במפתיע כמו אלבום שלם של להקת "יו טו" שנחת לטלפון הנייד שלי. היקום השפיע אלינו את אהבתו ללא מילים מיותרות בעזרת המוזיקה. אני כותבת כדי לזכור, חוששת לאבד משהו. כבר איבדתי בחיי.

לאחר המפגש הראשון כתבתי והתחברתי למתהווה בסדנת הטיפול וחשבתי על מה שהיה שם עשרים וארבע שעות. אני מטפלת בעצמי ללא הפוגה, כותבת שלא אשכח, מטפלת באהבה בעצמי. לכתובה מתלווה תחושת הקלה שהכול זורם לפתע כשהמעיין נפרץ מן ממעבה האדמה.

השנה לא קיימנו אזכרה לאחי שנהרג בטעות. כל שנה בקיץ קיימנו טקס זיכרון, תמיד היינו מעטים רק המשפחה הקרובה, אבא, אמא, בני זוג. לאט נעלמו כולם ונותרנו שלושה: אבא, אני ואחי ולפעמים עוד מישהו. ביום השנה כשחלפו ארבעים שנה מן החופש הגדול שבו אחי נהרג בתאונת אימונים. לא יכולנו לקיים אזכרה.

בשנים האחרונות אין מי שיבוא לאזכרות. החברים אף פעם לא הגיעו לכבד את אחי. הם התנדפו מיד אחר השבעה ולא פגשנו אותם לא במכוון ולא במקרה. ארבעים שנה חלפו מאותו יום ואיני זוכרת את שמותיהם של החברים החסרים. כשאני קוראת על מפגשי לוחמים ששומרים על קשר עם משפחת הלוחם שנפל אני מקנאה בהם. לאחי אין חברים בבית הקברות. לעתים רחוקות פגשתי את חברו רמי ליד הקבר ביום הזיכרון. הוא כתב אליי מזמן שהוא מבקר אצל אחי בבית הקברות ואני מאמינה לו.

לפני כמה חודשים פנתה אליי באינטרנט מישהי שסיפרה שהייתה חברתו של אחי באשקלון ועדיין נותרו בה געגועים אליו. על פי התמונות באינטרנט נראתה שופעת מיניות. אישה גדולה בשֶׁצֶר בלונדיני, היא נראתה כמו מישהי שנהנית מהחיים, החזה בלט מקדימה בתוך שמלה שחורה קטנה והשפתיים יצאו החוצה מן הצילום, שפתיים שחייכו בחושניות. זכרתי את שמה. הוא היה שונה בילדותה. תהיתי מה קרה לה בחייה. כמה גברים היא אהבה ואיך היא עדיין אוהבת ומתגעגעת למישהו שמת לפני ארבעים שנה.

לא קיימנו אזכרה לאחי השנה, אף שכולנו ידענו שזהו תאריך מיוחד. אבא הזמין את הרב הצבאי מעט לפני שהמלחמה התחילה. כל הקיץ ירו על אשקלון וירו על בית הקברות. ראינו בחדשות כל כך הרבה צבע אדום. בקיץ הזה הלכתי לים הכי הרבה מכל החיים שלי. ירדתי לחוף השומם. לא ירו עד נתניה, רק פעם אחת הייתה לנו אזעקה בנתניה. בקיץ הזה מצאתי את עצמי מתבודדת בחוף הים כשירו קטיושות על אשקלון עיר ילדותנו.

לאורך המלחמה הזו אבא הלך וכבה לאטו. הוא ישב על הכורסה בסלון ביתו והכלב מיקו לצדו ועל המסך עלו פניהם של חיילים צעירים שנפלו בקרבות בעזה. בנים צעירים שקיפחו את חייהם מכדור של צלף, ממטען שהוטמן, מטיל שנורה, מקרבות פנים אל פנים או ממלכודות של תופת. חיילים יפים כמו אחי. ואבא הלך ונעלם בתוך הכורסה שלו. כשבאתי לבקר אותו אמרתי לו שאין סיכוי שנקיים אזכרה בתוך הצבע האדום. כבר לא היה חשק לקיים אזכרה לאחי שנהרג לפני ארבעים שנה כשכל כך הרבה ילדים נהרגו בקיץ הזה. אבא שתק ולא היה לו כוח לדרוש אזכרה. כשראיתי שמצבו הגופני מדרדר רצתי לרופא המשפחה והשגתי לו את התור לרופא הגריאטרי. שם שלחו אותו דחוף לבדיקת לב. אבא קיבל קוצב לב, ויצא כמו חדש. חייו ניצלו ותאוות החיים שבה אליו.

התכוננתי למפגש השני עם הקבוצה שלא זכרתי שמות חבריה. נפתחו ערוצים שלא ידעתי שהיו קיימים בי בעבר. המילים התחדדו בתוכי והתכוננתי לקראת הבאות. חששתי להחמיץ את המפגש. קבענו להיפגש בימי ראשון בערב ולפני המפגש השני יצאתי לנופשון ידעתי שאגיע חזרה לארץ ממש כמה דקות לפני המפגש הטיפולי. כוחות מנוגדים שלטו בי. סברתי שאין לי מה לחפש בטיפול הקבוצתי. במפגש הראשון אמרתי לכולם שאין לי מה לחפש בשיחות הללו וכולם הזדהו אתי. המשכתי בטיפול הייתה תחושה של הקלה. כמעט שכחתי אסור לי לשכוח. אני כותבת כדי לזכור. חשוב לי לזכור מילים לפני שייעלמו. אני כותבת במיטה לפני שאני נרדמת פתקים לטלפון. ואחר כך מעבירה למחשב את מה שעלה בי.

קרעי תמונות צצות מן העבר, אני נזכרת באמי בזכות עשן סיגריות שמתמר לידי בבית קפה זר ברוודוס. ניסיתי להיזכר באופן אחיזת הסיגריות, בחפיסת סיגריות "רויאל" או "אירופה". בקיטור שיצא לה מן הפה. אמא שלי איננה והיא שבה ברגעים בלתי צפויים ואפילו

במקומות שלא ביקרה בהם. לפני שנים, סמוך למותה, התפרסמה תמונה בעיתון של אישה שהלכה לאיבוד באי קפריסין הזכירה לי את אמא. רציתי לחפש את האישה הזאת ולברר אם זו אמא שלי.

אף שאבא מתגעגע לאמא הוא ממשיך לחיות, אפשר להבין אותו. בדידות של אדם בגילו היא נטל בלתי רגיל. כשהוא מתאהב באישה על פי רוב היא צעירה ממנו. בפעם האחרונה יצא לים המלח עם מישהי ואיני יודעת מה קרה להם. לפני כן יצא עם מישהי אחרת ואפילו רצה להתחתן ולעשות ילדים לאישה בת שבעים שלא היו לה ילדים. הוא יכול להבטיח הבטחות ולעשות מעשים טובים. הוא רצה למצוא אישה שתטפל בו ואף אחת לא רוצה להיות המטפלת.

לקראת המפגש השני מיהרתי משדה התעופה והספקתי להשתתף במפגש.

בשבוע השני למפגשים מטעם משרד הביטחון כאמור נחתי משדה התעופה בן גוריון ממש לתוך מפגש האחים השכולים. השאננות שאפיינה אותי לפני המפגש הראשון התחלפה ברצון עז להמשיך להשתתף במפגשי החברים החדשים שלי. אנשים שלפני שבוע היו זרים לי ואיני זוכרת את שמותיהם הפכו לחברים. בסוף השבוע יצאנו לנופשון קצר ברודוס וכל דאגתי הייתה נתונה לתזמון הנחיתה של המטוס. אם המטוס יאחר אני אאחר למפגש הטיפולי. כבר הפכתי נרקומנית? שאלתי את עצמי. מאחת שלא בדיוק ידעה מה היא עושה במפגש נדרכת באשר למידת היענותי ונאמנותי לחבורה החדשה.

הספקתי להגיע כמה דקות לאחר שהמטפלים פתחו את המפגש השני. לא שמעתי מה אמרו ולא הספקתי לשמוע מה אמרה החברה החדשה התימנית שישבה ממול. המטפל שגם את שמו לא זכרתי נראה מעט רציני בערב הזה והוא טרח לעדכן אותי שהתימנית סיפרה על עצמה. לא כל כך הקשבתי לכל הנאמר במפגש הזה. הייתי עייפה מדי. ובכל זאת, כשהתיישבתי על הכיסא הלבן,

צמודה לקיר, הרגשתי הקלה עצומה. התברר שבטור שהיה צמוד לקיר הדרומי ישבו נשים שאביהן התאלמן והן חוות אושר, שמחה וצער בגידולו של האב. החברים מולנו נשארו עם אמהות שהתאלמנו. כולנו ליווינו הורים מבוגרים שבחרו להמשיך לגור בדירותיהם או בסמוך לילדיהם ולפעמים הסכימו לעבור לגור אצל הבן או הבת.

כשישבתי וניסיתי להקשיב כל אחד דיבר על אביו או על אמו במושגים של לתת ולקחת. איני זוכרת מה סופר כנראה, הגעתי עייפה מאוד, ואיני זוכרת כיצד התחלתי לספר על אבא שקנה מ"עסקה טובה" המון מוצרים. ואיך נסענו למשרד המצחין עד לראשון לציון. אבא רכש בטלפון בסכומים נאים מוצרים שנמצאים בקופסאות ארוזות בסלון ביתו. לא יכולנו לעשות דבר, תשלומים על גבי תשלומים. סיפרתי גם כיצד גיליתי שהרכב החדש שלו אינו שלו, אלא משועבד לבנק. כל זאת גיליתי לחברים. הרגשתי שאני יושבת שם כדי להתלונן על אבא שלי. ובאחת הסברתי שהמשפחה השתנתה לתמיד.

מרגע השכול. ההורים שלי לא תפקדו כהורים. מי שאהב אותי, אבא'לה שנשאר עכשיו אתי ועם אחי הצעיר, מגיע לו לחיות ומגיעה לו הקלנועית שרכש מכספו ומהלוואות כפי שתמיד נהג, הכול בהלוואות.

כשיצאנו מגי שפכה לפני את הסוד שלה. סודי היה שפון לפני כולם, אבל מגי סיפרה לי שאביה גירד "חיש גד". בלי פיקוח.

כמו מעיין שלא רואים את תחתיתו נבעו ממני המילים בשבוע הראשון של הטיפול, חזרתי לכתוב. ועכשיו אני חוששת שההתלהבות תתפוגג. ידעתי שאלך לפגישות וידעתי שאקפיד להיות בכולן. זכרתי את זה שישב מולי ותמיד חיך כמו טוב לו ואיזה מזל שהטיפול בקבוצה מול מקום העבודה שלו. ברך שהוא זכה במפגשים האלה, הודה שהמפגשים הגיעו לו בזמן. סיפר שהוא חלה וגם אמא שלו לא הרגישה טוב. התימניה הגיבה למה שאני ועוד אחת אמרנו שתינו התלוננו על אבות שחושבים על עצמם. האישה מימיני סיפרה שאבא שלה אגואיסט, ואני התחלתי לספר על אבא שלא הביא מתנות סבירות לנכדים כשהתחתנו. אפילו התביישתי לספר איזה סכום הוא נתן לבני הבכור, לנכד הראשון שהתחתן, התביישתי לספר שהוא שילם רק מאתיים שקל. וזו שמימיני אמרה שגם אבא שלה הביא מתנות מצחיקות למשפחה, אחר כך אמרה שהיא השלימה את המתנות של אבא שלה שהוא נתן חמש מאות שקלים מתנות לנכדים.

לא פגשתי את אבא מאז שהתחיל הטיפול. רק צלצלתי אליו פעמיים במהלך השבוע. שאלתי מה שלומו. החשק לראותו לא התגבר. חשבתי כעת שכולנו מדברים על ההורים שלנו או על מה שנשאר מהם ונוצרה אי נוחות. לכל אחד מאתנו חצי הורים: אמא או אבא. התלבטתי בין הרצון ללכת לחטט בפצעים הללו לבין התחושה שמגיע לי. אני יכולה לדבר על עצמי ועל מי שאני.

הרגשתי שדיברתי דברים ידועים ומוכרים, למשל שההורים שלי ואני התחלפנו בתפקידים ביום שאחי נהרג. במיוחד אמא הפסיקה לתפקד ושקעה בכול והפכתי להיות זו שדואגת לכל הסובבים שיהיה טוב. אפילו סיפרתי איך העברתי את הוריי לנתניה. למה דווקא לנתניה? מצאתי בה עיר שוקקת חיים בשנות השבעים של המאה העשרים. בתי קפה ומסעדות לכל אורך רחוב הרצל והעיר שוקקת חיים כל הקיץ ובימות השמש בחורף. אחרי שאחי נהרג הוריי ניסו לשקם את חייהם, היה עוד זוג באשקלון שלא זכרתי את שמו שאיבדו את בנם במלחמת יום הכיפורים והאם ילדה בת לאתר המלחמה ואמא שנכנסה להיריון כל כמה חודשים ועשתה המון גרידות נכנעה לבקשותיו של אבא והשאירה את ההיריון. הייתי בת שמונה עשרה אחי הצעיר בן שלוש עשרה. בכלל לא חגגו לו בר מצווה, הכול היה בלגן וכשהייתי בחופשה בנתניה הצעתי שיעזבו את אשקלון. הוריי באו לבקר ושכרו דירה במרכז העיר. באו ימים אחרים, הייתה תקווה שיהיה קצת טוב לכולם, והנה לפתע החלו צירים בחודש השמיני לאמא, בבית החולים אשפזו אותה עד שהתינוקת מתה בבטן במים הירוקים. אמא הובהלה לבית החולים בחדרה מבית החולים החדש בנתניה.

הצילו את אמא, אבל התינוקת לא שרדה. היה זה אובדן נוסף, לא סתם גרידה, ממש תינוקת שאמא ביקשה את אבא לראות. הוא סיפר לה שהייתה זו תינוקת יפה עם שער שחור שלא הספיקה לחיות. לא היה להם קבר לתינוקת הזו. נשאר רק הקבר של אחי שאותו המשיכה לפקוד. אם הייתה לה ילדה קטנה לגדל אחרי האסון הייתה חיה בשבילה.

לפני המפגש השלישי הרגשתי שיוצא לי האוויר מן המפרשים. בתום המפגש כבר לא נמצאה באוויר תשוקה כמו אחר המפגש הראשון. שוב תהיתי מה אני צריכה לבוא להקשיב ליכבות של חבורת אחים שכולים שמתלוננים על הורים שהזדקנו להם מול העיניים.

תהיתי מדוע אנו פוקדים באדיקות את המפגשים לכמעט שעתיים עם הפסקה קטנה של עשר דקות לקפה ולפיפי. גררתי עצמי למפגש, עליתי במעלית למועדון בקומה ראשונה באזור התעשייה של נתניה מעל חנויות רהיטים מצפון למתחם איקאה. עליתי ונכנסתי באיחור קל לפגישה. המטפל שכמובן לא זכרתי את שמו הביט עלי ואמר "את חייבת לאחר." פניו היו מעודנות והוא היה מטופח משהו. סידר את השֵׁעָר וישב ליד אבי וקנין, הבחור שטיפל באמא שלו במסירות רבה. שמענו את וקנין מספר כמה פעמים על הטענות שיכולות להיות לבנים על הוריהם הזקנים, ובמיוחד אלה שאדישים אליהם. למה הנכדים לא באים לבקר את סבתא ולמה אחותו ממצאה תירוצים ולא באה.

אילנה זו שלא דיברה מילה בפגישה השנייה. ישבה ליד המטפלת, ליד אופירה זו שתמיד דיברה על אחיה שנהרג בגיל ארבעים ושתיים. והיום אילנה שכבר קלטתי את שמה הביטה בחיוך מסוים מתוך פנים עצובות עד מאוד והביעה מעין השתתפות ורצון לומר דברים. והיום היא דיברה על השקט שאפף אותה בפגישה השנייה, על חוסר היכולת להביע במילים את הרגשתה מצד אחד, רצון להיפטר מהקבוצה ומצד שני ההזדקקות לקבוצה ואפילו הרצון להימלט מן הסיטואציה בשבוע שעבר שבה נאלמה. הפעם היא חשפה את המוכנות שלה להיפתח אלינו והחליטה לדבר. אילנה סיפרה על המעשה הנועז שעשתה. היא העדיפה ללכת לטיול על חוף הים בשבת בבוקר ולשבת בבית קפה עם חברה במקום ללכת לפגוש את אחיה שהגיע לביקור אצל האם הערירית. היא העזה לעשות מה שהתחשק לה, אף שהאחים לא התראו זמן רב. החלטתי לעשות מה שעושה לי טוב היא גילתה לנו. לפני כן היא עשתה כמעט הכול שיהיה לאחרים טוב ואולי לכן פניה נראות כל כך סובלות.

כשהתבוננתי בשערה הלבן מקרוב ראיתי שיש פסים צהובים והשמש עדיין יכולה לזהור מתוך שערה. כך שאם אילנה הולכת לים בשבת וצופה אל הים הגדול, ברור שהשמש טובעת בשערה והיא נושמת את מרחבי החוף אל תוכה. כך היא שואבת כוחות להמשיך לתמוך בכל העולם. והנה היא פרקה את המטען הזה בפנינו, העזה לומר שהיא קודמת לכול והנה אחיה שביקש לפגוש אותה לא פגש אותה. איני יודעת כמה פעמים עשתה אילנה מה שהיא רצתה. האם אילנה התחילה לעשות מה שבא לה בעקבות הטיפול של משרד

הביטחון? הבטתי באילנה וחשבת, הנה הילדה הקטנה שאיבדה את אחיה בגיל תשע תתחיל לחייך ולהיפתח אל העולם.

ופתאום רציתי לדבר, לא יודעת מדוע חשפתי את המרגלת שצועדת אתי. גיליתי לקבוצה המצומצמת שאני כותבת בעקבות הטיפולים. ואבי, שישב ממול התוודה שגם הוא רוצה לכתוב על המפגשים, משהו במפגשים הפך אותנו למשמרים זיכרונות. הצעתי שכל אחד יכתוב את הקול שלו, סיפרתי שאני כותבת את הקול שלי. ואני בסך הכול מרגלת. נחשפתי וחשפתי את החברים שלא הכרתי לפני שלושה שבועות קודם לכן, תחושת בלבול השתלטה עליי. באיזו זכות אני בכלל כותבת עליהם, ומי אני בכלל, ואיך אני מעזה. אני כותבת כי אני חייבת לכתוב, זה בא והולך ואלה תקופות וימים ופעם אני כותבת יותר ופעם אני כותבת פחות. ועכשיו כשחזרתי מן המפגש הזה ידעתי ששוב תהיה התשוקה לכתוב ולפני שהשגרה תשתלט עליי אני חייבת למצות את המילים, הן שהחליפו את הדמעות.

ישבתי וסיפרתי לאופירה לאילנה לאבי ולשני המטפלים איך התחלתי לכתוב. על הקייצים המטורפים הללו שהיו נחלתי כעשרים וחמש שנה. סיפרתי על החופש הגדול שהיה מגיע כל קיץ. בכיתי ללא סיבה לפני האזכרה במרוכז ואחר כך חזרתי לשגרה. כל קיץ כשהגיע יום ההולדת של אמא כמה ימים לפני האזכרה האווירה התקדרה. יום ההולדת שלה תמיד עמד באחד באוגוסט. רציתי לשמח את אמא. ולא הצלחתי לשמח אותה. לאט לאט נעלמה שמחת החיים מעולמה. איך אפשר לשמוח ביום ההולדת כשכמה ימים לאחר מכן חוגגים אזכרה

שנתית לבן אהוב. נזכרתי בי ובחתונתי העצובה. זכרתי שאמא בכתה מתחת לחופה שלי. כולנו רצינו לבכות במקום לשמוח.

התחלתי לכתוב בעקבות חווית האובדן, אני הולכת לאיבוד כדי לכתוב. אני מוצאת את עצמי כשאני כותבת. וכך סיפרתי על האיש הזה שמת באריזונה ואשר מותו החזיר אותי לרצון לתקשר עם המתים. הניסיון לכתוב אל אחי מכתבים ושירים בגיל שבע-עשרה בקיץ ההוא בשנת אלף תשע מאות שבעים וארבע, חיפשתי חיבור בעזרת מילים. חיברתי בין העולמות. סיפרתי סיפורים לחברים בקבוצת התמיכה.

זרקתי את כל האובדן שלי כמו מתאבדת לתוך הקרסולה שהסתובבתי עליה. בסוף המפגש השלישי התרסקתי לרסיסים קטנים וחשבתי שאני צריכה לאסוף את עצמי. התחייבתי לכתוב. המטפלת בקבוצה שלנו ניסתה לחבר בינינו, רציתי לספר עוד סיפור. וכולם קפצו לסיפור הבא.

אבי סיפר על אמא שלו ועל כך שהוא מסדר את כדורי התרופות שכולם ידעו מה לתת לה בזמן, גם כשאינו נמצא לידה. הוא חזר כמה פעמים על דבריו והתוודה שדאג לאמא שלו, במיוחד חרד שבלילה כשהיא קמה לשירותים היא עלולה ליפול. חשבתי לעצמי שאבי וקנין נמצא בקבוצה המתאימה. ידעתי שהוא מדבר על אמא שלו ולא כמוני שהתבלבלתי בין אמא שלי לאח שלי.

התחלתי לדבר על אוֹבְדָנִים בחיי. אהבת נעורים שהתהפכה בשל שכול מר. סיפרתי על אהבה גדולה לאח שכול שאיבד את אחיו במלחמת יום הכיפורים, זכרתי את עיניה של אמי הדואגות בעקבות החברות הזאת. אל תזדהי כל כך עם כאבו, היא הזהירה אותי, ואכן כעבור שבוע בלבד מיום ההיכרות שלנו פקד הנורא מכול גם את ביתנו. מאותו יום אמא שנאה את החבר הראשון ועליי הטילה את האשמה שהבאתי כמו ידיי את הגורל האכזר אל הבית שניסתה לטפח בכל מאודה. וכך איבדתי גם את חברי הראשון ביום שאחי נהרג. אמא כל ימי חייה ברחה מזיכרון שהשאיר החבר הזה, ואם סבתא שלי התחברה במקרה עם אמא שלו וסיפרה לנו על הפגישות האקראיות הללו תפסה אמא את רגליה ונסה עד לים. היא נעמדה על צוקי הכורכר בנתניה והשקיפה על הים, ביקשה לשכוח את מה ששמעה.

פרקתי מעליי איזה מטען כבד ושוב סיפרתי את מה שאני יודעת על שני הקברים בבית הקברות באשקלון של אחי ושל אחיו של אהובי הראשון. ואילנה ידעה שאנו נפגשים בבית הקברות כל שנה. סיפרתי על השלום

החלוש שלפעמים יוצא מפי ועל בעלי שחקר אותי שנים אם כבר עבר לי והאם נחלצתי מאהבתי הראשונה. וכמו בכל פרידה וכמו בכל זיכרון על אובדן ובמיוחד באובדן של אהבה, מותר לבכות. וכן בכיתי כמעט בדמעות שקופות שאף אחד לא יזהה את דמעותיי.

קשה לבכות מול אחים שכולים. כולנו צרובים באותו כאב נורא. פתאום הפכתי למעין מנחה והסברתי לאופירה שאצלה זה לא אותו דבר, שאנו כולנו מדברים על אחים חסרים שלא חיו חיים שלמים והיא מדברת תמיד על אחיה על אמה בחיוך כלשהו. ומותר לה לחייך, אחיה חי חיים שלמים והשאיר ילדים. לה נותר הקשר עם בני משפחה שהשאיר אחריו האח שנהרג. ופתאום הגענו לקשר בין האחים החיים ובין בני המשפחה הקיימים ועל התרופפות הקשרים הקיימים, על החיים שבהם למשפחה אין כמעט קשר של קרבה ואולי אילנה לא רצתה לפגוש את אחיה וזה היה תרוץ שהלכה אל חוף הים.

תהינו מי מאתנו סיפר לאחים שלו על קבוצת המטופלים. סיפרתי את תגובתו של אחי לקבוצת הטיפול שתהה איך זכיתי בזה? היה משהו שזכיתי והוא עדיין לא זכה בו. וחברים אחרים התוודו שלא שיתפו אחים אחרים בקבוצת הטיפול, אפילו לא הזכירו או הזכירו בחטף.

אופירה סיפר על ההלוויה של אחיה על כך שהרב ביקש ממנה לומר 'אלוהים נתן ואלוהים לקח' והיא לא הייתה יכולה לומר זאת. דיברנו על אובדן הורים, אובדן האהבה ואובדן האלוהים. על הכול דיברנו. בפגישה השלישית פתאום הייתה תשוקה איומה לכאוב הכול.

והיו כמה רגעים של שקט שבאו בשקט אל חלל החדר
ועמדו בינינו, ואבי גיחך ואמר שאפשר לחתוך את
השקט בסכין.

אופירה התפלאה שאני כותבת, ואחר כך למטה כשיצאנו
לרכב היא התוודתה שפעם כתבה שירים לחייל שנהרג.
מאז אינה כותבת. וגיליתי לה שצריך להתאמן בכתיבה,
כמו שצייר מתאמן בציור. צריך לשייף את הכתיבה.

כשחזרתי הביתה רציתי לבכות. הייתי בטוחה שאבכה,
אך הדמעות נשארו כלואות בתוכי וירד גשם בלילה. עד
ארבע בבוקר לא נרדמתי עד שבאה סופה בחלון והיכתה
חזק. ככה אני אוהבת שהגשם בא חזק, מכה באדמה
בעוצמה ומנקה את האבק שמדביק את הרגבים מחדש.
הם יונקים את הדמעות של אלוהים.

אחר כך בא השקט.

עברו שני מפגשים בקבוצת הטיפול לאחים השכולים ולא הצלחתי לכתוב. חשבתי שאמצא זמן לכתוב, ואם לא בבית אולי אמלט אל מקום שקט שבו אתבודד ואתנתק מן הרעשים המיותרים. הכתיבה אינה מסודרת. איני מצליחה לשחזר מה אומרים אחרים בקבוצה. ואף על פי כן נוצרת דייסה במפגש. איני מצליחה לקלוט את שמות המשתתפים, רק את מגי אני מצליחה לזכור, אף שנעדרה מפגש אחד וזה נראה לי המון. היא זו שלקחה אותי הביתה ודיברנו על אבא שלה ועל אבא שלי, על ההרגשה שהם מצליחים להעביר לנו הבנות שההורים אגואיסטיים. היא הצליחה להעביר אליי תחושת חנק כשהיא מדברת. אין לה אוויר וכולנו נחנקנו יחד אֶתה. כשהיא נשמה לרווחה התרווחנו ונדבקנו לכיסא. המטפלת שלנו חגית, כן, סוף סוף הצלחתי לקלוט את השם שלה, הסבירה שאנו מובלות על ידי ההורים שלנו. אחד מובל על ידי אמו ואחר מובל על ידי אביו.

כולנו מובלים מן היום שבו עקדו את האחים. הכינו לנו זרדים ואנו מחכים לרגע שיעקדו גם אותנו. ההורים שלנו שספגו את המכה האיומה הזאת קרבנו גם אותנו.

אנו מקורבנים לעד. אני כבר לא יכולה לזכור כל מה שנאמר, זוכרת את הצחוק של זו שאיבדה אח כשהיה בן ארבעים ושלוש וכל הזמן בא לי לצעוק לעברה שתשתוק. למה היא צוחקת. היא דווקא באה לכל הפגישות. לא פספסה. נראה לי שהיא מאושרת יותר מכולנו וזקוקה יותר מכולנו לפגישות האלה.

אני מצליחה כל פעם מחדש להחזיר את כולם לנקודת ההתחלה, ומגי צועקת, "נמאס לי, אני לא יכולה יותר, תפסיקו לדבר על שכול. תפסיקו להכאיב לי." היא רוצה לשמוח. חמש שנים היא מארחת אנשים אחרת. היא מזמינה את כולם אליה והיא רוצה לשמוח.

לאף אחת מאתנו אין פינת הנצחה אצלה בבית, אבל נדמה לי שלמגי יש מנהג קבוע ביום הזיכרון להדליק נר.

אני לא מצליחה להדליק נר ביום הזיכרון. מה פתאום שאני אדליק נר. לפעמים אני מדליקה סתם ככה, מניחה על השיש את הנר ולוקחת גפרור וזהו. על מה ולמה ולכבוד מי או מה, איני יודעת.

אני באתי לשחרר את אמא שלי ואולי להשתחרר מן הקשר הזה שכבר אינו קיים. אני מחכה שהיא תבוא ונדבר. בינתיים היא אינה מגיעה.

וכל פעם כשאני פותחת את פה יוצאים לי משפטים נוראים על אמא שהטיחה בי את האשמה. היא הצביעה עלי כמי שגרמה לאסון. כמה פעמים קראה לי מכשפה ואהבה אותי כמו שאוהבים בת ואפילו שהיא מכשפה.

לא יכולה לשחרר את אמא אך אמא שחררה אותי. לפני שהלכה לעולמה היו לנו כמה ימים של יחד. אני זוכרת

כשרחצתי אותה במקלחת של מלון "טיילת". ישבתי לידה שעות ודיברנו קצת על החדשות. כשאמא שלי נטתה למות היא הביטה בי בעיניים ביקשה אהבה וראיתי בעיניה רכות וחמלה ובקשת סליחה. מתוך כאביה היא קיוותה שתצליח להירפא. חיכתה שיבוא נס ויציל אותה לפני המוות. פתאום רציתי לחיות. כל דקה ביום יקרה בעיניו מפז.

ביום ההולדת של אחי בשנת 2015 הוא היה צריך להיות בן 60 בשנת 2016 בן 61 עוד שש שנים לפנסיה. ואם היה שחקן קולנוע היה פורש כבר לפני שנים חי באחווה בהוליווד ואנחנו היינו באים לבקר אצלו בחופשות ובחגים. ככה זה כשחוגגים יום הולדת למתים סופרים את כל מה שלא היה. חוגגים בעצבות בבית הקברות בצל המצבות את היעדרו של מי שהיה פרק זמן חלק מחייך. אנחנו מסתכלים על הקבר הסגור ומצפים לישועה שאולי תקום, שאולי תלך שאולי תתרפא שאולי תגיד לנו דחילק מספיק עם האבל הזה של עשרות השנים. אך אנחנו מתים על העצב הזה וגוררים אותו אתנו גם כשאנחנו שמחים גם כשאנחנו חוגגים ימי הולדת לחיים. אנו תמיד זוכרים אותך הולך אתנו בנפקדותך. ולא מספיק שאתה מחזיק בשיא ההישגים של ההיעדרות אנחנו גם נושאים את אמא על כתפינו. היא סופרת כעת מחצית מזמן ההיעדרות שלך ועם הזמן היא מתקרבת אליך. ככל שחולפות השנים היא צוברת קילומטרים של היעדרות לצדך.

שניכם כל אחד בדרכו עשה לנו ויסתלק בדרכו שלו. אותך איבדנו בתאונה המטופשת הזאת בסיני שלא היית צריך להישמע לפקודה הגורלית ואת אמא איבדנו במחלה הארורה הזאת שנדבקה אליה והיא החליטה להיות רופא לעצמה. אולי רצתה לחיות אולי רצתה למות אי אפשר לדעת אין קשר אליכם. זה אבוד הכול ספקולציות.

אפשר לומר שנחסכו ממנה שנים של מחלות וזקנה שלא קפצה עליה. קצת חוותה את גיל המעבר, ככה נעלם המחזור, חתכו לה את הרחם. קצת סרטן וזה הכול. לאמא לא היה אלצהיימר ולא דמנציה. היא לא הלכה שפוף ואף שנשאה את אחי המת על גבה עשרים שנה היא הלכה זקוף והייתה איתנה בדעתה. הרבתה להגביר את קולה והרבתה לצעוק. היא התלוננה על מצב שלא נראה לה. סיפרו שלקחה ללב, אמרו, שלאמא היה לב שבור. הכול יכול להיות. אמא לא הלכה לעולמה מזקנה. כשהלכה לנוח בבית העלמין הייתה עדיין מלאת תקווה שבניתוח יסדרו לה רגליים חטובות, היא עדיין חלמה על חצאיות ובגדים אפנתיים. בתוך העצב היא רצתה לחיות. כשהחלה להילחם בזיכרון ובחרה בחיים כבשו אותה כאבים אט אט וטיפסו עליה והיכו אותה ללא רחמים.

אתמול צלצל אליי זלמן מקיבוץ לוחמי הגטאות, איש בן שישים וחמש שלא הכרתי, אעשה מאמץ ואסע לבקר בקיבוץ יום אחד, אולי אבקר את המוזיאון לשואה. אין לי מושג מה יש לחפש שם. בכל אופן, זלמן צלצל אליי. בחיי שלא ידעתי שזלמן מחפש אותי. הוא ניסה לחפש אותי באינטרנט, והרי שם אין באמת אנשים. הוא קצת התבלבל וניסה לשלוח אליי אימייל. הודעות מהדואר האלקטרוני דיווחו שטעה, שזו לא הכתובת שלי. המכתב שלו היה מוכן וכמה פעמים הוא חזר עד שהוא החליט שאין בכלל מה לנסות באינטרנט. שמחתי שלא התייאש, הסיפור העצוב שלו הגיע אליי. איש שלא הכרתי ואין לי מושג אם אראה אותו. ואם אראה אותו מה כבר אני יכולה לומר לו. הכול קשור אני יודעת שאין מקריות בחיים וכמו שאני והוא נפגשנו לפני ארבעים שנה בלי שנפגשנו, כך שהיום אנו קרובים מבלי שידענו.

זלמן לא התייאש. הוא התחיל לחפש אותי באשקלון על באמת. ברור שצריך לחפש אותי באשקלון, כי שם הוא קרא התרחשה העלילה ההיא של הסלון המסודר. גם אצלו היו ניילונים על הספות בסלון של ההורים, ולא

הרשו להם ללכלך את הבית בדיוק כמו אצלנו. ההורים שלו הגיעו ללוחמי הגטאות וההורים שלי הגיעו לאשקלון, אך זה אותו סיפור. הוא חיפש אותי כדי לספר לי שקרא קטע מהספר שאני כותבת. זה יכול להיות שאני כותבת על החיים שלי והוא קרא על החיים שלו מתוך החיים שלי. העולמות שלנו מתנגשים מבלי שניפגש. אני כותבת. הוא סיפר על סופר צללים שכתב לו ועוד מעט יצא הספר שלו, וכשהספר שלו ייצא הוא ישלח אותו לסופרת גדולה כי הוא קרא את הסיפור הזה שלי והחליט שאני סופרת גדולה ולא כמוהו ששילם למישהו ונוסף לזה הוא כל הזמן העליב אותו שהוא לא יודע לכתוב והבהיר לו שלא יהיה סופר. ומה הסיפור הזה של זלמן. האח שלו נהרג בתאונה בשנת 1975 ואח שלי נהרג בתאונה בשנת 1974. הוא קרא הכול עליי הוא יודע הכול. כתבתי וסיפרתי בכל מקום. הוא יודע הכול עליי ועכשיו כשאני כותבת אני רק זוכרת שאחיו נהרג בתאונה בשייטת. סתם תאונה.

בכיתי בשביל כולנו, כשנכנסתי למפגש הבא היה בי חור
מן המפגש הקודם. משהו השתבש לי ולא הצלחתי
להגיע למפגש הזה. וכשנכנסתי, וקנין ציפה לשמוע
דיווח על קצב הכתיבה. הוא מצא כל כך הרבה חיבורים
בינינו. הסיפורים שלנו הצטלבו ונגענו זה בזה.

אנחנו מתחילים לזכור שמות, פנים. האווירה מתרככת.
ואני מתחילה לשתף את החברים במה שאני כותבת. לא
בכל הקטעים. אף שאנחנו משתפים סיפורים איני
מצליחה לזכור את השמות. אני מתרכזת במה שקורה
אתי ובמה שקורה עם וקנין, או במה שקורה עם אילנה
בתוך בקבוצה. אנשים נוגעים באנשים ותמיד יש כמה
שנוגעים כך יותר.

בשעה הראשונה היו אלה שוב הסיפורים על ההורים. על
הבדידות שהם שרויים בה. הערב לקראת השעה שש
הלכתי בזריזות לבקר אצל רופא אף אוזן גרון לשאול
בעצתו בעקבות הבדיקות שעשיתי כמצוותו. וכשחלפתי
בגינה הציבורית בכיכר המייסדים ליד הבית של אבא,
ישב איש זקן בגינה. מצדודיתו לא ידעתי אם זה אבא.

הוא היה כבוי על הכיסא, מקופל במחשבותיו, ולפתע קפץ עלי כלבו הנאמן, והנה, זה באמת אבא. כן, אבא זקן ובוודד. כולם סיפרו בקבוצה על מתנדבים שבאים פעם בשבוע לבקר את הוריהם הבודדים. והמטפלות המסורות שאינן מוציאות את ההורים בימי החורף הקרים. כשחלפתי בגן שאלתי את אבא אם הלך למשרד הביטחון. הוא היה צריך לבקש תמיכה עבור הקלנועית שקנה לעצמו, שיהיה לו קל לנוע ברחובות העיר מבלי שהתעייף. הוא סיפר חצי סיפור כמו תמיד שרק בשנת 2017 הוא יקבל תמיכה על הקלנועית ואת הרכב המשועבד שהוא לא יכול למכור יוכל למכור בשנת 2016.

שאלתי אותו איך יוכל להחליף את הרכב ולהישאר בלי חובות. הוא פלט כמה מילים לא ברורות, ולי לא היה כוח לעשות מולו חשבון באמצע הגינה הציבורית. עכשיו כשהוא נראה לי זקן ובוודד הנחתי לו לחלום על החלפת הרכב ב-2016. זה נותן לו משהו להתעסק בו, ואני לא צריכה לדאוג ולפקח עליו.

אילנה לא דיברה, אך חגית המטפלת רצתה לדובב אותה. איך זה שעברנו חצי מן הסדנה הזאת והיא לא פתחה את הפה כמו כולנו.

ההתערטלות שלנו היא כמו סרט ישן. אנו מציצים לחיים של אנשים אחרים. מי אני שאכתוב על חייהם של אחרים. כשגיליתי להם שאני כותבת אולי פגעתי במרקם הטיפולי. לא ידעתי כיצד הכל ייגמר. מה יקרה לנו בסיום המפגשים. מי ישאר חבר של מי. אילנה ואני כבר מתקשרות בווטצאפ וגם במייל. אין לה פייסבוק והיא מציצה לפעמים לפייסבוק של בעלה. טוב שהוא לא מוסיף אותי, אחרת י אפציץ אותו.

השבוע היינו שלושתנו – וקנין, אילנה ואני. ריקי לא הגיעה. היא נשארה לחגוג עם המשפחה. מה פתאום שתשאיר את אבא שלה לבד בעת הדלקת נרות חנוכה. אילנה הספיקה לבקר אצל אמא שלה לפני המפגש. המטפלים שלנו שוקי וחגית איחרו ואנו ישבנו על הספות הבנויות על אבן בכניסה. היה סוג של עונג בחברות שנרקמה בינינו. לא הסתלקנו, ישבנו והיה לנו סוף סוף טוב ביחד. וקנין חייך קצת אחרת, הוא אפילו מרגיש שותף לספר. הוא חיכה לשמוע מה כתבתי ושימש כיועץ לכתיבה. כל השבוע הוא חשב על כותרת

לספר שהוא לא כתב. "תקראי לספר שלך לקלף בצל ביד ולבכות." חשבתי שמתאים לקרוא לו יד לאחי ונראה לי שאשנה ל"קליפות של בצל". הוא צודק. אנחנו מתקלפים ומתפשטים לאט לאט ממפגש למפגש. הגענו זרים לחלוטין זה לזה והנה אנו מתחילים להכיר את העולמות של מי שבא אתנו לטיפול. הפנים מתמלאות ואני מצליחה לחבר שם לפנים. גם וקנין כבר פחות מדבר על אמא שלו ועל הרצון שלו שיחלקו עמו את הכבוד הזה לטפל באמא שלו. הוא צודק. האחים שלו זרקו את אמא על הגב שלו. אולי הוא לקח אותה לבד על עצמו, אך אין סיבה שרק הוא יטפל בה. אני חושבת שהוא לא סמך על אף אחד. נראה לי שהוא גם לא סומך עליו שאתאר אותו כמו שצריך. נדמה לו שהוא צריך להעמיק לי את ההכרה עם הדמעת שלו, לכן הוא מסתכל עלי ככה, שאני אזכור איך הוא נראה. אני כבר יודעת שהוא עובד מול המקום הזה שאנו נפגשים. הוא גר לא רחוק מהקניון. הוא מבקר כל יום את אמא שלו בעיר. אני מתחילה לחשוד שהוא סופרמן.

אילנה התכוננה כבר כמה פעמים לפתוח את הפה ולספר לנו קצת יותר, מעבר לדברים שנאמרו מפיה במפגש הראשון. היא הצליחה לדבר אתנו במפגש האחרון. היא הספיקה גם לבקר אצל אמא שלה שלא האמינה שהיא באה לבקר אותה והודתה לה כמה פעמים שהגיעה בשעות הערב לפני שהלכה לישון, ולא בדרך אגב באמצע היום. אילנה סיפרה לנו על אמא שלה שהתעוורה והביאה ספרי שירה ופרוזה שאמא שלה כתבה לפני עשר שנים. ספרים שרשמה בהם את קורותיה מימי המלחמה הגדולה. היא באמת משוררת, אמא של אילנה. כשהיא סיימה לכתוב את כל מה שרצתה היא

איבדה את מאור עיניה. סגרה מסכים ולא רצתה לראות את העולם הזה שלקח ממנה את הנרות הללו להאיר, לראותם בלבד, ואמא של אילנה מחקה את החוש הזה שבו אפשר לראות אור ונשארה רק בחושך. כמה עצוב לאבד את הראייה וכמה עצוב לאבד את יכולת הכתיבה. מי יכול להקריא לאמא של אילנה סיפורים?

אמא שלי השאירה לי צוואה בין גרגרי הקוסקוס, היא השביעה אותי להכין את המאכל הזה שאליו השתוקקה לפחות לארוחת שישי. כששכבה על ערש דווי וכבר לא יכולה הייתה לאכול כלל אלא רק "אינשור", מזון נוזלי למי שאינו מסוגל ללעוס ולבלוע, לחשה: "תכיני לי קוסקוס". היא לחשה את הבקשה שלה, כי לא היה לה כבר כוח לחיות. המחלה התפרצה ולא השאירה סיכוי להימלט מגזר הדין המר. לא יכולתי לעשות דבר כדי להקל על כאביה. אלה היו הימים האחרונים שלנו יחד.

כבר חלפו עשרים שנה מהימים ההם ששכבה במיטה זרה במלון "טיילת" מול הים בחודש ינואר סוער מאין כמוהו. היו ימים של גשם ורוחות עזות. היא הועברה לשם כשביקשתי ממזכירת "יד לבנים" צילה שתסדר לנו את המקום הכי יפה בעולם עבור אמא.

כשהיא ביקשה ממני להכין את המאכל רצתי לביתי, השארתי אותה מספר שעות לבד. התרכזתי במלאכת ההכנה. לפני שיצאתי שאלתי אותה בפעם המי יודע כמה

למתכון שלה. כל אחד ומתכון הקוסקוס שלו וכל כך רצייתי לדעת להכין את הקוסקוס שלה. זה תמיד היה קוסקוס רך ונימוח שירד לנו בקלות בגרון. תמיד הרטבנו את הסולת במרק שהיה מרק עשיר בירקות ושקעו בו גרגירי חומוס. הקוסקוס היה האוכל שחיבר בינינו. תמיד היה קוסקוס. בימי הצער ובימי השמחה. התחברנו אל אמא בעיקר דרך מאכליה. היא ידעה להדק אותנו אליה כדי שנבוא לשבת אצלה במטבח, נאכל מהסלטים שלה וכדי שנספר לה מה עבר עלינו. לא תמיד סיפרנו הכול. רוב הזמן עשינו הצגה לאמא. אסור היה להכאיב וסיפרנו לה רק מה שהיא רצתה לשמוע. בעיקר לא סיפרנו.

אני מתקרבת לגיל שלה, חמישים ושמונה. ככה עזבה אותנו כשהגיעה לגיל נח. את הגיל של אחי עברתי לפני ארבעים שנה ורק השבת הצלחתי להכין את המתכון שלה. הכנתי קערת קוסקוס על פי המתכון הכי טעים שיש באינטרנט. אמא לא הספיקה להכיר את העולם הזה שנוצר מן האין. יצא כל כך דומה למה שהייתה מגישה לנו בסעודת השבת. אבא שחי עשרים שנה בלעדיה התנפל על הקוסקוס כאילו שלא ראה אוכל כל החיים שלו. בקערת הקוסקוס שהכין לעצמו הטביע את כל געגועיו אל אמא. אני העליתי על הכף הגדולה כמה כפות של קוסקוס רך לבן, ואכלתי עם בני המשפחה. בחוץ החלה הסופה כמו באותם ימים שבהם אמא שכבה על ערש דווי. ערב שבת הזמנתי את אמא להיות אתנו והיא הגיחה אליי מחייכת מבין גרגרי הקוסקוס, ואמרה לי: "א, בנתי, יאסר בנין, טעים מאוד!"

לא כתבתי ימים. איזה כמה ימים? לא כתבתי כמה שבועות. הקציבו לי ארבעה עשר מפגשים. סדנת כתיבה מטעם משרד הביטחון. יכולתי לסיים את הספר, אך אני מפגרת ולא כותבת אחר כל מפגש מה קורה לנו. זהו, שהלכתי למפגשים הללו מרצון ואין לי מושג למה אני הופכת אותם לסדנת כתיבה עבורי. כולם באו בהתחלה לעשות הצגה ולספר כמה קשה עם ההורים, וכשהגענו לדבר על עצמנו חלק התאיידו. נשארנו רק אני ווקנין במפגש השביעי. כשנכנסתי לפגישה כמו תמיד איחרתי.

במפגשים הללו אני תמיד מאחרת. רק בפעם שעברה לא איחרתי. ולמה לא איחרתי? הגעתי עם מתנות. גם מישהי מהקבוצה הגיעה עם משהו מהבית. את השם שלה אני זוכרת. אין לי מושג למה אני לא זוכרת שמות. היא הביאה עוגה מקושטת סוכריות צבעוניות למעלה ואני לא טעמתי מהעוגה. גם שוקי המטפל שזכרתי את שמו הכיין לנו רשימה משמות המשתתפים בסדנה. סוף סוף יכולתי לפתוח את הפתק הקטן שהחבאתי בארנק ולהיזכר בשמות החברים.

למען האמת, אף פעם לא באנו כולנו. תמיד חסר מישהו. תמיד היה חלל בינינו ובפגישה הזו השבוע הגעתי מתוך הרגשה של בהירות. מה כבר יכול לקרות. ובא הרצון לשתוק, אך שוב דיברתי. דווקא נעים לי בקבוצה. דווקא נעים עם הבנות שמספרות שהן הולכות כל יום לאבא שלהן. טוב לי, אבל אני ווקנין הגענו וזה הכול. לא היו שם מטופלים נוספים ושוקי וחגית הסתכלו כשהם שקועים בתוך הפופים וחשבו שלא נדבר ואולי נדבר. ולא ידעו מאין תצא המבוכה. לא היו חלונות שיוציאו את המבוכה מן החדר. והם רגילים לסדנאות ארוכות של שנה־שנתיים. אנו שבסך הכול הקציבו לנו י"ד פגישות לא יכולים לקיים אותן כמו שצריך. באנו להם עקום. באנו להם הפוך, באנו להם בלי שבאנו.

וכל הזמן הם שאלו על מה אנו לא מדברים, ופתאום התחלתי לדבר על הריקנות הזאת שבאה פתאום הביתה כשהילדים יצאו למחנה גדנ"ע. אמא יכולה ללדת ילדים, ובסוף הקן מתרוקן ולא יעזור לה כלום. הם יחיו את חייהם ואת תישארי עם הקירות. תצטרכי לתת להם כל הזמן

וככה פתאום וקנין נזכר בבת שלו שהוא הנהג שלה, הוא נזכר שהיא לא מסוגלת ללכת מהקניון הביתה ואחר כך סתם דרך אגב, סיפר על החתונה שלו שהתבטלה לפני כמעט ארבעים שנה כשהיה בן עשרים וארבע. וקנין הסתכל עליי ואמר לי שלא אעז לכתוב את זה, ומה פתאום, זה היה כלום, ומה פתאום שהשבר הנורא עדיין מכאיב לו. הוא גימד את הטרגדיה הנוראה שלו. הוא הצליח להתיישר, רק החברה שלו, אשתו המיועדת, לא הבינה עד כמה עמוק השבר שלו. היא לא הבינה מדוע

עזב אותה לפני החתונה. הוא נקרע בין הוריו האבלים לבין אהובתו. אבי וקנין המשיך לחיות אחר הפרדה מאהובתו. נולדו לו שתי בנות. לכולנו נולדו ילדים שאנו לא משחררים. אנו מטפלים בהורינו מטפלים גם בילדינו. מתי נלמד לשחרר?

כשוקנין דיבר כולנו נשארנו בפה פתוח והוא צחק. לא היינו רבים והוא לא ידע אם להגיד לנו שלא נספר. זה יצא לו במקרה וזה לא נורא כל כך. כן, רק לו נהרסה החתונה אחרי שאח שלו נהרג. ככה זה. כל אחד משלם משהו וצריך לשלם את המחיר. וכשרציתי לחבר אותנו אחרי שהתפרקנו מהסיפור של וקנין סיפרתי להם את הסיפור "קוסקוס". קראתי אותו מהאיפון. אולי במפגש הבא, כשיהיה יותר זמן, אקרא להם את הסיפור על הצביטה של אמא שלי.

הצביטה

גם כעבור שנים עדיין חרוטות בי עקבותיה של אמי. צביטה קלה, זיכרון לימים רחוקים. בשיכון קיפצתי על שתי מדרגות בבת אחת. ילקוט מעור תלוי על כתפיי הרזות. שערי קצוץ בקפידה. רק שלא אהיה מפוזרת. תמיד מסודרת. בתלבושת אחידה מבוקר עד ערב. וכמו במסדר צבאי בסוף היום החולצה מונחת על הכיסא, ממתנה ליום הבא.

כבר בכניסה לבניין, בטרם עליתי במדרגות, עלה בי חשש שאמצא את אמי עסוקה בניקיונות. ואכן זה קרה, פעמים רבות תפסתי אותה כשהיא עומדת מחוץ לדלת, מסיימת את ייבוש כניסת הבית. היא נמצאה כפופה ושקועה בסחיטת הסחבה. כשעמדתי בסמוך אליה

ביקשה שלא אכנס אל הבית ואם דרכתי במקרה על הרצפות בעוד הן מתייבשות, אחזה בזרועי וצביטה קטנה עצרה אותי. בצייטנות כרעתי על המדרגות, כפפתי ברכיי הקטנות והמתנתי שתסיים את מלאכת הקודש.

אמי חוללה את כל הפלא. היא טבלה את סמרטוט הרצפה עמוק בדלי, ולאחר שכופפה עצמה הניפה בזריזות את הסמרטוט במהירות אל על. גופה נמתח, ותוך שהיא שואפת אוויר גלגלה את הסחבה לימין ואחר לשמאל. הסמרטוט התפתל כנחש בזרועותיה. וכשהיה סחוט לגמרי, פרשה אותו למלוא רוחבו, תלתה אותו על המגב ונשמה לרווחה.

לא היה יום ללא ניקיון. אמי צבטה אותי כמו ביקשה להחתים אותי בחותמת שלה, חותמת הסדר והניקיון. לאחר שסיימה להבריק את כל הרצפות והסירה את האבק מכל פינה, נדף ריח של ניקיון יסודי מכל פינה בבית. גרגיר אבק לא נמצא. חס וחלילה למצוא טביעות אצבעות על גבי הריהוט בביתנו – עוד כשהיד הקטנה באוויר התאוותה לנחות על השולחן, העיפה מבט זועף שלא נעז להניח אצבעות ככה סתם על הפורמייקה. ואנו היינו ממושמצים כמו חיילים בצבא הנשמעים למפקד שלהם.

דקה אחת במשך היום לא התבזבזה על שטויות. הכול בקפדנות יתרה, מחמירה עם עצמה, ומחמירה עמנו. מפריזה בשמירת הניקיון, מפריזה בשמירה עלינו. מקפידה על הכול. אפילו לטיולים שנתיים לא יצאנו, כי חששה שלא תוכל להשגיח עלינו. לא יצאה מן הבית לשבת אצל השכנים לשיחת רעים. לא ישבה בבתי קפה להסתודד ולהסגיר סודותיה. כשסיימה את יום העבודה

שלה בניקיון הבית, בבישולים, בתפירה או בסריגה, השתרעה במיטה ולפעמים קראה בזורנל צרפתי.

הסלון היה שטח סטרילי. עמדו בו ספה אחת ושתי כורסאות שנקנו ברחוב הרצל שבתל אביב. ספה בעלת משענות עץ. ספה שרופדה בכד משובץ ירוק כתום ובכד סקאי ירוק מבריק. שולחן פורמייקה יפהפה עמד מצוחצח ונקי ועליו עמדה כל ימות השנה ואזה שקושטה בענפי גלדיולה. לא היה סיכוי שנמצא אבק על הספרייה שעמדה בקיר המזרחי. בובות חרסינה ובקבוקי משקה עמדו דוממים על המזנון ושמרו בקפידה על ניקיונם. רגליו ישבו בתוך נעליים זעירות שתמכו במשטח. ודלת הסלון נעולה והמפתח חבוי בקערה על המדף לצד הטלפון.

מול דלת הכניסה החומה נמצאה דלת זכוכית שהובילה אל הסלון. אותו מחוז שהיה מוצל בוילונות מכל פאותיו. אפלה שבה האורחים היחידים היו הגלדיולות. ידענו שהסלון משמש רק לקבלת אורחים חשובים. בקומה השלישית ברחוב הנשיא באשקלון התארחו בסלון ביתנו רק אורחים חשובים ביותר, אורחים מצרפת. ואמא תמיד רצתה להשאיר עליהם רושם שאנו חיים ברווחה כלכלית. וכשהם הגיעו לבקר יצאו מן המזנון כלי אוכל יפים העשויים מחרסינה יוקרתית, שהיו אסורים עלינו בחיי היום יום. היא העמידה גביעי קריסטל על השולחן והגישה לאורחים שמפניה ומעדנים. לכמה רגעים נדמה היה לנו שאנו ממש עשירים, עשירים כמו האורחים הללו שהגיעו אלינו בהפתעה. לפתע השתחררה מכל עכבותיה ויכולנו לשמוע אותה צוחקת בקול מתגלגל. גרונה התרונן מן

השפה הצרפתית. שתקנו, כורים את אוזנינו, מנסים להבין את שפתה של אמנו. מילים טבולות בערבית יהודית.

הסלון וכל מה שהתרחש בו לא עניין אותנו. רק המרפסת שיצאה ממנו הייתה מושא לגעגועינו. בעת שחלפנו על פני הדלת הנעולה שמעברה הסלון ובהמשכו המרפסת, הרגשנו כאילו אנו בגלות והיא, המרפסת, מחוז חלומותינו מחוץ לתחום השבת עבורנו. אל המרפסת נכנסנו בהיחבא, צועדים על קצות האצבעות ברגליים יחפות. כשאבא ואמא לא היו בבית, נשענו על המעקה והיבטנו הרחק הרחק מעבר לפרדסים לחופו של הים, מביטים וחולמים בערגה אל עתיד שנפרש מן האופק.

*

בוקר אחד לקראת חופשת הקיץ, התעוררנו ממהלומות של מקדחה רוטטת. קפצנו מן המיטות בבהלה ועמדנו הלומי שינה, לבושים בפיג'מות מול דלת המחסן הצר וראינו שאצל אבא כבר אמצע היום.

ראינו שאבא החל לחצוב בקיר בין המחסן החנוק כצינוק לבין מרפסת הסלון הקטנה. אבא אחז מקדחה ענקית. פעם אחר פעם קדח בקיר הבלוקים. לעתים הניח אותה על הרצפות בתוך המחסן הקטן. הוא החליף מדי פעם את המקדחה בפטיש ענק והיכה בקיר. זה היה מחסן שחיבר בין המטבח לבין המרפסת.

כעבור שבוע, בתום עבודות השיפוץ, יכולנו לשבת במרפסת הקטנה שהתעטפה בטפטים אקזוטיים. פתח מן המחסן הצמוד למטבח נפער בקיר המזרחי. פתח כמו

שער בצורת קשת, כמו כניסה למועדון לילה מזרחי, פתח מקושט בוילון העשוי מחרוזי פלסטיק חומים ושחורים. ועל התקרה תלוי אהיל מנחושת עם אבני חן, כמו בסיפורי אלף לילה ולילה.

המרפסת שחררה לא רק אותנו מכבליו של הבית ויכולנו לשבת שעות, נשענים על המעקה. גם אמא השתחררה מחוקיה. ישבה אתנו מדי יום, צחקה ושרה שירים מימי ילדותה, "פררו ז'קו, דורמה וו, פררו ז'קו, דורמה וו?.." והיא עדיין המשיכה לשמור על הניקיון.

אבל לאמא שלי לא היה הרבה זמן לנוח על הכיסא במרפסת היפה שאבא הקים לה. השנים היפות שעברו לנו בשירים ובריקודים במרפסת, ובמסיבות שאחי הבכור טוביה הורשה לחגוג בסלון בראשית שנות השבעים בהיותו נער צעיר חלפו יום אחד. בבת אחת הכול גווע. לא עזרו הניקיונות הרבים שערכה אמי לבית הקטן. לא עזרה הדלת הנעולה שממרה על הגלדיולות שלא ייבלו בבת אחת. לא עזר לה שלא דיברה וריכלה עם חברות סתם, ולא עזר לה שהייתה כל כך מוכשרת וטובה בכל מעשה ידיה. זה קרה לה וזה קרה לנו באותו סלון שכל כך אהבה, טיפחה ושמרה מכול משמר.

שם ישבנו על הרצפה אבלים וחפויי ראש. שם חרב עלינו כל עולמנו. הסלון הפך לעיסה מחניקה. אבא ישב ממול על המזרן שנלקח מהחדר של טוביה, ואנחנו, אני ואחי הצעיר ניר, ישבנו על כריות, דוחקים זה את זה מצד אל צד. ואמא יושבת מולנו ומדי כמה רגעים מתעלפת ואבא יושב שבעה ובוכה. והחולצות של כולנו קרועות בקרע קטן שחתכו לנו בסכין גילוח. אבא ישב ממול עם מדי

המילואים וצעק לעצמו, למה לא נסעתי לקנדה. ואמא לא שמעה כלום, ואמא לא הרגישה כלום. כבר לא אכפת לה שהבית מתמלא אורחים והרצפה מתלכלכת ומְטַנְנֶת פעם אחר פעם.

ישבתי מולם ובכיתי. לא ידעתי אם אני בוכה נכון. גם לא ידעתי איך להתנהג, כבר לא היו לנו כללים. בבת אחת הכול הופר. ואמא כבר לא הייתה אותה אמא מאותו היום והלאה. היא הסתגרה בעולם אחר, מתייחדת כל יום עם בנה המת. ביום שאחי נהרג אמי מתה. את הגלדיולות שאהבה כל כך העבירה לבית הקברות ושם, בסלון של אחי בחלקה הצבאית, המשיכה לנקות בכל שבוע את משטח האבן. הקפידה שלא תתלכלך האבן. והמצבה של אחי תמיד מטופחת ואמי תמיד שותקת.

אמא הזמינה את מקומה בחלקת ההורים השכולים בבית העלמין באשקלון. כעבור עשרים שנה הסתיימו כל ניקיונותיה.

בכל שנה אני מגלה משהו חדש על האח המת שלי, הוא לא ידע שהוא יעבור דירה, מרחוב הנשיא 91 באשקלון לרחוב דיזינגוף 41 בנתניה. ההורים שלי לא ידעו שהם יעברו דירה לנתניה. מי בכלל חלם על נתניה. גרנו בקומה השלישית בבית של חברת רסקו. בית שנבנה בשנות השישים של המאה הקודמת. אבא שלי לקח הלוואה כדי לעבור מדירת שיכון עם גינה של חצי דונם לבית מגורים מודרני. הבית ברסקו היה בית חדיש. שכונה חדשה שהבטיחה איכות חיים זמנית למשפחות צעירות. היינו משפחה בת חמש נפשות תמיד נשארנו חמש נפשות גם כשאחי עזב אותנו נשארנו ככה חסרים אותו והחלל הלך והתעצם עד שעברנו דירה. למה עברנו דירה?

אי אפשר למנות את כל הסיבות שבעולם כדי להסביר למה משפחה שאיבדה שנתיים קודם לכן את היקר מכל תעקור מעיר ההולדת לעיר זרה ותתחיל חיים חדשים בתקווה שעוד יהיו חיים חדשים בתוך החיים שהפכו מאוסים.

ואמא שלי שהייתה בסך הכל בת שבע עשרה כמעט שמונה עשרה כשנולד אחי הבכור, וכעבור פחות מעשרים שנה כשאחי כמעט בן עשרים היא תהיה כבר אם שכולה. אישה צעירה וכבר קרע עצום בחזה שלה. הלב שלה נקרע לחתיכות קטנות ובתוך הנשמה היא התנדנדה בין הרצון לחיות לבין הרצון למות זה מה שקורה כשאתה מאבד את היקר מכל. ואחי הבכור היה נער יפה תואר. שחקן קולנוע אפשר לומר. התכניות שלו היו לנסוע לשחק בהוליווד. כשאני נזכרת באחי אני נזכרת ביופי בלתי רגיל, אי אפשר לתאר את גופו החטוב, אני תוהה כיצד היופי הזה נשמר כל השנים הללו בצילומים. פוזות של דוגמן אפשר לומר. אחד שאתה לא יכול להסיר את עיניך ממנו. ומה היה אם היה חי אתנו היה צריך להיות בן שישים וקצת בטח היה איש גבוה ויפה.

נחזור לסיבות שלקחנו את אחי עד לנתניה בלי שידע. הוא עבר דירה בלי שידע. עשינו הכול כדי לחזור לחיים. מן המסלול הזה של תאונת האימונים שבה התהפך עם זלדה בעת אימונים לא הצלנו אותו. היה זה ניסיון כושל להעלות נגמ"ש כלי התחבורה צבאי על משאית שהיא מוביל. כולנו התהפכנו אתו בנגמ"ש הזה. כולנו נתקלנו בקירותיו של כלי המוות הזה. ורק אחי קפץ מן הכלי כדי להציל את עצמו כפי שצעקו לו מבחוץ החברים שצפו בו מתמרן את ההגאים. אחי, אחי, איבד את חייו ודמו נמהל באדמת סיני כשנהג בכלי מלחמה. ומן הרגע הזה שהתהפך אחי התהפכו חיהם של הוריי. החברים עברו לצד השני של המדרכה בעיר מגוריהם אשקלון. הוריי חשבו שכל הזמן מדברים עליהם. ומה גם ביקשו להתחיל חיים חדשים והייתה להם תקווה של התחלה

חדשה בזכות היריון שצמח ברחמה של אמי. תקווה
זמנית שהתבדתה כי לא הבשילה למציאות.

חיפשנו מקום להתחיל חיים חדשים והייתה זו העיר
נתניה בשנות השבעים. בחופשה קצרה מן הצבא גיליתי
עיר שוקקת חיים. המדרחוב היה כל רחוב הרצל. הירידה
לים הייתה כמו הריביירה הצרפתית. דודתי גילה הייתה
בחופשה עם הילדים ואני הצטרפתי אליה. אחר כך היה
קל לשכנע את ההורים לעבור לעיר אחרת. עזבנו את עיר
ההולדת שלנו הילדים, עזבנו חברים, עזבנו את כל מה
שהזכיר את אחי האהוב טוביה, והגענו לעיר שבה הם
מחבק מבעד לגבעות הכורכר. עזבנו את הנוף שכה
אהבתי ממרפסת דירת השיכון. את נוף הפרדסים
שמדביק את הים אל האופק.

אבא ואמא לא שכחו את אחי הבכור באשקלון. בהתחלה
הם נסעו פעם בשבוע להשקות את העציצים על הקבר
הרענן. דאגו לנקות ולשפשף את המצבה שיהיה נקי שם.
אין לי מושג למה מנקים קברים. מה מתלכלך שם. אח
שלי עבר דירה לנתניה הוא קיבל לוחית זיכרון כשבנו
את בית יד לבנים בנתניה. כשמדליקים משואות לזכר בני
נתניה כל שנה בטקס הזיכרון אנו יושבים בטקס. ישבנו
עשרים שנה עם אמא בטקס כבר עשרים שנה ויותר בלי
אמא וארבעים שנה ויותר בלי אחי. מחכים שהתמונה
תעלה וכשהיא עולה בזמן האחרון אח שלי הצעיר ממני
ניר מצלם את הצילום ליום הזיכרון. אחי בין נופלי העיר
נתניה, פשוט אחרי מותו סחבנו אותו לעיר חדשה
להתחיל הכול מהתחלה.

בערב שישי לפני הפגישה שלפני אחרונה שלח לי וקנין שוב את הפיליטון שכתב. ניסה להצחיק אותי ושלח משהו שאיני זוכרת מהו. ביקש שאתייחס כאילו שהיה תלמיד תיכון שמבקש מן המורה שלו ציון מגן למבחן הבגרות. האמת, לא התלהבתי מהפניות הללו שלו. כתבתי לו שהוא לא רציני, שהוא עושה צחוק שעדיין לא סיפר לי את האמת, כבר הורדתי אותו מלהיות נספח לכתיבה שלי ואיני מצליחה להבין מה הוא רוצה ממני. כתבתי לו שאם הוא רוצה לכתוב עליו, לכתוב את כל האמת, שיפסיק להסתתר מאחורי מטפורות. הצהרתי בפניו שכל זמן שאינו כותב באמת בכאב שאינו נגמר אין לו מה לחפש אצלי. הוא ענה לי בקצרה. הבנתי ונסגרה השיחה בינינו.

ארוחת שבת. ישבנו ונהנינו מן המטעמים שמשה הכין לנו, התעלפתי ממחשבות – הנה פגעתי בוקנין, ולא זאת בלבד, אלא שגם שלחתי מיילים שבהם פרסמתי חלק נרחב מכתב היד. ביום ראשון, לאחר מפגש עם האחים, הגיע וקנין ושוב רצה לקרוא מקאמה שכתב, ולי רצה

לשמור את השיר למזכרת. סירבתי בעדינות ובמקום להיסגר ולהיעלם שלף וקנין צרור דפים כשיצאנו מן המבנה, ומסר לי אותם למשמרת. הרגשתי שאין אלה השירים שתמיד כתב, אלא משהו אחר. ואכן, כשקראתי בהם בפירת האוכל בבית גיליתי שזהו הסיפור שלא הצליח לספר בקבוצה. הסיפור שלו היה פרוש לפניי כמו שאני הייתי פרושה לפניו בכתיבתי והרגשתי שהנה נגעתי בו והוא החל לכתוב. הוא כתב את סיפור אהבתו האבודה. וקניון כתב כיצד סחב על גבו את אחיו, את אהובתו הראשונה, את המקרר שקנו לפני החתונה העלה למרפסת ביתו ועבר עם המשפחה שבנה דירות. גם וקנין סחב על גבו כמוני את אחיו המת ואת אהבתו הראשונה. כך הצטלבו חיינו בנקודות השכול.

אני פוחדת לחיות כמו שאני רוצה לחיות. כל יום אני קוראת את המודעות בעמוד האחורי של העיתון היומי דילים לנופש ומבצעי הטיסות. אני יכולה לטוס לבייג'ין. אף אחד לא יעצור אותי בשדה התעופה. ואם אני רוצה הכרטיס שלי יכול להיות כרטיס פתוח לטיסה ברחבי העולם.

אני מנסה לכתוב זיכרונות כשאני מלקטת הם חומקים ואני עוברת הלאה. זוהי כתיבה של שימור. האם אני מחבתת מילים שלא תלכנה לאיבוד. וקנין כתב לי שאני גאונה. התחיל לקרוא כל מה שאני כותבת. אני לא יודעת מה יהיה. לא כתבתי מסודר. הייתה בי הבטחה ענקית לכתוב הכול ופישלתי. לא כתבתי כלום. נוצרו חללים ענקיים בסיפור שכתבתי. לא באמת כתבתי על מה שהיה בינינו במפגשים. וקנין רצה לעזור לי לכתוב ושלח אליי סיכומים יפים על מה שהיה ועל מה שלא הצלחתי

לקלוט. הוא תיאר את הקבוצה שלנו כקבוצת כדורגל, או כקבוצת לוחמים. כשלא הייתי במפגש הוא סיכם את המפגש כמפגש לקראת סיום כיתה יב'. עוד מעט נערוך טקס סיום. מי יופיע בתפקיד הראשי ומי ישיר? מי יחקה את הפסיכולוגים שלנו. היינו בטיפול ולא נשארנו בי מילים. אני מנסה לסדר את המחשבות ולא יודעת לאן עפות המילים. הגענו לקו הסיום אנחנו עייפים אך מרוצים. וקנין יכתוב לנו הגיג נוסף ויבטיח לי שהוא הכוכב הראשי. האמת, הוא באמת בן מסור לאמו. זוכרים לכבוד מה התכנסנו? רק לכבוד ההורים. מי בכלל אנו? מי אנחנו בכלל?

כשתמו המפגשים בין האחים השכולים לבין המטפלים ממשרד הביטחון הצלחתי לפתוח את המכסה שבו היה צריך להיות הפטיפון שלא ניגן יותר. מכשיר משוכלל רדיו משולב מתוצרת בן גל ניצב כאנדרטה בתוך ביתנו. הרדיו הזה עמד כמו מזנון קטן בחדר של בתי הצעירה, הוא הזיכרון היחידי שנמצא בבית שלי מאחי. אין לי אלבום תמונות של אחי, ואין תמונה על הקיר, אם אני רוצה להיזכר בטוביה אני נזכרת בתמונות ילדות בה שלושה אחים יושבים מול עוגת יום ההולדת של ניר. שלושה אחים יושבים על ברכיהם, מכופפים קדימה ומביטים בשמחה אל המצלמה מעבר לנרות יום ההולדת.

עיינתי במכתבים שהגיעו אל אחי בשירותו הצבאי. הדרגות של אחי היו מונחות שם, שותקות מכאב. מכתבייה ישנה בצבע כחול וגם פריטים שנלקחו שלל ממלחמת יום הכיפורים. פתחתי את הרדיו וניסיתי להפעיל את תחנות הרדיו. ותוך כדי גלגול גלגל תחנות הרדיו קלטתי את השיר שכל כך אהבתי מן היום שאחי נהרג סתם בטעות בסיני. "הוא לא כבד, הוא אחי" שרה

להקת "ההוליס". זמזמתי לעצמי את מילותיו באנגלית של השיר ודמעות באו בעיניי. הרדיו ניגן מתוך מכשיר שנדם לפני ארבעים שנה, ואני לא יכולתי לאסוף את עצמי.

גַּעְגּוּעַ הוּא מְרַחֵק

גַּעְגּוּעַ הוּא הַמַּסַּע בֵּין שָׁמַיִם לְאָרֶץ

גַּעְגּוּעַ הוּא בְּחִירָה בֵּין מְקוֹמוֹת

גַּעְגּוּעַ הוּא דְמָעָה שְׁאִינָה נּוֹשֶׁרֶת

גַּעְגּוּעַ הוּא צְמִיחַת הָעֵנָנִים

גַּעְגּוּעַ הוּא הַרִיק שְׁנוֹצֵר בְּרִגַע

גַּעְגּוּעַ הוּא הַחֲנֹק שְׁנוֹצֵר בְּרִגַע הַיְדִיעָה

שְׁתַּמִּיד יְהִיֶּה גַּעְגּוּעַ

אֵין מַפְגָּשׁ שְׁיִהְיֶה

גַּעְגּוּעַ הוּא הַרְגָּשׁ

שְׁצוּמַח לְלֹא פְרֻדָּה

כֶּךָ סֶתֶם חוֹנֵק

מִדְּאָגָה

תודות לידידיי שקראו בכתב היד והעירו הערותיהם.
תודה ליו"ר אגודת הסופרים, המשורר הרצל חקק, 2015 שקרא
בכתב היד, דבריו מתפרסמים על גב הספר.
תודה לעורכת ורד זינגר שקראה בכתב היד בשלביו הראשונים
והאיצה בי להמשיך.
ותודה למשורר בלפור חקק שקרא בכתב היד העיר ודרבן
לפרסם את הספר.